

Janne Tahvanainen

# OSAKEYHTIÖN KONTROLLOIMINEN OSAKASSOPIMUKSELLA

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2020

# TIIVISTELMÄ

Janne Tahvanainen: Osakeyhtiön kontrolloiminen osakassopimuksella  
Pro gradu -tutkielma  
Tampereen yliopisto  
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma  
Toukokuu 2020

---

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on osakeyhtiön kontrolloiminen osakassopimuksella. Osakassopimus on osakkeenomistajien välinen sopimus, jolla pyritään vaikuttamaan osakeyhtiön asioiden hoitoon ja osakkeenomistajien välisiin suhteisiin. Vuonna 2006 uudistetussa osakeyhtiölaissa (21.7.2006/624) korostettiin toimijoiden tahdonvaltaisuutta ja lisättiin heidän mahdollisuuksiaan määrätä asioistaan keskinäisellä sopimuksellaan. Osakkeenomistajat voivat osakassopimuksella täydentää osakeyhtiölakia ja yhtiöjärjestyä sekä tahdonvaltaisten säännösten osalta kokonaan poiketa niistä.

Lähtökohtaisesti tutkielma keskittyy tarkastelemaan osakkeenomistajien keinoja kontrolloida osakeyhtiötä sopimusperusteisesti. Osakeyhtiön kontrolloimisella tarkoitetaan osakkeenomistajien mahdollisuuksia saavuttaa yhteistyöhankkeelleen asettamansa tavoitteet käyttämällä määräysvaltaansa osakeyhtiössä.

Tutkielman pääasiallisena metodina on oikeusdogmatiikka, jota soveltamalla tutkielmassa selvitetään osakassopimuksen käyttötarkoitusta ja sen tavanomaista sisältöä. Huolimatta siitä, että osakassopimus on aina laadittava tapauskohtaisesti, niistä voidaan tunnistaa kuitenkin useimmiten yhtäläisyyksiä. Tutkielmassa verrataan myös osakassopimusta sen rinnalla vaikuttaviin normistoihin, yhtiöjärjestykseen ja osakeyhtiölakiin, minkä avulla selvitetään myös osakassopimuksen käyttötarvetta.

Keskeisimpänä osakassopimuksen laatimisen syynä on se, ettei osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys riitä kattamaan osakkeenomistajien tarvetta sopia asioista riittävän laajasti ja yksityiskohtaisesti. Osakassopimuksissa sovitaan tavanomaisesti ainakin yhtiön hallinnon järjestämisestä, yhtiön rahoittamisesta sekä varojen käytöstä ja osapuolten muista velvoitteista, kuten salassapidosta ja kilpailukiellosta. Lisäksi osakassopimuksessa sovitaan sopimusrikkomusten sanktioista sekä erimielisyyksien ratkaisun menettelytavoista.

Pienen omistajapiirin yhtiöissä sopimusosapuolet pyrkivät kontrolloimaan osakeyhtiötä hajauttamalla yhtiön määräysvaltaa niin, että kaikilla sopimusosapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa yhtiötä koskevaan päätöksentekoon. Suuremman omistajajoukon yhtiöissä osakassopimuksella pyritään kontrolloimaan osakeyhtiötä määräysvaltaa keskittämällä tietyille osakkeenomistajille. Toisaalta osakassopimuksella voidaan myös varmistaa, että osakkeenomistajien sopimuksen laatimisen ajankohdan vaikuttamismahdollisuudet yhtiöön ja sen päätöksentekoon säilyvät muuttumattomana.

Tutkielmassa tehdyn oikeusdogmaattisen tarkastelun perusteella voidaan todeta, että osakkeenomistajat kontrolloivat osakeyhtiötä ja ennakoivat yhteistyöhankettaan pääasiallisesti erilaisia osakkeiden siirtorajoituksia hyödyntämällä sekä sopimalla yhtiön päätöksenteosta etukäteen.

Avainsanat: osakassopimus, osakeyhtiö, osakeyhtiölaki, yhtiöjärjestys, osakkeenomistaja, osapuoli, kontrollointi, yritysjuridiikka, sopimusoikeus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

# SISÄLLYS

<b>1. Johdanto</b> .....	<b>1</b>
1.1 Aluksi .....	1
1.2 Tutkimusongelmasta ja rajauksista .....	6
1.3 Tutkimusmenetelmästä ja lähdeaineistosta .....	9
1.4 Tutkielman rakenteesta.....	11
<b>2. Osakassopimuksen tarpeesta ja sisällöstä</b> .....	<b>13</b>
2.1 Osakassopimuksen hyödyllisyydestä.....	13
2.2 Osakeyhtiölainsäädäntö ja osakassopimus .....	17
2.2.1 Osakeyhtiölainsäädännön luonteesta.....	17
2.2.2 Osakeyhtiölain ja osakassopimuksen välisestä suhteesta.....	20
2.3 Yhtiöjärjestys ja osakassopimus .....	22
2.3.1 Yhtiöjärjestyksestä yleisesti.....	22
2.3.2 Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen suhteesta .....	24
2.3.3 Sopimusvapauden rajoitukset .....	27
2.4 Osakassopimuksen tavanomaisimmista määräyksistä .....	29
2.4.1 Sopijapuolten tahtotila ja sopimuksen tarkoitus .....	32
2.4.2 Hallinnon ja toimielinten valintaa koskevat ehdot.....	34
2.4.3 Varojen hankintaan ja käyttöön liittyvät ehdot.....	35
2.4.4 Raportoinnista ja osapuolten muista velvoitteista sopiminen .....	37
2.4.5 Sopimusrikkomusten sanktioihin ja riidanratkaisuun liittyvät ehdot .....	39
<b>3. Osakeyhtiön määräysvallasta</b> .....	<b>43</b>
3.1 Osakkeiden tuottamista oikeuksista.....	44
3.2 Oikeuksien tuottamasta määräysvallasta ja sen merkityksestä .....	46
3.3 Osakeyhtiön kontrolloimisen tavoitteista .....	49
3.3.1 Yhteistyöhankkeen ennakointi ja sujuvoittaminen.....	51
3.3.2 Määräysvallan hajauttaminen.....	54
3.3.3 Määräysvallan keskittäminen .....	56
3.3.4 Pääomasijoittajan ehdoista sopiminen .....	58
3.3.5 Osakkeiden vaihdannansäätelyyn liittyvät tavoitteet.....	60
<b>4. Osakeyhtiön kontrolloimiseen liittyvistä määräyksistä</b> .....	<b>63</b>
4.1 Vaihdannanrajoituslausekkeet .....	64
4.1.1 Lunastuslauseke .....	65
4.1.2 Suostumuslauseke.....	66
4.2 Osakkeiden panttaamiskielto .....	68

4.3 Myötämyyntiehdot.....	69
4.3.1 Myötämyyntioikeus.....	70
4.3.2 Myötämyyntivelvollisuus.....	72
4.4 Etuosto-oikeus .....	73
4.5 Uusien osakkaiden hyväksyminen .....	75
4.6 Päätöksenteosta sopiminen .....	77
<b>5. Lopuksi .....</b>	<b>80</b>
<b>Liitteet.....</b>	<b>85</b>

# Lähteet

## Kirjallisuuslähteet

Aarnio, Aulis: Mitä lainoppi on? Tammi, 1978.

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria. WSOY, 1989.

Adams, Renée – Ferreira, Daniel: One Share – One Vote: The Empirical Evidence. ECGI: Finance Working Paper No. 177/2007.

af Schultén, Gerhard: Osakeyhtiölain kommentaari I. Helsinki 2003

Airaksinen, Jukka: Osakassopimusopas. Tekniikan Akateemisten Liitto TEK ry ja Insinööriliitto IL ry, 2002.

Airaksinen, Manne – Jauhiainen, Jyrki: Suomen yhtiöoikeus. Vantaa 2000.

Airaksinen, Manne – Jauhiainen, Jyrki – Antti Neimala: Pk-yrityksen osakeyhtiölakiopas. Porvoo 2001.

Airaksinen, Manne: Conflicts between shareholders and how to solve them in the legislation. Krüger Andersen, Paul – Jul Clausen, Nis – Skog, Rolf (toim.): Shareholder Conflicts, s. 249-264. Copenhagen 2006.

Alho, Jari-Pekka – Mattila, Kati – Rönkkö, Heta – Ståhlberg, Mika: Osakassopimukset. Käsikirja osakassopimuksen laadintaan. Helsinki 2009.

Berle, Adolf A. – Means, Gardiner C.: The Modern Corporation & Private Property. Fourth printing. New Jersey 2002.

Bono, Ulla: Osakassopimuksen irtisanominen. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 187–192. Turku 1995.

Carlsson, Maria: Sopimusriskit. Talentum, 2014.

Eversheds Asianajotoimisto Oy: Juridiset asiakirjamallit. Edita 2019.

Hannula, Antti – Kari, Matti: Osakassopimukset. WSOY, 2007.

Havansi, Erkki: Panttioikeus osakkeeseen. Ensimmäinen osa. Vammala 1979.

Helminen, Sakari: Johdannoksi osakassopimuksesta. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 5–16. Turku 1995.

Helminen, Sakari: Osakassopimuksen tehtävä. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 19–34. Turku 1995.

Helminen, Sakari: Osakeyhtiön yhtiöjärjestys. Talentum. Helsinki 2006.

Helminen, Sakari: Osakeyhtiölaki pienyhtiön näkökulmasta. DL 4/2007, s. 503–516.

Hemmo, Mika: Vahingonkorvauksen määräytymisestä sopimussuhteessa. Siviilioikeudellinen tutkimus. Helsinki 1994.

Hirvonen, Ahti – Niskakangas, Heikki – Steiner, Maj-Lis: Corporate governance. Hyvä omistajaohjaus ja hallitustyöskentely. Juva 2003.

Husa, Jaakko – Mutanen, Aino – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. Kauppakaari Oyj. Lakimiesliiton Kustannus. Saarijärvi 2001.

Huttunen, Allan: Osakeyhtiön yhtiökokouksesta. Vaasa 1984.

Immonen, Raimo – Nuolimaa, Risto: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Talentum. Helsinki 2007.

Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt. Helsinki 2014.

Jauhiainen Jyrki: Osakeyhtiölain muutostarve. Arviomuistio. Oikeusministeriön julkaisu: Mietintöjä ja lausuntoja 20/2016.

Jokela, Antti: Osakassopimuksen välityslausekkeesta. Ari Saarnilehto (toim.): Osakassopimuksesta, s. 199–223, Turku 1995.

Kansmark, Jan – Roos, Carl Martin: Aktieägaravtal. Andra upplagan. Stockholm 1994.

Kartio, Leena: Omistusoikeudesta osakeyhtiöoikeudessa. Saarnilehto, Ari – Tuomisto, Jarmo (toim.): Juhani Kyläkallion juhlaulkaisu 1930 – 14 / 3 – 1990, s. 53-62. Turku 1990.

Koski, Pauli – af Schultén, Gerhard: Osakeyhtiölaki selityksin I. Luvut 1-9 sekä voimaanpanosäännökset. Neljäs uudistettu painos. Jyväskylä 1998.

Kyläkallio, Juhani – Iirola, Olli – Kyläkallio, Kalle: Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Helsinki 2008.

Lauriala, Jari: Kontrolli, riski ja informaatio. Saarijärvi 2001.

Lauriala, Jari: Pääomasijoittaminen, 2004.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö I: Yleiset opit. Helsinki 2006a.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö II. Pääomarakenne ja rahoitus. Porvoo 2006b.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo: Osakeyhtiö III. Corporate Governance. Porvoo 2006c.

Mähönen, Jukka – Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo: Osakeyhtiölaki pienyhtiössä. Helsinki 2007.

Norri, Matti: Osakeyhtiö, käytännön käsikirja. 2006.

Nuolimaa, Risto: Näkökohtia ns. yritysvaltauksesta. LM 1989, s. 1-9.

Nuolimaa, Risto: Virallisen vastaväittäjän lausunto OTL Sakari Helmisen väitöskirjasta. Lakimies 1/2007, s. 133–172.

Pönkä, Ville: Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Edita 2008.

Pönkä, Ville: Määräysvallasta osakeyhtiössä. DL 5/2008, s. 737-758.

Pönkä, Ville: Katsauksia ja pienempiä kirjoituksia: Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Lakimies 6/2008 s.963-967.

Pönkä, Ville: Osakkeen lunastaminen: Osakeyhtiö- ja sopimusoikeudellinen tutkimus. Helsinki 2015.

Pönkä, Ville: Myötämyyntioikeus- ja myötämyyntivelvollisuuslausekkeista. Liikejuridiikka 2/2015, s. 86.

Pälä, Erkkä: Osakassopimus pääomasijoittajan välineenä sijoituskohteen omistusrakenteen muutoksessa. Oikeustiede – Jurisprudentia 2006, s. 221-294.

Rissanen, Kirsti: Osuus osakeyhtiössä. Esko, Timo (toim.): Matti Ylöstalon juhlaulkaisu 1917 \* 4/2 \* 1987, s. 317-334. Vammala 1987.

Rissanen, Tapio: Yrittäjän käsikirja. Saarijärvi 2001.

Roos, Carl Martin: Avtal och rösträtt. En aktiebolagsrättslig studie. Stockholm 1969.

Ruohonen, Janne – Vahtera, Veikko – Penttilä, Seppo: Kuntayhtiö. Helsinki 2017.

Saarnilehto, Ari – Hemmo, Mika – Kartio, Leena: Varallisuus oikeus, oikeuden perusteokset. WSOY. Juva 2001.

Saarnilehto, Ari: Sopimusoikeuden perusteet. Talentum, 2005.

Savela, Ari: Osakassopimusten sitovuus ja oikeusvaikutukset. DL 4/2013, s. 531–549.

Savela, Ari: Oikeustoimilain 36 § ja osakeyhtiöoikeus. Lakimies 1/2001, s. 3–30.

Vahtera, Veikko: Yhtiöoikeudellisen sääntelyn lokaalisuuden vaikutus sääntelyn pakottavuuteen ja sopimusvapauteen. Lakimies 2/2010, s. 160–175.

Villa, Seppo: Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. Helsinki 2018.

Villa, Seppo: Osakkeen erilaisia lunastustilanteita. Ari Saarnilehto (toim.): Yhtiöoikeudellisia kirjoituksia III. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2003. Tampere 2003.

Werlauff, Erik – Nørgaard, Jørgen: Vedtægt og aktionæraftale. Viborg 1987.

## Virallislähteet

HE 27/1977 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 109/2005 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 6/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi arvopaperimarkkinalain, kauppakamerialain ja Rahoitustarkastuksesta annetun lain muuttamisesta.

EYVL (1998) N:o C 66/02. Yrityskeskittymän käsitteestä yrityskeskittymien valvonnasta annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 mukaan.

## Sähköiset lähteet

<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. Sivustolla vierailtu 1.5.2020.

<https://www.yrittajat.fi/osakeyhtion-vahimmaispaanomavaatimus-poistuu-608723>. Osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimus poistuu. Sivustolla vierailtu 4.4.2020.

<https://www-edilex-fi.libproxy.tuni.fi/uutiset/29912> Edilex-uutinen. Riitoja ratkottu suomalaisessa välimiesmenettelyssä 100 vuotta. Julkaistu: 21.10.2011, toimittaja: Jani Surakka. Sivustolla vierailtu 18.1.2020.

<https://lakiasiaintoimistojarisoika.bisnesmedia.fi/tag/myotamyyntioikeus/>. Yritysten sopimuksista VII – Osakassopimuksista. Sivustolla vierailtu 11.3.2020.

<https://osakassopimus.fi/osakkuus-yrityksessa/>. Osakkuus yrityksessä. Sivustolla vierailtu 11.4.2020.

# Lyhenteet

AML	Arvopaperimarkkinalaki (14.12.2012/746)
DL	Defensor Legis, Asianajajaliiton julkaisema aikakausikirja
EYVL	Euroopan yhteisöjen virallinen lehti
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
KPL	Kirjanpitolaki (30.12.1997/1336)
KRL	Kaupparekisterilaki (2.2.1979/129)
LJ	Liikejuridiikka, Yritysjuridiikan ajankohtaisjulkaisu
LM	Lakimies, Suomalaisen lakimiesyhdistyksen aikakausikirja
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista. Oikeustoimilaki (13.6.1929/228)
OYL	Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)



# 1. Johdanto

## 1.1 Aluksi

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624) koostuu tahdonvaltaisista ja pakottavista säännöksistä, jotka muodostavat lainsäädännölliset puitteet osakeyhtiöiden perustamiselle ja niiden toiminnalle. Osakeyhtiölaki tarjoaa osakkeenomistajille varsin laajan vapauden sopia keskinäisistä suhteistaan ja omistamansa yhtiön toiminnasta yhtiöjärjestyksellä. Osakkeenomistajien tahdonvaltaisuutta määrätä asioistaan yhtiöjärjestyksessä rajoittaa kuitenkin viime kädessä osakeyhtiölain pakottavat säännökset. Voimassa olevan osakeyhtiölain keskeisiä periaatteita ovat yhtiön osakkeenomistajien tahdonvaltaisuus ja tuoreimman uudistuksen myötä osakeyhtiölain pakottavia säännöksiä vähennettiin. Lainsäätäjällä halusi käytännössä helpottaa osakkeenomistajien mahdollisuuksia määrätä yhtiöjärjestyksessä keskinäisistä ja yhtiön asioista sekä uudistuksen tavoitteena oli lisätä yritystoiminnan joustavuutta ja osakkeenomistajien toimintavapautta.<sup>1</sup>

Osakkeenomistajilla on siten kohtuulliset mahdollisuudet sopia keskinäisistä ja yhtiöön sekä sen hoitoon liittyvistä asioista yhtiöjärjestyksessä. Viimeistään vuonna 2006 tulleen lakiuudistuksen myötä osakeyhtiölaki sisältää sääntelyä osakkeenomistajien oikeuksista varsin kelvollisesti.<sup>2</sup> Näistä seikoista huolimatta, osakeyhtiölain heikkoutena on se, ettei se riittävästi huomioi osakeyhtiöiden<sup>3</sup> heterogeenisyyttä eli niiden epäyhdenäisyyttä tai vaihtelevuutta<sup>4</sup>. Varsin yleisen näkemyksen mukaan osakeyhtiölaki on pääasiallisesti säädetty laajemman omistuspohjan omaavien osakeyhtiöiden tarpeita varten. Siinä ei riittävästi huomioida, että osakeyhtiöt voivat merkittävästi erota toisis-

---

<sup>1</sup> Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio 2017, s. 2; Alho – Mattila – Rönkkö 2009, s. 25; Ks. HE 109/2005 s. 16–17.

<sup>2</sup> Alho – Mattila – Rönkkö 2009, s. 17.

<sup>3</sup> Osakeyhtiö on selvästi suosituin yritysmuoto Suomessa. Patentti- ja rekisterihallituksen verkkosivujen mukaan kaupparekisteriin oli merkitty vuoden 2020 tammikuussa 266 134 osakeyhtiötä. Vertailun vuoksi kaupparekisteriin oli samaan aikaan merkitty 26 207 kommandiittiyhtiötä ja 9 265 avointa yhtiötä, josta kukin voi itse tehdä päätelmänsä osakeyhtiön suosioista eräänä yhtiömuotona Suomessa. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. Sivustolla vierailtu 1.5.2020.

<sup>4</sup> Osakeyhtiöiden lukumäärästä johtuen, kaikkien osakeyhtiöiden tarpeiden huomioiminen on mielestäni lainsäätäjän näkökulmasta ajatellen varsin mahdoton tehtävä.

taan erityisesti yhtiön koon puolesta, mutta myös yhtiön tarkoituksen ja sen tavoitteiden osalta. Tällöin osakeyhtiölain sisältämä sääntely ei välttämättä ole riittävää tai tarkoituksenmukaista pienempien osakeyhtiöiden osalta, jolloin myös tarve osakassopimuksen laatimiselle on olemassa<sup>5</sup>. Varsinkin pienempien osakeyhtiöiden osakkeenomistajat tahtovat tyypillisesti tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa sääntelyä keskinäisten suhteidensa järjestämiseksi sekä yhtiön toiminnasta sopimiseksi. Tästä syystä, lainsäätäjät on jättänyt osakkeenomistajille mahdollisuuden sopia keskinäisistä suhteistaan ja yhtiön hoitoon liittyvistä asioista myös osakassopimuksella. Käytännössä osakkeenomistajat pyrkivät hyödyntämään osakassopimusta sen kaltaisissa tilanteissa, joissa osakkeenomistajien keskinäisistä suhteista tai yhtiön hoitoon liittyvistä asioista ei pystytä sopimaan heidän toivomallaan tavalla tai riittävällä tarkkuudella ainoastaan yhtiöjärjestyksen ja osakeyhtiölain mukaisesti. Voidaan todeta, että osakassopimuksen avulla pyritään täydentämään tai osin muuttamaan osakeyhtiöön vaikuttavaa jo valmiina olevaa, osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestysmääräysten, muodostamaa normien verkostoa.<sup>6</sup>

Osakassopimukselle ei vielä ole toistaiseksi vakiintunut mitään tiettyä, yksiselitteistä määritelmää. Vaikka Helmisen mukaan osakassopimuksen käsitteen määrittelyyn on oikeuskirjallisuudessa kiinnitetty varsin vähän huomiota<sup>7</sup>, uudemmassa aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta on huomattavissa useita esille nostettuja osakassopimuksen määritelmiä, joista ei varsinaisesti voida nostaa yhtä ylitse muiden. Esimerkiksi Ulla Bono on sitä mieltä, että osakassopimus käsitteenä kattaa vain sopimukset, joissa osapuolina on yksinomaan osakkeenomistajia. Hänen mukaansa kyseessä on pelkästään 'sopimus', mikäli sopijapuolena on jokin muu taho kuin osakkeenomistaja. Sen sijaan Saarnilehdon mukaan osakassopimuksella tarkoitetaan osakkeenomistajien välistä sopimusta, mutta on täysin mahdollista, että osakassopimukseen on liittynyt myös yhtiö tai jokin toinen taho.<sup>8</sup>

---

<sup>5</sup> Helminen myös huomauttaa, että tarve osakassopimuksen laatimiselle vaihtelee usein osakeyhtiön koon mukaan. Helminen 1995, s. 20. Osakassopimuksen tarpeellisuutta käsitellään tutkielman luvussa 2.

<sup>6</sup> Helminen 1995, s. 19–21; Carlson 2014, s. 111; Airaksinen – Jauhiainen 2000, s. 203.

<sup>7</sup> Helminen 1995, s. 5.

<sup>8</sup> Bono 1995, s.189; Saarnilehto – Hemmo – Kartio 2001, s. 1176.

Ville Pönkän näkemys osakassopimuksen määritelmästä on puolestaan se, että koska osakassopimukseen ei sopimustyyppinsä vuoksi itsessään liity mitään oikeusvaikutusta, on merkityksetöntä, minkä nimityksen sopimuksen osapuolet antavat keskenään solmitulle sopimukselleen. Näin ollen määrittelylle ei ole edes tarvetta<sup>9</sup>. Siitä huolimatta, että osakassopimuksen muodolle tai sisällölle ei ole asetettu lainsäädännöllisiä edellytyksiä tai velvoitteita, niin kaikki osakassopimukset laaditaan käytännön syistä ja poikkeuksetta kirjallisesti. Suullinenkaan osakassopimus ei ole pätemätön, mutta yhteisen tahtotilan, sopimuksen tarkoituksen ja sen tulkinnan kannalta olisi kestämätöntä sopia tällaisista asioista ainoastaan suullisesti.<sup>10</sup>

Mielestäni Alho, Mattila, Rönkkö ja Ståhlberg ovat teoksessaan tiivistäneet osakassopimuksen määritelmän hyvin selkeästi. Heidän mukaansa osakassopimuksella tarkoitetaan ”osakeyhtiön osakkeenomistajien välistä sopimusta, jossa sovitaan muun muassa yhtiön hallintoon, voitonjakoon ja osakkeista luopumiseen liittyvistä ehdoista.”<sup>11</sup>

Näiden eri määritelmien valossa osakassopimukset voidaan jaotella kahteen erilaiseen ryhmään siihen liittyneiden osapuolten tai tahojen mukaan. Osakassopimuksella tarkoitetaan osakeyhtiön osakkeenomistajien välille solmittua sopimusta (osakassopimuksen suppea määritelmä), jolla pyritään vaikuttamaan osakkeenomistajien välisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Yleisesti osakassopimus mielletään juuri osakkeenomistajien väliseksi sopimukseksi, mutta osakassopimukseen on mahdollista liittyä muitakin osapuoolia, kuin pelkästään osakkeenomistajia (osakassopimuksen laaja määritelmä). Käytännössä onkin hyvin tavanomaista, että osakassopimuksen osapuoleksi on osakkaiden lisäksi liittynyt myös sopimuksen kohteena oleva osakeyhtiö, yhtiön merkittävä velkoja tai esimerkiksi yhtiötä rahoittanut pääomasijoittaja. Yhteistä molemmille määritelmille on se, että osakassopimuksissa sovitaan osakkeiden perusteella määräytyvien oikeuksien käytöstä yhtiössä, sopijapuolten keskinäisistä suhteista ja asemasta yhtiössä.<sup>12</sup>

---

<sup>9</sup> Myös Norrin mukaan moninaisuus on osakassopimukselle ominainen piirre ja osakassopimusta on siten mahdotonta määritellä mitenkään yksiselitteisesti, eikä hänen mielestään tälle ole Pönkän näkemysten tavoin kovin suurta tarvettakaan. Ks. Norri 2006 s. 345–346

<sup>10</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 15–16.

<sup>11</sup> Pönkä 2008, s. 1–2; Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 15.

<sup>12</sup> Helminen 1995, s. 5–6; Hannula – Kari, s. 13, Pönkä 2008, s. 1.

Osakassopimukseen voi osakkeenomistajien lisäksi liittyä muita osapuolia, mutta tämän kaltainen, osakassopimuksen laajan määritelmän mukainen sopimusjärjestely saattaa kuitenkin olla OYL 8:12 mukainen konsernisuhteen synnyttävä sopimus.<sup>13</sup>

Osakassopimuksella osakkeenomistajat sopivat keskinäisistä oikeussuhteistaan sekä monista yhtiöön ja sen toimintaan sekä hoitoon liittyvistä asioista, kuten esimerkiksi yhtiön hallintoon ja sen valitsemiseen liittyvistä seikoista, osakkeiden vahdanna rajoituksista, osingonjakopolitiikasta tai osakkeenomistajien taloudellisista oikeuksista ja velvoitteista sekä esimerkiksi yhtiön rahoituksen järjestämisestä.<sup>14</sup> Laajan sopimusvapauden ansiosta osakassopimus voi olla hyvin monipuolinen osakkeenomistajien väline järjestellä niin keskinäisiä kuin yhtiöön liittyviä suhteitaan sopimusperusteisesti.

Osakassopimusten tarve, sen tarkoitus ja näin ollen myös lopullinen sisältö vaihtelee suuresti sille kulloisessakin tilanteessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tällaisilla, osakassopimuksen sisältöä määrittelevillä tavoitteilla tarkoitetaan sellaisia päämääriä, joihin osakeyhtiön osakkeenomistajat pyrkivät keskinäisillä sopimusjärjestelyillään. Pönkän mukaan osakassopimukselle asetetut tavoitteet edustavat käytännössä niitä yhteistyösuhteeseen liittyviä ennako-odotuksia, joista jäsenyyttä sopimusta laadittaessa ennakoivuutta tuottavia sopimusehtoja.<sup>15</sup>

Osakassopimus sijoittuu käytännössä sopimus- ja yhtiöoikeuden välimaastoon, koska osakassopimuksella pyritään vaikuttamaan osakeyhtiön asioihin ja näin ollen myös yhtiöoikeudellinen sääntely vaikuttaa osakassopimukseen. Toisin kuin yhtiöjärjestys, osakassopimus kuitenkin sitoo lähtökohtaisesti pelkästään sopimukseen nimenomaisesti liittyneitä osapuolia, eikä osakassopimuksella olla yleisesti nähty olevan yhtiöoikeudellisia vaikutuksia. Yhtiöoikeudellisen sitovuusvaikutuksen lähtökohtainen puuttuminen on osakassopimusten laadinnassa syytä aina ottaa tämä huomioon eräänlaisena epävarmuustekijänä sopimusta toimeenpantaessa. Osakassopimukseen ei liity

---

<sup>13</sup> af Schultén 2003, s. 17; Pönkä, LM 2008, s. 963. Ks. OYL 8:12.1 ja KPL 1:5.

<sup>14</sup> Pönkä, DL 2008, s. 753.

<sup>15</sup> Pönkä 2008, s. 87.

myöskään mitään ennalta määrättyjä oikeusvaikutuksia, vaan käytännössä osakassopimuksen kulloinenkin, yksilöllinen sisältö määrittelee nämä vaikutukset.<sup>16</sup> Toisin sanoen osakassopimusta ei lainsäädännössä säännellä sellaisenaan<sup>17</sup>, koska sopimusvapaus on tunnustettu periaate Suomen oikeusjärjestelmässä.

Osakassopimuksen sisältöä ei ole säännelty<sup>18</sup>, joten nykyisen oikeuskirjallisuuden ja -käytännön valossa ei ole täysin selvää, mistä osakkeenomistajat voivat osakassopimusmääräyksillä itseään sitovasti sopia pois lukien hyvän tavan, perusoikeuksien ja pakottavan lainsäädännön vastaiset sopimusehdot.

Tästä syystä selvitän tutkielmassa osakassopimuksen tietynlaista sisällöllistä ulottuvuutta. Vaikka osakassopimuksen sisältöä ei voida sen tapauskohtaisuuden ja tilansidonnaisen luonteen vuoksi yksiselitteisesti määritellä, voidaan tätä sisältöä kuitenkin hahmotella sen mukaan, mistä lähes kaikissa osakassopimuksissa tavanomaisesti sovitaan.

Eräänä oleellisena osakassopimuksia yhdistävänä piirteenä tai tietynlaisena päämääränä voidaan yksinkertaisesti mainita pyrkimys vaikuttaa yhtiön asioiden hoitoon. Osakassopimusta pidetään myös eräänä merkittävimmistä osakkeenomistajan välineistä, kun tavoitteena on osakeyhtiön kontrolloiminen.<sup>19</sup> Osapuolet voivat pyrkiä osakassopimuksella kontrolloimaan osakeyhtiötä esimerkiksi erilaisten osakkeiden siirtorajoitusten ja äänestys sopimusten avulla. Osakeyhtiön kontrolloiminen sopimusperusteisesti edellyttää sitä, että osapuolten välinen osakassopimus on ensinnäkin laadittu seikkaperäisesti, kaikkien osapuolten yhteisesti ymmärrettävällä tavalla. Seikkaperäisyyden lisäksi osakassopimuksessa on syytä sopia yhtiötä kontrolloivien määräysten lisäksi monista muista seikoista. Yhtiön kontrolloimiseen liittymättömät määräykset muodostavat eräänlaisen osakassopimuksen ”selkärangan”, joilla luodaan osakassopimuksesta tasapainoinen sekä monipuolinen kokonaisuus. Kun osapuolet ovat sopineet yhteistyöhankkeeseensa liittyvistä asioista sekä menettelytavoista kattavasti ja selkeästi, niin tällöin myös yhtiön sopimusperusteiselle kontrolloimiselle on luotu suotuisat puitteet.

---

<sup>16</sup> Pönkä 2008, s. 2, 4–5.

<sup>17</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 15.

<sup>18</sup> Tästä huolimatta osakassopimuksen asema sallittuna oikeustoimena on hyväksytty lainvalmisteluaineistoissa. Ks. Hannula – Kari 2007, s. 35; Ks. HE 109/2005, s. 102, 129 ja 204

<sup>19</sup> Pönkä 2008, s. 4, 88.

## 1.2 Tutkimusongelmasta ja rajauksista

Tutkielman pääasiallisena tavoitteena on selvittää osakkeenomistajien tosiasiallisia mahdollisuuksia sopimusperusteisesti kontrolloida osakeyhtiötä. Tarkoituksena on siis tutkia, millälaisilla osakassopimusmääräyksillä osakkeenomistajat voivat yhtiötään kontrolloida sekä millaisia erilaisia tavoitteita tällaisella yhtiön kontrolloimisella voi kulloisestakin tilanteesta riippuen olla. Yksinkertaistettuna tarkoitan osakeyhtiön kontrolloimisella osakkeenomistajien mahdollisuuksia käytännössä hyödyntää osakeyhtiön määräysvaltaa saavuttaakseen kulloisetkin toiminnalleen asettamansa tavoitteet. Tutkielmassa selvitän myös osakkeenomistajien mahdollisuuksia määrätä osakeyhtiön kontrollivallasta, sen jakautumisesta sekä ylläpitämisestä osakassopimusta hyödyntäen.

Lähden tarkastelemaan pääasiallista tutkimusongelmaani osakassopimuksen tarpeellisuuden kautta. Selvitän osakassopimuksen tarvetta vertaamalla sitä osakeyhtiölakiin sekä yhtiöjärjestykseen. Pyrin selvittämään osakkeenomistajien mahdollisuuksia sopia yhtiön asioista sekä keskinäisistä asioistaan osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen puitteissa. Sen jälkeen vertaan osakassopimuksen osakkeenomistajille tuomia mahdollisuuksia sopia asioistaan sen rinnalla vaikuttaviin normistoihin, joilla osakkeenomistajat lähtökohtaisesti sopivat asioistaan. Tällä tavalla osakassopimuksen tarpeellisuutta voidaan mielekkäästi havainnollistaa.

Käsittelen tutkielmassani myös osakassopimuksen muita määräyksiä, joita nimitin edellisessä kappaleessa osakassopimuksen ”selkärangaksi”. Nämä sopimusmääräykset eivät välittömästi liity osakeyhtiön kontrolloimiseen, mutta niiden käsittely on mielestäni välttämätöntä, koska ne mahdollistavat viime kädessä osakassopimuksen tehokkaan toimivuuden sekä varmistavat viime kädessä myös yhtiön kontrolloimisen toteutumisen.

Yhtiön osakkeenomistajan intressi tavanomaisesti on kontrolloida yhtiön omistusrakennetta, jolla tässä yhteydessä tarkoitan osakkeenomistajien omistamien osuuksien muodostamaa kokonaisuutta. Voidaan siis sanoa, että tavallisesti esimerkiksi muutamien osakkaiden muodostamat yhtiöt tahtovat päättää siitä, ketkä yhtiön osakkaista ovat oikeutettuja omistamaan yhtiön osakkeita ja millä ehdoilla osakeomistuksesta voidaan luopua. Osakkeenomistajat tahtovat sopimusjärjestelyillään ensisijaisesti

tuoda yhteistyösuhteeseensa ennakoitavuutta. Käytännössä osakkeenomistajat pyrkivät tilanteeseen, jossa omistajarakenteeseen vaikuttavat mahdolliset muutokset tapahtuvat hallitusti ja ennalta määritellyin ehdoin. Kokonaisuuden hahmottamiseksi, selvitän tutkielmassa myös osakkeenomistajien yksilöllisestä tilanteesta ja olosuhteista riippuvia tavoitteita, joihin he pyrkivät määräysvaltaa osakeyhtiössä käyttämällä. Toisin sanoen, mihin osakkeenomistajat yhtiön kontrolloimisella tähtäävät.

Yhtenä keskeisimmistä osakassopimuksessa sovittavista asioista on siis yhtiön omistukseen, sen hallinnoimiseen sekä omistuksesta luopumiseen liittyvät asiat. Myös Pönkän mukaan yhtiön kontrolloiminen on eräs keskeisimmistä osakassopimukselta tavoiteltavista päämääristä.<sup>20</sup> Sopimalla tämänyyppisistä asioista, pyrkimys on ensisijaisesti säilyttää sekä jakaa kontrollivaltaa tiettyjen osakkeenomistajien välillä keskeisimmissä omistaja-arvoon heijastavissa asioissa.<sup>21</sup> Toisin sanottuna, osakassopimuksella pyritään tavanomaisesti kontrolloimaan yhtiön sekä sen osakkeenomistajien omistussuhteita.

Osakeyhtiöt jaetaan julkisiin ja yksityisiin osakeyhtiöihin.<sup>22</sup> Osakassopimukset ovat tyypillisimmillään erityisesti yksityisissä; pienissä ja keskisuurissa yhtiöissä, vaikka osakassopimuksia solmitaan myös kookkaammissa yrityksissä, joissa omistuspohja on julkisten markkinoiden kautta levinnyt huomattavasti laajemmalle.<sup>23</sup> Suurissa osakeyhtiöissä osakkeenomistus on selkeästi erotettu yhtiön johdosta, kun taas pienyhtiöissä osakkeenomistajat tyypillisesti osallistuvat myös yhtiön johtamiseen ja osallistuvat yhtiön toimintaan pääomasijoituksen lisäksi myös työpanoksellaan.<sup>24</sup> Osakeyhtiön koolla ja erityisesti sen julkisuudella on merkittävän suuri vaikutus osakassopimusten tavoitteisiin ja myös sen sisältöön. Lisäksi osakeyhtiön ja sen omistuspohjan kontrolloiminen on tarkoituksenmukaisinta juuri yksityisissä osakeyhtiöissä, minkä vuoksi tutkielma käsittelee osakassopimuksia lähtökohtaisesti vain yksityisten osakeyhtiöiden näkökulmasta.

---

<sup>20</sup> Hannula – Kari 2007, s. 111; Pönkä 2008, s. 89.

<sup>21</sup> Hannula – Kari 2007, s. 106.

<sup>22</sup> Vertailun vuoksi, alkuvuonna 2020 suomessa oli 264 julkista osakeyhtiötä, kun yksityisiä osakeyhtiöitä oli merkitty kaupparekisteriin yli 266 000 kappaletta. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. Sivustolla vierailtu 1.5.2020.

<sup>23</sup> Pönkä, DL 2008, s. 753.

<sup>24</sup> Pönkä 2008, s. 103.

On myös tavallista, että julkisen kaupankäynnin kohteina olevissa yhtiöissä ei voida aktuaalisesti vaikuttaa tiettyihin yhtiön toimintaan tai osakkeenomistajien keskinäisiin suhteisiin liittyviin asioihin määräämällä näistä osakassopimuksessa. Tämä johtuu siitä, että tällaisissa pörssi-yhtiöissä osakkeet ovat vapaan vaihdannan kohteena ja omistajarakenne voi tällöin olla myös hyvin vaihtelevaa. Tämän vuoksi, pörssi-yhtiössä ei käytännössä voida realistisesti tehokkaasti kontrolloida yhtiön omistusrakennetta ja sen muuttumisen rajoittamista.<sup>25</sup>

Tutkielma käsittelee ainoastaan osakeyhtiöitä, jossa yhtiö on omistajistaan erillinen oikeushenkilö ja jossa osakkeenomistajat ovat vain rajoitetusti vastuunalaisia ja vastaavat yhtiön velvoitteista vain yhtiöön sijoittamallaan pääomalla. Julkisten ja yksityisten osakeyhtiöiden merkittävin ero liittyy osakkeilla käytävään kauppaan. Julkisen osakeyhtiön osakkeilla käydään kauppaa julkisilla arvopaperimarkkinoilla, joka on Suomessa Nasdaq Helsinki. Toisena erona julkisen ja yksityisen välillä koskee osakeyhtiöltä edellytettävää osakepääomaa. Yksityisessä osakeyhtiössä vähimmäispääomavaatimus on ollut tähän vuoteen asti 2500 euroa, kun taas julkisessa 80 000 euroa.<sup>26</sup> Vuonna 2019 osakeyhtiömuotoisen yrityksen perustamisen kynnystä tahdottiin kuitenkin alentaa, ja OYL 1.3:n mukainen yksityisen osakeyhtiön vähimmäispääomavaatimus kumottiin kokonaan osakeyhtiölain muutoksella.<sup>27</sup> Myös tämä osakeyhtiölain muutostarve oli huomioitu Jyrki Jauhiaisen kirjoittamassa ja vuonna 2016 oikeusministeriön julkaisemassa arviomuistiossa, joka keskittyy osakeyhtiölain muutostarpeisiin.<sup>28</sup>

Arviomuistiossa on huomioitu osakeyhtiölain muutostarpeina esimerkiksi osakkeiden luovutus- ja hankinta-ehtoihin liittyvien rajoitusten vähentäminen tai poistaminen sekä mahdollisuus määrätä yhtiön omaisuuden panttauskiellosta yhtiöjärjestyksessä.<sup>29</sup> Tällaiset määräykset ovat keskeisessä asemassa, kun osakkeenomistajien tavoitteena

---

<sup>25</sup> Pönkä 2008, s. 103; Airaksinen – Jauhainen 2000, s. 203.

<sup>26</sup> Kyläkallio – Irola – Kyläkallio s. 5–6. Tämä on varmasti yksi merkittävimmistä syistä, miksi suurin osa osakeyhtiöistä on juuri yksityisiä, sillä vain harvalla yrityksellä on perustamisvaiheessa mahdollisuutta panostaa 80 000 euroa osakepääomaansa.

<sup>27</sup> Osakeyhtiölain muutos astui voimaan 1.7.2019. Yksityinen osakeyhtiö voidaan siis jatkossa perustaa kokonaan ilman omaa pääomaa. Myös ennen lakimuutosta perustetut yhtiöt voivat heinäkuun jälkeen alentaa osakepääomaansa OYL 14 luvun mukaisen menettelyn mukaisesti. <https://www.yrittajat.fi/osakeyhtiön-vähimmäispääomavaatimus-poistuu-608723>. Sivustolla vierailtu 4.4.2020.

<sup>28</sup> Jauhainen 2016. Arviomuistiossa tarkastellaan osakeyhtiölain muutostarpeita, jotta elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä voitaisiin parantaa sekä esimerkiksi digitalisoinnin luomat uudet mahdollisuudet voitaisiin tehokkaammin hyödyntää.

<sup>29</sup> Jauhainen 2016, s. 27–28



on kontrolloida osakeyhtiötä. Näin ollen, tämän tyyppiset osakeyhtiölain muutokset vaikuttavat voimaan astuessaan myös osakassopimuksen asemaan osakkeenomistajien sopimusinstrumenttina ja sen sisältöön sekä viime kädessä myös sen tarpeellisuuteen.

Pyrin tutkielmassa hyödyntämään kyseistä arviomuistiota niiltä osin, kuin se on tutkielman aiheeseen ja tutkimusongelmaan nähden relevantti. Pyrin myös arvioimaan arviomuistion mukaisten relevanttien osakeyhtiölain muutosten taustalla vaikuttavia tavoitteita sekä niiden mukanaan tuomia mahdollisia vaikutuksia osakassopimuksen asemaan ja tarpeellisuuteen osakkeenomistajien sopimusvälineenä.

### 1.3 Tutkimusmenetelmästä ja lähdeaineistosta

Tutkielman pääasiallinen tutkimusmetodi on oikeusdogmatiikka eli lainoppi, joka on esimerkiksi Aulis Aarnion teoksessa määritelty voimassa olevien oikeussääntöjen selvittämiseksi ja niiden systematisoimiseksi. Myöhemmässä tuotannossaan Aarnio on jaotellut lainopin edelleen käytännölliseen ja teoreettiseen lähestymistapaan.<sup>30</sup> Lainopin tärkeimpänä tehtävänä on ensinnäkin selvittää ne tavat, joilla voimassa oleva lainsäädäntö sääntelee käsiteltävää tutkimusongelmaa. Tällaisessa lainopillisessa tutkimuksessa pyritään selvittämään voimassa olevan oikeuden näkemys kyseessä olevaan ongelmaan eli siihen, miten oikeusjärjestyksen mukaan tulisi jossain tietyssä käytännön tilanteessa toimia.

Lainopin toinen keskeinen tehtävä tutkimusongelman systematisointi eli voimassa olevan oikeuden jäsentäminen.<sup>31</sup> Painotan tutkimusongelman luonteen vuoksi tutkielman systematisoivaa näkökulmaa, jonka avulla tarkoitukseni on selkeyttää osakassopimuksia koskevaa käytäntöä. Olen pyrkinyt myös tietyistä lähdeaineiston rajoituksista huolimatta painottamaan käytännönläheistä lähestymistapaa, jotta tutkielman tulokset olisivat kytkettävissä myös käytännön liike-elämään ja näin ollen tutkielmalla olisi

---

<sup>30</sup> Aarnio 1978, s. 52; Aarnio 1989, s. 302 ss.

<sup>31</sup> Husa – Mutanen – Pohjolainen 2001, s. 13.

myös relevanttia tutkimuksellista arvoa myös käytännön osakkeenomistajille, jotka mahdollisesti pohtivat osakassopimuksen laatimista ja siihen osapuoleksi liittymistä.

Lähdeaineiston rajoitusten vuoksi osakassopimus pidetään ja käytännössä lähes aina halutaankin pitää salaisena asiakirjana, joka on ainoastaan sopimuksen osapuolten tiedossa. Tämän vuoksi sopimuksia on hyvin harvoin julkisesti tarkasteltavina. Osakassopimukseen liittyviä konflikti- ja riitatilanteita on harvoin saatettu tuomioistuimen käsiteltäväksi, minkä vuoksi julkista oikeuskäytäntöä on niukasti tarjolla. Julkisen tuomioistuinkäsittelyn välttämiseksi osakassopimukseen otetaan tyypillisesti ehto, jonka mukaan sopimuksesta aiheutuvat konfliktit ratkaistaan ensisijaisesti välimiesmenettelyssä.<sup>32</sup> Välimieskäytännöstä on kuitenkin käytännössä mahdotonta saada lähdeaineistoa menettelyn yksityisen luonteen vuoksi. Käsittelen kuitenkin mahdollisuuksien mukaan osakassopimuksia koskevaa oikeuskäytäntöä siltä osin, kun aiheeseen liittyvät vähäiset tapaukset ovat tutkimusongelmaani kytkettävissä.

Tämän vuoksi käytännön liike-elämän osakassopimukset eivät ole merkittävä tutkielman osa, vaan tutkimusongelmaa on pyritty tarkastelemaan ja selvittämään niin suomalaisen kuin kansainvälisen oikeuskirjallisuuden lähtökohdista. Tärkeimpinä oikeuskirjallisuuden teoksina olen hyödyntänyt tutkielmassa mm. Pönkän väitöskirjaa ”osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta” vuodelta 2008. Lisäksi Antti Hanulan ja Matti Karin teos ”Osakassopimukset” sekä Alhon, Mattilan, Rönkön ja Ståhlbergin teos ”Osakassopimukset: Käsikirja osakassopimusten laadintaan” ovat suuressa asemassa tutkielman teoriapainotteisissa osuuksissa. Nämä teokset ovat ylipäätään erittäin selkeitä ja yleishyödyllisiä teoksia kaikille liike-elämän toimijoille. Alhon, Mattilan, Rönkön ja Ståhlbergin teos on ollut myös suurena apuna osakassopimuksen käyttötilanteita ja sen määräyksiä kytkettäessä käytännön liike-elämään. Kyseistä teosta on myös hyödynnetty Eversheds Asianajotoimisto Oy:n juridiset asiakirjamallit -oppaan ohella valmisteltaessa tutkielmassa esimerkkinä toimivaa osakassopimusluonnosta.

Näiden lisäksi Ari Saarnilehdon toimittama teos ”Osakassopimuksesta” käsittelee osakassopimuksia hyvin kattavasti. Yhtiöoikeudellisen kirjallisuuden osalta hyödynnän

---

<sup>32</sup> Jokela 1995, s. 199–200.

työssäni muun muassa Jauhiaisien, Airaksisen, Kosken, Kyläkallion, Immosen, Villan ja Nuolimaan tuotoksia.

## 1.4 Tutkielman rakenteesta

Tutkielma koostuu viidestä pääluvusta. Johdantokappaleessa tuon esille tutkimusaiheen lähtökohdat sekä tutkimusongelmani ja siihen tehdyt rajaukset. Toisessa pääluvussa käsittelen osakassopimusta yleisluontoisemmin. Määrittelen osakassopimuksen käsitteellisesti, sillä omien kokemusteni mukaan selkeän kokonaiskuvan kannalta on keskeistä aloittaa perusasioista. Tämän jälkeen pyrin osoittamaan osakassopimuksen tarpeellisuutta osakkeenomistajien sopimisen välineenä. Osakassopimuksen tarpeellisuus kumpuaa käytännössä siitä, etteivät osakkeenomistajat pysty riittävästi sopimaan asioistaan osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen puitteissa. Sen takia, selvitetessä osakassopimuksen käyttötarvetta onkin keskeistä tarkastella osakassopimuksen oikeudellista suhdetta ja sen asemaa osakkeenomistajien sopimusvälineenä verrattuna osakeyhtiölakiin ja yhtiöjärjestykseen. Vertaamalla osakassopimusta sen rinnalla vaikuttaviin normistoihin pystyn osoittamaan osakassopimuksen vahvuuksia yhtiöjärjestykseen nähden, ja tällä tavoin tuomaan esille osakassopimuksen tarpeellisuutta yhtenä osakkeenomistajan väylänä määrätä keskinäisistä suhteistaan ja yhtiön asioista.

Toisessa pääluvussa erittelen lyhyesti myös keskeisimpiä seikkoja, joista osakassopimuksessa tavanomaisesti sovitaan. Vaikka nämä osakassopimusmääräykset eivät välittömästi liity osakeyhtiön kontrollointiin, on niiden käsitteleminen tutkimusongelman kannalta välttämätöntä. Tässä yhteydessä eriteltävät määräykset toimivat osakassopimuksen perustana, joilla luodaan puitteet osakassopimuksen tavoitteiden, kuten osakeyhtiön kontrolloinnin täyttämiseksi. Olen luokitellut nämä keskeisimmät soveltavat seikat viiteen eri kategoriaan, jotta niillä tavoiteltavat päämäärät nousevat samassa yhteydessä selkeästi esille. Kolmannessa luvussa käsittelen määräysvallan ilmenemistä ja sen muodostumista osakeyhtiössä. Lisäksi selvitän niitä keskeisimpiä osakeyhtiön kontrollointiin tähtääviä tavoitteita, joihin osakkeenomistajat määräysvaltaansa yhtiössä käyttämällä pyrkivät.

Neljännessä pääluvussa hahmottelen osakassopimuksiin liittyvät keskeisimmät sopimusmääräykset, joista osakkeenomistajat yleisimmin sopivat. Käsittelen siis yksityiskohtaisemmin niitä osakassopimusmääräyksiä, joilla todellisuudessa pyritään hankkimaan, ylläpitämään tai käyttämään kontrollivaltaa osakeyhtiössä kulloisessakin tilanteessa tavoiteltavien päämäärien saavuttamiseksi.

Lopuksi viidennessä eli tutkielman viimeisessä pääluvussa teen tiiviin yhteenvedon ja kokoan tutkielman ja tutkimusongelman kannalta merkittävimmät seikat yhteen sekä teen johtopäätöksiä tutkielmassa esiin nousseista tuloksista.

Tutkielman loppuun olen liittänyt myös tekemäni osakassopimusluonnoksen, jolla pyrin havainnollistamaan osakassopimusta kokonaisuutta ja sen mahdollisuuksia yhtenä osakkeenomistajan sopimusvälineistä.

## 2. Osakassopimuksen tarpeesta ja sisällöstä

Tämä pääluku tarkastelee osakassopimusta hieman yleisluontoisemmasta näkökulmasta unohtamatta kuitenkin tutkielman ensisijaista tutkimusongelmaa eli osakeyhtiön kontrollointia. Tässä luvussa käsitellyt aiheet ovat keskeisessä asemassa tutkimusongelmaani vastaamisessa. Perustelen seuraavaksi osakassopimuksen tarvetta ylipäättään sekä sitä, miksi osakkeenomistajien on syytä sopia osakeyhtiön kontrolloinnin mahdollistavista asioista juuri osakassopimuksessa.

Lisäksi erittelen keskeisiä osakeyhtiön kontrollointia tukevia sopimusmääräyksiä, joista osakkeenomistajien kannattaa osakassopimuksessa sopia. Osakassopimus on aina kulloistenkin sopimusosapuolten nimenomaisiin tarpeisiin räätälöity sopimus, jonka toimivuus ja toimeenpantavuus riippuu viime kädessä kattavasta ja hallitusta kokonaisuudesta erilaisia, toisiaan tukevia sopimusmääräyksiä.

### 2.1 Osakassopimuksen hyödyllisyydestä

Lainsäädäntö ei edellytä tai millään tavalla velvoita osakkeenomistajia laatimaan osakassopimusta. Se on siis osakkeenomistajien keskenään laatima vapaaehtoinen sopimus.

Osakeyhtiölain uudistuksen myötä osakkeenomistajien tahdonvaltaisuutta korostui. Osakkeenomistajan näkökulmasta tämä merkitsi entistä laajempia mahdollisuuksia määrätä esimerkiksi yhtiöjärjestyksen sisällöstä. Tämän kaltainen kehitys ei ole kuitenkaan vähentänyt osakkeenomistajien tarvetta muutoin sopimusperusteisesti järjestellä keskinäisiä tai yhtiön asioita.<sup>33</sup> Osakassopimus on osakeyhtiölain tahdonvaltaisuudesta huolimatta säilyttänyt asemansa merkittävänä sopimusinstrumenttina, kun osakkeenomistajien tarkoituksena on sopia yhteistyönsä ehdoista.

Yksi suurimmista syistä osakassopimuksen käytölle johtuu luonnollisesti osakeyhtiömuodon suosiosta. Esimerkiksi osakeyhtiöiden määrä kasvaa yhä monipuolistuvilla liiketoiminta-alueilla, jotka ovat omiaan lisäämään osakeyhtiöiden tarvetta yksilölliselle

---

<sup>33</sup> Pönkä LM 2008, s. 963.

sopimiselle. Lisäksi osakeyhtiöiden toimintaympäristö sekä niiden ympärillä oleva yhteiskunta ovat jatkuvassa muutoksessa kiihtyneen kansainvälistymisen, digitalisaation ja teknologioiden kehittymisen myötä<sup>34</sup>.

Osakeyhtiölaissa ei ole mahdollista varautua kaikkien eri kokoisten ja tyyppisten osakeyhtiöiden tarpeisiin, eikä sääntelyllä toisaalta pystytä määrittämään osakeyhtiöiden kaikkien eri sidosryhmien tarpeita. Osakeyhtiölain sääntely on vaikeaa saada vastaamaan kaikkia osakkeenomistajien tarpeita myöskään pelkän yhtiöjärjestyksen avulla. Tämän perusteella voidaan sanoa osakassopimuksen tarpeellisuuden perustuvan eritoten siihen, että osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen sisältämä sääntely on useimmiten – osakkeenomistajien monien erilaisten ja myös vaihtelevien tarpeiden kannalta – riittämätöntä.

Matti Norrin mukaan osakassopimusten laatimisen keskeisin syy on se, että osakeyhtiölaki on luotu käytännössä laajan osakaspohjan omaavia yhtiöitä varten. Pönkä esittää omien sanojensa mukaisesti hieman yleistäen, että tavallisesti osakassopimuksella pyritään joko täyttämään lainsäädännön ja yhtiöjärjestyksen jättämää sääntelyn aukkoa tai kokonaan poikkeamaan osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen määräyksistä. Tällainen tarve johtuu siis käytännössä siitä, että osakeyhtiölaki huomioi osakeyhtiöiden vaihtelevuuden vain rajoitetusti.<sup>35</sup>

Osakeoikeuksien käyttöön ja sisältöön liittyviä ehtoja säännellään yhtiöjärjestyksessä. Monet näistä osakeyhtiölain määräyksistä, etenkin osakkeiden hallinnoimisoikeuksien osalta, ovat luonteeltaan pakottavia, joka on omiaan rajoittamaan osakkeenomistajien disponointivapautta näiden määräysten osalta.<sup>36</sup> Osakeyhtiölain keskeisimpiä periaatteita on osakkeiden vapaa luovutettavuus, eikä sen puitteissa ole mahdollista rajoittaa osakkeiden luovutettavuutta muutoin kuin lunastus- ja suostumuslausekkeiden kautta.<sup>37</sup> Osakkeiden siirtorajoituksista määrääminen on kuitenkin yksi keskeisimmistä osakkeenomistajien keinoista kontrolloida osakeyhtiötä.

Maria Carlssonin näkemyksen mukaan osakkeenomistajat pyrkivät osakassopimuksella ensisijaisesti tarkentamaan tai luomaan kokonaan uusia lakiin sisältymättömiä

---

<sup>34</sup> Jauhiainen 2016, s.8.

<sup>35</sup> Pönkä 2008, s. 7; Norri 2006, s. 365; Airaksinen–Jauhiainen – Neimala 2001, s. 66; Helminen 1995, s. 19; Airaksinen – Jauhiainen 2000, s. 203; Kansmark – Roos 1994 s. 13,

<sup>36</sup> Pönkä 2008, s. 110.

<sup>37</sup> OYL 3:6:n mukaan ”Yhtiöjärjestyksessä voidaan rajoittaa oikeutta luovuttaa ja hankkia osake vain 7 ja 8 §:n mukaisesti.”

oikeuksia tai velvoitteita, joita ei kuitenkaan ole mahdollista sisällyttää osaksi yhtiöjärjystä. Tässä yhteydessä osakassopimuksen tarpeellisuutta ilmentää myös sen korostunut joustavuus yhtiöjärjestykseen nähden, sillä osakassopimusta rajoittavat yleiset sopimusoikeudelliset opit, minkä ansiosta osakassopimus voidaan laatia yhtiöjärjystä monimuotoisemmaksi. Myös Hannula ja Kari näkevät osakassopimuksen laatimisen syyksi tavanomaisesti osakeyhtiölain säännösten täydentämisen osapuolten tarpeita vastaaviksi. Saarnilehto näkee puolestaan osakassopimuksen tekemisen yleisimmäksi syyksi osakeyhtiölain sääntelyn puutteellisen suojan yhtiön vähemmistö-osakkeenomistajia kohtaan.<sup>38</sup>

Edelleen myös Sakari Helmisen mukaan merkittävin syy osakassopimusten laatimiselle on osakeyhtiölain säännöksissä. Helminen jakaa näkemyksen myös Pönkän kanssa siitä, että tarve osakassopimusten laatimiselle on erilainen riippuen kohteena olevan osakeyhtiön koosta, mitä osakeyhtiölaki ei ota huomioon kovin tehokkaasti. Heidän mukaansa syy osakassopimuksen laatimiseen onkin usein osakkeenomistajien tahtotila joko hajauttamalla tai keskittämällä päätöksentekovaltaa. Tämä tahtotila määräytyy heidän mukaansa tavallisesti osakeyhtiön koon mukaisesti. Pienissä yhtiöissä päätöksentekovaltaa pyritään hajauttamaan, kun taas toisaalta suurissa osakeyhtiöissä valtaa pyritään keskittämään suppeammalle joukolle osakkeenomistajia.

Osakassopimuksen tarpeellisuutta puoltaa myös sen luoma mahdollisuus salassapitoon. Yhtiön ja osakkeenomistajien arkaluontoisimmista asioista sopiminen on tarkoituksenmukaista toteuttaa yhtiöjärjestyksen sijaan osakassopimuksessa. Huomattavaa on kuitenkin, että osakassopimuksen salassapitovelvollisuus alkaa lähtökohtaisesti siinä vaiheessa, kun sopimus allekirjoitetaan. Osakassopimusta koskevat neuvottelut pidetään tavanomaisesti osapuolten yhteisymmärryksessä luottamuksellisina.<sup>39</sup>

Viime kädessä osakassopimuksen laatimisen tarve riippuu aina tapauskohtaisesti osakkeenomistajien harkinnasta. Myös osakassopimuksen kulloinenkin sisältö määräytyy lopullisesti yksilöllisten olosuhteiden mukaan. Osakkeenomistajilta ei kuitenkaan edellytetä osakassopimuksen laatimista, kun taas yhtiöjärjestys on toisaalta osakeyhtiön välttämätön edellytys. Myöskään osakassopimuksen laatimisen ajankohtaa

---

<sup>38</sup> Carlson 2014, s. 111; Hannula – Kari 2007, s. 13; Saarnilehto – Hemmo – Kartio 2001, s. 1177.

<sup>39</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 19–20.

ei ole ennalta määrätty, joten osakkeenomistajat voivat vapaasti päättää, missä osakeyhtiön elinkaaren vaiheessa he haluavat osakassopimusasiakirjan laatia.<sup>40</sup> Toisaalta osakassopimus, muiden sopimusten tavoin, voi mahdollisesti tulla julkiseksi tietyistä syistä tai se on julkistettava lain tai normin vuoksi. Esimerkiksi Arvopaperipörssin sääntöjen 3.2.63 kohdan mukaisesti ”Pörssiyhtiön on julkistettava sen tietoon tullut osakassopimus, jossa on sovittu osakkeeseen liittyvän äänivallan käytöstä yhtiössä tai yhtiön osakkeiden luovuttamisen rajoittamisesta.” Osakassopimus voi saada aikaan myös liputusvelvollisuuden (AML 9:6,1) tai mahdollisen ostotarjousvelvollisuuden (AML 11:20.1:n kohdat 2 ja 4). Mikäli osakkeen arvoon olennaisella tavalla vaikuttavaa tietoa pyritään salaamaan, on velvollisuuden rikkominen rangaistavaa rikoslain nojalla (RL 51:5). Tällaisia määräyksiä kiertävä sopimus tai sopimusmääräys on käytännössä tarkoitettu rangaistavan teon täyttämiseen, joten se ei todennäköisesti ole oikeudellisesti sitova myöskään sopimusosapuolten kesken.<sup>41</sup> Tästä syystä osakassopimusta ei luonteestaan huolimatta ole mahdollista aina pidättää salassa, vaan tietyissä tilanteissa siitäkin voi tulla julkinen sopimusasiakirja.

Tavallisesti osakassopimuksen merkitys korostuu vasta siinä vaiheessa, kun osakkeenomistajien välillä ilmenee erimielisyyksiä. Tämä ei tietenkään ole tarkoituksenmukaista, sillä osakassopimus olisi syytä laatia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ehkäisemään erimielisyyksiä ja sujuvoittamaan yhtiön toimintaa.<sup>42</sup> Osakassopimuksen määräysten laatimista tulisi siten ajatella mahdollisimman laaja-alaisesti, että sopimus sisältäisi yksityiskohtaiset toimintaohjeet lukuisten erimielisyyttä aiheuttavien tilanteiden varalle.

Osakassopimuksessa voidaan sopia yhtiöön ja sen toimintaan liittyvistä asioista hyvin laajasti. On kuitenkin muistettava, että osakassopimus velvoittaa vain ja ainoastaan sen osapuolia, eikä sillä ole sen osapuolten ulkopuolelle ulottuvaa vaikutusta.<sup>43</sup> Näin ollen osakassopimus ei sido esimerkiksi kohteena olevaa yhtiötä, jollei se ole sananmukaisesti hyväksynyt sopimusta. Tämä ilmenee esimerkiksi korkeimman oikeuden ratkaisusta 1994:95. Korkein oikeus toteaa perusteluissaan, että ”Asiassa on jäänyt

---

<sup>40</sup> Pönkä, LM 2008, s. 963; Pönkä 2008, s. 88.

<sup>41</sup> Hannula – Kari 2007, s. 14–15; Savela DL 2013, s. 541.

<sup>42</sup> Hannula – Kari 2007, s. 61.

<sup>43</sup> Airaksinen 2002, s. 4, Osakassopimuksen yhtiöoikeudellisesta sitovuudesta tarkemmin jäljempänä tutkielman luvussa 2.2.



näyttämättä, että Seu-La Oy olisi osakassopimuksen osapuoli tai että osakkaiden keskinäinen sopimus muutoinkaan sitoisi yhtiötä. Alempien oikeuksien tavoin Korkein oikeus katsoo myös, että muutakaan perustetta yhtiön korvausvelvollisuudelle ei ole näytetty.”

Huolimatta siitä, ettei osakassopimus sidokaan juridisesti siihen liittymätöntä tahoja, voi esimerkiksi enemmistöosakkeenomistajien keskinäisellä äänestys sopimuksella olla todellista vaikutusta osakeyhtiön muiden osakkeenomistajien asemaan. Tällaisissa tilanteissa, tämä tosiasiallinen vaikutus ”syyttömien” osakkeenomistajien oikeuksiin on monesti niin merkittävä, että sen seurauksena sopimuksen ulkopuolisen osakkeenomistajan hallinnoimisoikeudet voivat menettää merkityksensä. Käytännössä kysymys ei ole kuitenkaan yhtiöoikeudellisesti yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomista, niin kauan kuin kontrolliosakkeenomistajat käyttävät enemmistöperiaatteen mukaista määräysvaltaansa lain sallimissa puitteissa.<sup>44</sup>

Yhteenvedonomaaisesti voidaan todeta, ettei nykyinen osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys tarjoa osakkeenomistajille riittävän laajasti mahdollisuuksia sopia yhteistyöhankkeeseensa liittyvistä asioista. Tämä sääntelymahdollisuuksien puutteellisuus luo osakkeenomistajille selkeän tarpeen sopia asioistaan laajemmin osakassopimuksessa. Erityisesti osakeyhtiön kontrolloimisen kannalta nykyinen osakeyhtiölaki ei tarjoa osakkeenomistajille riittäviä mahdollisuuksia sopia kontrolloimista mahdollistavista asioista.

## **2.2 Osakeyhtiölainsäädäntö ja osakassopimus**

### **2.2.1 Osakeyhtiölainsäädännön luonteesta**

Osakeyhtiölain sisältämä sääntely voidaan karkeasti jakaa sallivaan ja pakottavaan sääntelyyn. Sallivan osakeyhtiölain osalta toimijoilla on laaja vapaus määrätä asiois-

---

<sup>44</sup> Werlauff – Nørgaard 1987, s. 320. Esimerkiksi Savela on katsonut, että sovittelumahdollisuuteen olisi suhtauduttava hyvin pidättyvästi erityisesti osakeyhtiömuotoisessa toimintaympäristössä. Hänen mukaansa yhtiöjärjestyksen sovittelu vaikuttaa väistämättä myös yhtiön muiden osakkeenomistajien asemaan. Savela, LM 2001, s. 6 ss.; Pönkä 2008 s. 275-276.

taan. Salliva lainsäädäntö voidaan nähdä tietynlaisena puitesopimuksena, josta käytännön toimijat voivat tahdonvaltaisesti poiketa. Tämän kaltaisessa järjestelmässä yhtiön eri tahoilla on siis vapaus laajasti määrätä yhtiön liiketoimista ja muista toimintaan liittyvistä järjestelyistä. Sallivan yhtiölainsäädännön ongelmana on kuitenkin nähty vähemmistöosakkeenomistajien sekä velkojien suojan puute, minkä vuoksi osakeyhtiölainsäädännössä on haluttu rajoittaa sopimusvapautta pakottavan sääntelyn avulla.<sup>45</sup> Vahtera kuvailee hyvin osakeyhtiölainsäädännön pakottavan sääntelyn tehtävää osakkeenomistajan näkökulmasta. Hänen mukaansa pakottavan sääntelyn tehtävänä on varmistaa osakkeenomistajan rajoitetun vastuun, yhtiön toiminnan ja yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista.<sup>46</sup>

Osakeyhtiölainsäädännön pakottavan sääntelyn avulla osakeyhtiöille luodaan sääntelykehikko, jonka puitteissa yhtiöiden on toimittava ja josta poikkeaminen on kiellettyä sekä myös sanktioitua. Pakottavan yhtiölain ongelmaksi muodostuu kuitenkin sääntelyn joustamattomuus, joka rajoittaa yhtiöiden toimintamahdollisuuksia, eikä toisaalta pysty mukautumaan yhteiskunnan ja liike-elämän muutoksiin. Villa ja Mähönen muistuttavatkin, että kulloinkin vallitsevan yhtiölainsäädännön luonteen ratkaisee aina lopulta yrityksen ympärillä vaikuttava toimintaympäristö, jonka tavanomaisesti muodostavat mm. hyödyke- ja pääomamarkkinat sekä esimerkiksi kansalliset palkitsemisjärjestelmät. Mikäli nämä yrityksen toimintaympäristön muodostavat osatekijät ovat järjestelty tehokkaiksi, pakottavan yhtiölainsäädännön tarve pienenee.<sup>47</sup>

Osakeyhtiölaissa on korostettu toimijoiden tahdonvaltaisuutta huomattavasti aiempaa enemmän. Lisäksi uudessa osakeyhtiölaissa yleisten oikeusperiaatteiden merkitystä tulkinta-apuna on pyritty korostamaan. Osakeyhtiölaista on tahdottu säätää kilpailukykyinen ja joustava sääntelypohja, jolla pyritään parantamaan ja lisäämään yhtiöiden toimintamahdollisuuksia.<sup>48</sup> Jauhaisen osakeyhtiölain muutostarpeita koskevan arviomuistion mukaan nykyisessä osakeyhtiölaissa on aiempaa lainsäädäntöä vähemmän yhtiön toimintaan liittyviä rajoituksia. Esimerkiksi yhtiön päätöksentekoon ja sen dokumentoimiseen liittyviä pakottavia säännöksiä, kuten tilintarkastajan todistuksia ja yhtiön johdon lausuntoja on nykyisessä osakeyhtiölaissa karsittu.<sup>49</sup>

---

<sup>45</sup> Mähönen – Villa 2006a, s. 271–272; Ks. myös Vahtera, LM 2010, s. 160–175.

<sup>46</sup> Vahtera, LM 2010, s. 166.

<sup>47</sup> Mähönen – Villa 2006a, s. 270–271.

<sup>48</sup> HE 109/205 luku 2.1. Esityksen tavoitteet.

<sup>49</sup> Jauhainen 2016, s. 8.

Vaikka uudistettu osakeyhtiölaki korostaakin sopimusvapauden periaatetta ja toimijoiden itsenäistä määräämisoikeutta, ei siinä ole unohdettu vähemmistöosakkeenomistajien ja velkojien intressejä, joita koskevat osakeyhtiölain säännökset ovat pakottavia, eikä niistä voida edes osakkeenomistajien yksipuolisella päätöksellä määrätä toisin. Esimerkiksi osakassopimukseen ei ole mahdollista ottaa sopimusmääräystä, jolla heikennetään velkojan asemaa. Sopimus on tällaisen määräyksen osalta pätemätön. Osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaate pyrkii suojaamaan vähemmistöomistajia enemmistön vallalta. Näin ollen jokaiselle osakkeenomistajalle kuuluvista oikeuksista tai vähemmistölle kuuluvista oikeuksista ei voida määrätä lähtökohtaisesti toisin, ainakaan ilman niiden osakkeenomistajien, joiden oikeuksia heikennetään, suostumusta.<sup>50</sup>

Osakeyhtiölain uudistuksen myötä yhtiölain sisältämät yleiset periaatteet saivat myös entistä korostetumman aseman lain säännösten tulkinta-apuna.<sup>51</sup> Osakeyhtiölain yleiset periaatteet, sopimusvapauden ja yhdenvertaisuuden periaate sekä enemmistöperiaate, sidotun pääoman suojaaminen ja epäoikeutetun edun antamisen kieltä on huomioitava osakassopimusta laatiessa tai kun arvioidaan sen sisällöllisiä seikkoja yhtiö- ja sopimusoikeudellisesta näkökulmasta.

Nykyinen osakeyhtiölaki on mielestäni eräänlainen lainsäätäjän tulkinta kaikkein optimaalisimmasta kompromissista kaikkien yhtiöön liittyvien tahojen intressien yhteensovittamiseksi. Suomessa oli vuoden 2020 alussa kaupparekisterissä merkittynä jopa yli 266 000 osakeyhtiötä<sup>52</sup>, jotka eroavat ominaisuuksiltaan, tavoiltaan ja tavoitteiltaan huomattavastikin toisistaan, joten lainsäätäjän muodostama kompromissien kokonaisuus ei voi kaikkien yritysten kohdalla toimia parhaalla mahdollisella tavalla. Tämän vuoksi yhtiön toimijoille on jätetty mahdollisuus sopia asioistaan haluamallaan tavalla ensinnäkin yhtiöjärjestyksessä, mutta myös osakassopimuksessa. Helminen mainitsee eräänä sopimisen instrumenttina myös yhtiön ja rahoittajien välillä solmitut erilaiset rahoitussopimukset.<sup>53</sup>

---

<sup>50</sup> Saarnilehto – Hemmo – Kartio 2001, s. 1180; Immonen – Nuolimaa 2007, s. 25–26.

<sup>51</sup> HE 109/205, luku 2.2.2. Yleisten periaatteiden korostaminen

<sup>52</sup> <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>. Sivustolla vierailtu 1.5.2020.

<sup>53</sup> Helminen 2007, s. 504.

## 2.2.2 Osakeyhtiölain ja osakassopimuksen välisestä suhteesta

Osakassopimuksella ei sinänsä ole mitään erityistä, lainmukaista määritelmää, sillä osakeyhtiölaki ei varsinaisesti sisällä nimenomaista mainintaa osakassopimuksesta, vaikka tällaisten sopimusten olemassaolo tunnustetaankin lain esitöissä. Vuoden 2006 osakeyhtiölain esitöissä perustellaan esimerkiksi osakkeenomistajien etuoikeutta osakkeeseen ja otetaan samalla kantaa osakassopimuksen olemassa oloon: ”Osakeyhtiölain etuoikeussäännöksistä poikkeavia määräyksiä esiintyy suhteellisen usein osakassopimuksissa. Momentin mukaan tällaiset määräykset voitaisiin tulevaisuudessa ottaa yksityisen osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen, jolloin ne tulevat yhtiöoikeudellisesti sitoviksi.” Osakassopimukset ovat toki tunnustettu päteviksi myös aiemman osakeyhtiölain esitöissä.<sup>54</sup>

Siitä huolimatta, että vuonna 2006 uudistettu osakeyhtiölaki sallii sopimista yhä laajemmassa määrin yhtiöjärjestyksellä, niin se ei ole edelleenkään riittävää osakkeenomistajan näkökulmasta. Tarve sopia yhtiön ja osakkeenomistajien keskinäisistä asioista tarkemmin on vieläkin suurempi, eikä osakeyhtiölain tahdonvaltaistuminen vähennä osakkeenomistajien tarvetta sopia asioistaan myös osakassopimuksessa. Pönkän mukaan tämä johtuu siitä, että osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen erot ovat lainsäädännön uudistamisesta huolimatta säilyneet käytännössä muuttumattomina.<sup>55</sup> Osakeyhtiölaki ei siis tarjoa yhtiöjärjestyksen kanssa riittävää välineistöä asioista sopimiseen, vaan osakkeenomistajien on turvauduttava osakassopimukseen erityisesti silloin, kun tavoitteena on kontrolloida osakeyhtiötä. Nykyisen osakeyhtiölain puitteissa osakkeenomistajat eivät voi määrätä esimerkiksi osakkeiden siirtorajoituksista yhtiöjärjestyksessä, kuin tarkoin ehdoin, lunastus- (OYL 3:7) ja suostumuslausekkeilla (OYL 3:8).

Osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen puutteellisuus osakkeenomistajan kontrollivälineenä on huomattu myös Jauhiaisen arviomuistiossa, jossa on selvitetty osakeyhtiölain muutostarpeita. Muutostarpeiksi on ehdotettu osakkeiden luovutus- ja hankinta- ehtoihin liittyvien rajoitusten poistamista – tai ainakin niiden vähentämistä.<sup>56</sup> Tällä

---

<sup>54</sup> HE 109/2005, s. 102; Ks. Myös HE 27/1977, s. 29.

<sup>55</sup> Pönkä 2008, s. 6.

<sup>56</sup> Jauhainen 2016, s. 27.

muutoksella osakkeenomistajat voisivat sopia yhtiöjärjestyksessä osakkeiden siirtorajoituksista vapaammin, mikä vähentäisi osakkeenomistajien tarvetta sopia näistä asioista erillisessä osakassopimuksessa. Arviomuistiossa on nähty yhtenä osakeyhtiölain muutostarpeena myös panttauskiellosta sopimisen mahdollistaminen yhtiöjärjestyksessä<sup>57</sup>. Panttauskiellosta sopiminen on yksi yhtiön kontrollivälineistä, millä estetään yhtiön osakkeiden siirtyminen epätoivotuille tahoille. Epätoivotuilla tahoilla tarkoitetaan esimerkiksi yhtiön kilpailijoita tai tahoja, joiden intressit poikkeavat yhtiön kehittämisestä voimakkaasti vanhojen osakkaiden yhtiölle asettamista tavoitteista<sup>58</sup>. Myös tämän tyyppinen lainsäädännön muuttaminen muuttaisi osakassopimuksen asemaa ja voisi vähentää siinä sopimisen tarvetta, sillä nykyään panttauskiellosta voidaan käytännössä määrätä vain osakassopimuksessa.

Osakeyhtiölaki sääntelee osakassopimuksessa sopimisen laajuutta myös monien pakottavien säännösten ja yleisten oikeudellisten periaatteiden kautta, kuten sopimusvapauden periaatteen nojalla. Osakkeenomistajien laajaa vapautta määrätä keskinäisistä suhteistaan ja yhtiön toimintaan liittyvistä asioista ilmentää erityisesti OYL 1:9:n mukainen periaate tahdonvaltaisuudesta: ”Osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta. Yhtiöjärjestykseen ei voida ottaa määräystä, joka on tämän lain tai muun lain pakottavan säännöksen taikka hyvän tavan vastainen.” Kyseisestä säännöksestä voidaan hahmotella lainsäädännöllisiä puitteita myös osakassopimuksen sisällölle. Toisin sanottuna, mistä lain puitteissa voidaan osakassopimuksessa sopia.

Osakeyhtiölain pakottavat säännökset rajoittavat osakkeenomistajien sopimusvapautta määrätä asioistaan osakassopimuksessa. Osakassopimusmääräykset eivät saa olla ristiriidassa osakeyhtiölain pakottavien säännösten kanssa. Osakeyhtiölain pakottavien säännösten vastaiset määräykset osakassopimuksessa muodostuvat pätemättömiksi, jolloin osakassopimuksesta muodostuu niiltä osin pätemätön. Tällöin lain pakottavat säännökset syrjäyttävät sopimuksessa olevan pätemättömän sopimusmääräyksen. Tietyissä tapauksissa tällainen osapätemättömyys voi mahdollisesti muodostaa osakassopimuksesta kokonaisuudessaankin kohtuuttoman ja näin ollen

---

<sup>57</sup> Jauhiainen 2016, s. 28.

<sup>58</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 174.

osapuolia sitomattoman.<sup>59</sup> Pätemättömyys vaikuttaa myös takautuvasti. Tällöin pätemätön oikeustoimi eli tässä tapauksessa sopimus kumoutuu alusta asti.<sup>60</sup> Lähtökohtaisesti osakassopimukseen ei siis voida siis ottaa osakeyhtiölain pakottavan säännöksen vastaista sopimusmääräystä tai sopimus on siltä osin pätemätön. Osakassopimuksen avulla on sen sijaan mahdollista täydentää tai muuttaa osakeyhtiölain koskevaa sääntelyä tahdonvaltaisten säännösten osalta. Osakassopimuksessa käytännössä sovitaan määräyksistä osakeyhtiölain (tahdonvaltaisista) menettelynormeista poiketen.<sup>61</sup> Selvitän osakkeenomistajien sopimusvapauden rajoituksia tarkemmin myöhemmin tässä luvussa.

Ongelmana on kuitenkin se, ettei osakeyhtiölaissa ole varsinaisesti suoraan osoitettu, mikä osa sääntelyä on pakottavaa ja mikä tahdonvaltaista. Hallituksen esityksen perusteluista kuitenkin selviää, että ”lain yksityiskohtaisten säännösten pakottavuus ilmenee säännösten sanamuodosta tai on tulkittava säännöksen tarkoituksen perusteella.”<sup>62</sup> Jo hallituksen esityksen perusteella voidaan sanoa, ettei osakeyhtiölain säännösten luokittelu pakottaviin ja tahdonvaltaisiin ole kovinkaan yksiselitteistä. Näin ollen asiaa on syytä arvioida aina tapauskohtaisesti.<sup>63</sup>

## **2.3 Yhtiöjärjestys ja osakassopimus**

### **2.3.1 Yhtiöjärjestyksestä yleisesti**

Osakeyhtiölaki mahdollistaa osakkeenomistajien määrätä asioistaan sopimusvapautensa puitteissa yhtiöjärjestyksellä sekä osakassopimuksella. Nämä ovat, erityisesti listaamattomissa osakeyhtiöissä, tavanomaisesti toisiaan täydentäviä sääntelyn välineitä.<sup>64</sup> Tämän vuoksi ei ole mielekäästä tarkastella osakassopimusta erillään yhtiöjär-

---

<sup>59</sup> Rissanen 2001, s. 499; Saarnilehto – Hemmo – Kartio 2001, s. 1179–1180.

<sup>60</sup> Saarnilehto – Hemmo – Kartio 2001, s. 404.

<sup>61</sup> Pälä 2006, s. 238; Norri 1997, s. 365.

<sup>62</sup> HE 109/2005

<sup>63</sup> Saarnilehto – Hemmo – Kartio 2001, s. 1180; Immonen – Nuolimaa 2007, s. 21.

<sup>64</sup> Hannula – Kari 2007, s. 16.

jestyksestä. Nuolimaa onkin todennut, että näiden kahden instrumentin tarkastelu erillään voi johtaa vajavaiseen ja jopa harhaanjohtavaan kuvaan osakeyhtiön toiminnan sääntelystä ja sääntelyn välineistä.<sup>65</sup>

Yhtiöjärjestys on osa osakeyhtiön perustamissopimusta ja sellainen tulee olla jokaisella Suomen osakeyhtiölain mukaan rekisteröidyllä osakeyhtiöllä. Yhtiöjärjestys muodostaa osakeyhtiölain kanssa yhtiön toiminnan perussäännösten, jonka puitteissa yhtiöt toimivat. Käytännössä yhtiöjärjestys voi kuitenkin olla hyvinkin suppea. Osakeyhtiölain mukaan yhtiöjärjestyksessä on pakottavaa määrätä ainoastaan kolmesta asiasta. OYL 2:3 §:n mukaan yhtiöjärjestyksessä tulee olla yhtiön toiminimi, kotipaikkana oleva Suomen kunta ja toimiala. Niin kuin osakassopimuksessa, myös yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä asioista osakeyhtiölain tahdonvaltaisia määräyksiä täydentäen taikka toisaalta, niistä kokonaan poiketen. Yhtiöjärjestys on, vastoin osakassopimusta, pakollinen ja osakeyhtiön olemassaolon kannalta välttämätön edellytys, jota sääntelevät osakeyhtiölain sisältämät normit. Yhtiöjärjestys on periaatteessa yhtiön sisäinen laki ja käyttäytymisnormisto, joka sitoo sen kaikkia toimielimiä.<sup>66</sup>

Yhtiöjärjestyksen sitovuus ulottuu sekä osakeyhtiön nykyisiin että tuleviin osakkeenomistajiin. Osakkeenomistaja sitoutuu yhtiöjärjestyksen pelkästään osakkeita ostamalla ja irtautuu ainoastaan osakkeet myymällä. Lisäksi yhtiöjärjestys sitoo sen kohteena olevaa yhtiötä, jolla on vaikutusta myös osakkeenomistajien ja yhtiön väliseen suhteeseen. Lisäksi yhtiöjärjestyksestä voidaan pääsäännön mukaan muuttaa pelkän määräenemmistön voimin, vaikka yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan sopimuksen muuttamiseen vaaditaan kaikkien osapuolten suostumus. Tätäkin vaatimusta voidaan tiukentaa esimerkiksi yhtiöjärjestyksen taikka osakassopimuksen erillisellä määräyksellä.<sup>67</sup>

Vaikka sekä yhtiöjärjestys että osakassopimus ovat molemmat osakkeenomistajien välineitä sopia ja säännellä keskinäisistä ja yhtiön asioista, ne eroavat ominaisuuksiltaan myös varsin paljon toisistaan. Osakeyhtiölain mahdollistaman laajan tahdonvaltaisuuden vuoksi osakkeenomistajat voivat tietyin rajoituksin<sup>68</sup> valita, järjestelevätkö

---

<sup>65</sup> Nuolimaa, LM 2007, s. 134.

<sup>66</sup> Helminen 2006, s. 1–2; Immonen – Nuolimaa 2007, s. 51.

<sup>67</sup> Helminen 2006, s. 186–189; Airaksinen 2002, s. 4; Pönkä, LM 2008, s. 963.

<sup>68</sup> Yleisen näkemyksen mukaan yhtiöjärjestykseen otettavat määräykset ovat jaoteltavissa pakottaviin ja vapaaehtoiisiin yhtiöjärjestysmääräyksiin, joista pakottavat määräykset on tyhjentävästi lueteltu OYL 2:3:ssa. Vapaaehtoisista määräyksistä osakkeenomistajat voivat sopia tai olla sopimatta, haluamallaan tavalla. Helmisen mukaan tällainen luokittelu viestii siitä, että yhtiöjärjestys on pakollinen kaikille

he tahtomansa asiat yhtiöjärjestysmääräyksellä vai hyödyntämällä osakassopimusta. Useimmiten osakkeenomistajien tarpeet sopia asioistaan ovat laajemmat, kuin yhtiöjärjestyksessä määräämisen rajoitukset antavat periksi. Erityisesti osakeyhtiön kontrolloimisen kannalta yhtiöjärjestys ei tarjoa riittäviä mahdollisuuksia osakkeenomistajille sopia kontrollointiin liittyvistä asioista, ainakaan ennen kuin osakeyhtiölainsäädäntöä mahdollisesti uudistettaisiin Jauhaisen arviomuiston mukaisilla muutoksilla esimerkiksi vaihdannanrajoituslausekkeisiin ja panttauskiellon mahdollistamiseen liittyen.

Seuraavassa luvussa syvennyn tarkemmin yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen väliseen suhteeseen ja niiden välillä vallitsevaan mahdolliseen ristiriitaan.

### **2.3.2 Yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen suhteesta**

Yhtiöjärjestys ja osakassopimus voidaan nähdä toisiaan täydentävinä osakkeenomistajien instrumentteina säännellä keskinäisiä oikeussuhteitaan. Mahdollisimman toimivan järjestelyjen kokonaisuuden muodostamiseksi, osakkeenomistajien on tärkeä ymmärtää, mistä asioista voi ja kannattaa sopia joko yhtiöjärjestyksessä tai toisaalta vaihtoehtoisesti osakassopimuksessa. Toisin sanoen kyse on siitä, kumpi sopimisen väline sopii kyseessä olevan yhtiön tarpeisiin nähden paremmin.

Lähtökohtaisesti yhtiöjärjestyksen etuna on sen laaja sitovuuspiiri, kun taas osakassopimuksessa voidaan sopia asioista kattavammin. Osakassopimuksessa on mahdollista sopia esimerkiksi yksittäisten osakkeenomistajien oikeuksista ja velvollisuuksista, kuten tietyn henkilön valinnasta yhtiön hallituksen jäseneksi. Osakassopimuksessa voidaan myös määrätä esimerkiksi osakevaihdannan täysimääräisestä kieltämisestä koskevista ehdoista. Tämän tyyppisiä ehtoja ei sen sijaan ole mahdollista sisällyttää yhtiöjärjestykseen.<sup>69</sup>

---

osakeyhtiöille sekä lainsäätäjän tarpeesta kontrolloida yhtiöjärjestyksen sisältöä tiettyjen asioiden osalta. Helminen 2006, s. 57.

<sup>69</sup> Pönkä 2008, s. 5.



Pönkä näkee, että osakassopimuksen käyttötarvetta ja sen ominaispiirteitä yhtiön asioiden sääntelyn välineenä voidaan parhaiten havainnollistaa, kun verrataan osakassopimusta sen rinnalla vaikuttavaan normistoon eli yhtiöjärjestykseen. Huolimatta siitä, että osakassopimus ja yhtiöjärjestys toimivatkin rinnakkain ja mahdollisesti toisinaan täydentävästi, ei se merkitse sitä, että näiden kahden instrumentin sopimusvapauden rajat olisivat jollain tapaa yhtenevät. Osakassopimus on lailla sääntelemätön sopimustyyppi, jonka sisältöä määrittelevät yleiset sopimusoikeudelliset periaatteet, kun taas yhtiöjärjestystä koskevat erityisesti osakeyhtiölaki pakottavine säännöksineen ja myös yleisine yhtiöoikeudellisine periaatteineen. Toisaalta yhtiöjärjestystä sääntelevät normit vaikuttavat keskeisesti osakkeenomistajien sopimusvapauteen ja näin ollen myös mahdollisesti laadittavaan osakassopimukseen. Lisäksi osakassopimus on lähtökohtaisesti mahdollista pitää salaisena osakkeenomistajien välisenä sopimuksena, kun taas yhtiön yhtiöjärjestys on julkinen asiakirja.<sup>70</sup>

Osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen keskeisin ero liittyy näiden instrumenttien sitovuuteen. Yhtiöjärjestys sitoo sekä yhtiötä että nykyisiä ja tulevia osakkeenomistajia pelkästään osakkeiden omistamisen perusteella. Puolestaan osakassopimuksella ei pääsääntöisesti ole ns. kaksiasianosaissuhteen yli ulottuvia oikeusvaikutuksia, eikä se siten lähtökohtaisesti sido siihen liittymättömiä osapuolia. Osakassopimuksella voidaan siten luoda velvoitteita vain siihen nimenomaisesti sitoutuneille osapuolille.<sup>71</sup> Osakassopimuksen sopimusosapuoliin rajoittuneen sitovuusvaikutuksen vuoksi, se ei lähtökohtaisesti sido esimerkiksi osakesiirronsaajaa pelkästään osakkeiden saamisen perusteella. Osakassopimuksesta puuttuu siis yhtiöoikeudellinen sitovuus. Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, ettei yhtiökokouksen päätöstä voida moittia vetoamalla osakassopimuksen vastaisuuteen. Toiseksi, yhtiön tekemän päätöksen toimeenpanoa ei voida pyrkiä kieltämään osakassopimuksen ehtojen vastaisuuden perusteella. Kolmanneksi tämä tarkoittaa sitä, ettei esimerkiksi osakassopimukseen nimenomaisesti sitoutunutta hallituksen jäsentä voida velvoittaa päätöksenteossaan huomioimaan osakassopimuksen sisältämiä määräyksiä. Tästä voidaankin Pönkän mukaan vetää

---

<sup>70</sup> Pönkä, LM 2008, s. 963; Pönkä 2008, s. 40–41; Helminen 2006, s. 97; Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 176–177.

<sup>71</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 177; Pönkä 2008, s. 43.

johtopäätös, että vaikka osakkeenomistaja olisi sopimusoikeudellisesti sitoutunut noudattamaan tietyn sopimuksen mukaisia ehtoja, voi tämä samainen osakkeenomistaja toimia yhtiöoikeudellisella tasolla sopimuksen vastaisesti.<sup>72</sup>

Tällaisen sitovuuden puuttumisen välttämiseksi, osakassopimuksen osapuolet voivat pyrkiä saattamaan osakassopimusmääräykset myös yhtiöoikeudellisesti sitoviksi. Osakassopimusmääräykset on mahdollista sisällyttää osaksi yhtiöjärjestystä, kunhan määräykset ovat osakeyhtiölain yhtiöjärjestysmääräyksille säädettyjen edellytysten mukaisia. Pönkän näkemyksen mukaan näin tehtäessä on vaarana, että yhtiöjärjestykseen sisällytetään määräyksiä, jotka eivät ole täytäntöön pantavissa.<sup>73</sup> Hannula ja Kari myös mainitsee, ettei yhtiöllä ole tavanomaisesti tarvetta koko osakassopimuksen sisällyttämiselle osaksi yhtiöjärjestystä, eikä se ole af Schulténin mukaan edes suositeltavaa.<sup>74</sup> Tällöin esimerkiksi osakassopimuksen yksityisyyden luonne häviäisi kokonaan.

Toisinaan nämä rinnakkain toimivat normistot voivat sisältää toistensa kanssa päällekkäisiä tai ristiriitaisia ehtoja. Pönkän mukaan tällaisessa tilanteessa on ratkaistava yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen välinen hierarkia, jonka ratkaisemiseksi huomio täytyy hänen mukaansa kiinnittää erityisesti sopimus- ja yhtiöoikeudellisiin sitovuuskysymyksiin. Tutkielman tavoitteena ei ole kuitenkaan selvittää yksityiskohtaisesti osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen välisen hierarkian muodostumista, joten en syvenny tässä yhteydessä tarkemmin Pönkän mainitsemiin sitovuuskysymyksiin. Mainittakoon kuitenkin, että esimerkiksi Hannulan ja Karin mukaan osakassopimuksen ja yhtiöjärjestyksen välinen ristiriita on yhtiöoikeudellisella tasolla ratkennut tavanomaisesti yhtiöjärjestyksen määräyksen eduksi. Tämä ei kuitenkaan merkitse osakassopimusmääräyksen pätemättömyyttä osapuolten keskinäisessä suhteessa, vaan osakkeenomistajat voivat sopimuksella määrätä keskinäisistä suhteistaan yhtiöjärjestyksen määräyksestä poikkeavalla tavalla.<sup>75</sup>

---

<sup>72</sup> Pönkä 2008, s. 42–43.

<sup>73</sup> Rekisteröitäessä yhtiöjärjestystä, kaupparekisterin viranomaisen tutkii yhtiöjärjestysmääräykset osakeyhtiölain vastaisuuden varalta, mutta ei kuitenkaan erikseen ota kantaa määräysten yhtiöoikeudelliseen sitovuuteen. Ks. KRL 21§.

<sup>74</sup> Pönkä 2008, s. 44–45; Hannula – Kari 2007, s. 33; Koski – af Schultén 1998, s. 56.

<sup>75</sup> Hannula – Kari 2007, s. 31–32; Pönkä 2008, s. 60.

Toisaalta osakkeenomistajat voivat nähdä parhaakseen määrätä samanaikaisesti tietystä asiasta niin osakassopimuksessa kuin yhtiöjärjestyksessä.<sup>76</sup> Määräämällä samasta asiasta molemmissa normistoissa osakkeenomistajien tarkoituksena on täydentää määräyksillä toisiaan ja näin ollen vahvistaa määräyksen sitovuusvaikutusta, jolla edelleen pyritään varmistamaan kyseisen määräyksen tosiasiallista toteutumista.

Parhaimmillaan yhtiöjärjestys ja osakassopimus toimivat symbioosinomaisesti, luontevasti rinnakkain.<sup>77</sup> Viime kädessä kysymys onkin siitä, millä tavoin osakkeenomistajat näitä kahta hieman erilaista sopimisen väylää hyödyntäen haluavat muodostaa tarpeitaan ja tavoitteitaan parhaalla mahdollisella tavalla palvelevan sääntelykokonaisuuden. Osapuolten olisi hyvä määritellä, missä tilanteessa on järkevää määrätä asioista osakassopimuksessa ja milloin tietyt määräykset olisivat tarkoituksenmukaista sisällyttää myös yhtiöjärjestykseen. Tällaisen toimivan kokonaisuuden rakentaminen voi käytännössä osoittautua haastavaksi ja aikaa vieväksi projektiksi, mutta toisaalta sen oikeaoppinen muodostaminen on hyvin tärkeää yhtiön riidattoman ja sujuvan tulevaisuuden kannalta.

### **2.3.3 Sopimusvapauden rajoitukset**

Sopimusvapauden rajoitukset liittyvät siihen kysymykseen, mistä osakassopimuksessa voidaan ylipäätään sopia ts. kuinka hahmotetaan sopimusvapauden rajat.

Edellisissä luvuissa 2.2 ja 2.3 olen sijoittanut osakassopimuksen sen yhtiöoikeudelliseen viitekehykseen. Olen edellä selvittänyt osakassopimuksen oikeudellista suhdetta osakeyhtiölakiin ja yhtiöjärjestykseen sekä sitä, millä tavoin näihin liittyvä sääntely rajoittaa osakkeenomistajien sopimusvapautta sopia asioistaan osakassopimuksessa.

Syystä, että osakkeenomistajien laajaa vapautta sopia pätevästi osakassopimuksessa rajoittaa viime kädessä yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden lisäksi lainsäädännön sisältämät pakottavat säännökset, joista keskeisimpänä osakeyhtiölain pakottava sääntely, kokoon seuraavaksi yhteen ne tekijät, jotka rajoittavat osakassopimisen

---

<sup>76</sup> Pönkä 2008, s. 77.

<sup>77</sup> Helminen 2006, s. 102.

sisältöä ja osakkeenomistajien oikeutta määrätä asioista osakassopimuksessa. Määrittelen ne lainsäädännölliset rajoitteet, joiden puitteissa osakkeenomistajien on asiostaan sovittava siten, että sopimus ja sen määräykset sitovat sopijapuolia täysimääräisesti.

Huolimatta siitä, ettei osakassopimuksia nimenomaisesti mainita Suomen lainsäädännössä<sup>78</sup>, sopimuksen tahdonvaltainen luonne muodostaa osakkeenomistajille laajan vapauden määrätä tarpeellisiksi katsomistaan asioista osakassopimuksessa. Lainsäädännöllisesti osakkeenomistajien vapautta määrätä asioistaan rajoittaa laaja kirjo sopimus- ja yhtiöoikeudellisia oikeusperiaatteita. Osakassopimuksen sitovuutta tarkastellessa voi sovellettavaksi tulla myös esimerkiksi kilpailunrajoituslainsäädännön periaatteet tai osakassopimusta saatetaan mahdollisesta sovitella varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (13.6.1929/228, oikeustoimilaki) 36 §:n nojalla.<sup>79</sup>

Lähtökohtaisesti osakkeenomistajat voivat sopia yhtiön toiminnasta sopimusvapauden, hyvien tapojen, osakeyhtiölain sekä muun lainsäädännön asettamien pakottavien säännösten rajoissa. Osakassopimuksessa ei pidä myöskään sivuuttaa yhtiöjärjестystä. Osakassopimus katsotaan tavanomaisesti pätemättömäksi, ainakin ristiriitaisten sopimusmääräysten osalta, mikäli sopimus on ristiriitainen yhtiöjärjестyksen kanssa. Osakeyhtiöllä on mahdollisuus esimerkiksi yhtiöjärjестystasoisilla määräyksillä rajoittaa osakkeenomistajien oikeuksia, joita osakkeenomistajat ovat saaneet tekemällään osakassopimuksella. Esimerkiksi sellainen osakassopimusmääräys, jolla määrätään, että osakassopimus on yhtiöjärjестystä korkeampi säännöstö ja tällöin ylittää yhtiöjärjестyksen mahdollisessa ristiriitatilanteessa, katsotaan automaattisesti pätemätön. Toisaalta, ei ole mahdollista edes mainitsemalla osakassopimuksesta yhtiöjärjестyksessä sitoa kaikkia osakkeenomistajia osakassopimuksen osapuoliksi. Osakassopimuksessa voidaan kuitenkin poiketa osakeyhtiölain tahdonvaltaisista säännöksistä. Osakassopimuksessa on mahdollista sopia lisäksi joistakin osakeyhtiölaissa säännellyistä asioista yksityiskohtaisemmin kuin laissa on tehty. Osakassopimusmääräykset voivat koskea myös asioita, joista osakeyhtiölaissa ei ole määräyksiä ollenkaan.<sup>80</sup>

---

<sup>78</sup> Osakassopimuksen lainsäädännöllinen asema kuitenkin tunnustetaan osakeyhtiölain (OYL 8:12) konsernimäärityksessä, jossa viitataan KPL 1:5:ään, mistä ilmenee, että konsernin syntymiselle vaa-dittu määräysvalta on mahdollista luoda osakeomistuksen lisäksi ”muulla sopimuksella”, jollainen myös osakassopimus on. Ks. Immonen – Nuolimaa 2007, s. 51.

<sup>79</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 22; Helminen 1995, s. 9.

<sup>80</sup> Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2017, s. 169–170; Pönkä 2008, s. 60; Helminen 1995, s. 19.

Sopimusvapauteen kuuluvista elementeistä osakassopimuksen kohdalla mielenkiintoisin tutkimuskohde on sopimuksen sisältövapaus. Tavallisesti lähdetään siitä, että osakkeenomistajat voivat kyllä sopimuksessa luopua omista oikeuksistaan pätevällä tavalla. Tähän näkemykseen yhdyn itsekin. osakeyhtiölain tahdonvaltaisuuden periaate mahdollistaa osakkeenomistajaa loukkaavan päätöksen tekemisen, jos loukkauksen kohde on antanut päätökselle suostumuksensa. Siten osakkeenomistajilla on laaja vapaus luopua omista oikeuksistaan. Tämä on myös sopimusajattelun näkökulmasta perusteltua, sillä osakkeenomistajien välisessä suhteessa yhtiötä määrittää osakkeenomistajien sopimusvapaus. Vaikka osakeyhtiölaki ei salli esimerkiksi tiettyjen vähemmistöoikeuksien poistamista yhtiöjärjestyksessä, ei tällaista rajoitusta tule liittää osakassopimukseen, vaikka ruotsalaisessa oikeuskäytännössä toisin väitetäänkin. On vaikea tunnistaa, kuinka osakkeenomistajan vapaa määräämisvalta omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan rikkoisi jotain yleistä oikeusperiaatetta niin, että koko sopimusta tulisi pitää sitomattomana. Tietyissä tilanteissa tämä voi kuitenkin aktualisoitua. Tällöin kyseeseen tulee lähinnä sopimuksen rangaistava tarkoitus tai hyvän tavan vastaisuus, jolloin koko sopimus on pätemätön myös osapuolten välillä. Nämä ovat kuitenkin yleisiä siviilioikeudellisia periaatteita, eivätkä johdu mitenkään nimenomaisesti osakeyhtiöoikeudesta.

## **2.4 Osakassopimuksen tavanomaisimmista määräyksistä**

Osakassopimukselta ei edellytetä mitään tiettyä määrämuotoa. Osakkeenomistajalla on myös täysi vapaus valita, ryhtyykö sopimuksen osapuoleksi ja kenen osakkaan kanssa. Oikeuskirjallisuuden valossa osakassopimus onkin tutkimuskohteena herättänyt paljon mielenkiintoa ja syystäkin. Mielestäni osakkeenomistajien tarve osakassopimuksen laatimiselle ei ole tulevaisuudessa vähenemässä, ellei osakeyhtiölainsäädäntöön tehdä suhteellisen suuria muutoksia, joilla lisättäisiin osakkeenomistajien

mahdollisuuksia sopia erityisesti yhtiön kontrollointia mahdollistavista seikoista<sup>81</sup>. Osakassopimuksen laajoista käyttömahdollisuuksista ja tarpeesta huolimatta, sen sisällöllistä ulottuvuutta on tutkittu melko vähän.<sup>82</sup>

Tähän mennessä olen siis selvittänyt osakassopimuksen tarpeellisuutta osakkeenomistajien sopimisinstrumenttina. Tarkastelussa on ilmennyt, ettei osakeyhtiölainsäädäntö ja yhtiöjärjestys tarjoa riittävän kattavia mahdollisuuksia sopia osakkeenomistajien asioista, ainakaan kun tavoitteena on sopimusperusteisesti kontrolloida osakeyhtiötä.

Seuraavaksi tarkastelen sopimusmääräyksiä, joita tavanomaisesti nostetaan osakassopimukseen. Tällä pyrin mm. konkretisoimaan sitä, kuinka laajasti osakassopimuksella voidaan todellisuudessa osakkeenomistajien ja yhtiön asioista määrätä. Tässä luvussa käsitellyt sopimusmääräykset on nostettu erityisen tarkastelun kohteeksi, sillä osakassopimus ja sillä tavoiteltu osakeyhtiön kontrolloimien vaatii nimenomaisten kontrollointiin tähtäävien määräysten lisäksi näitä tavoitteita tukevia määräyksiä. Osakeyhtiötä kontrolloivia sopimusmääräyksiä voidaan tehokkaasti toimeenpanna, kun osakassopimuksessa on kattavasti sovittu myös muista osapuolten yhteistyöhankkeeseen liittyvistä ehdoista. Tällaisia osakeyhtiön kontrollointia tukevia sopimusmääräyksiä ovat esimerkiksi hallintoon ja sen valintaan, varojen hankintaan ja käyttöön, tiedonsaantioikeuteen, raportointivelvollisuuteen, kilpailukielttoon, salassapitoon sekä sopimussakkoon liittyvät määräykset. Osa näistä määräyksistä tukee osakeyhtiön kontrolloinnin tavoitetta suoraan. Esimerkiksi tarkoituksenmukaisella sopimussakkoehdolla varmistetaan viime kädessä kontrollointiin tähtäävien ehtojen täyttäminen. Toisaalta osa näistä määräyksistä tukee osakeyhtiön kontrollointia välillisesti. Näillä määräyksillä osakkeenomistajat sopivat yhteistyöhankkeensa tulevista suuntaviivoista kirjallisesti ja mahdollisimman kattavasti sekä yksityiskohtaisesti, jolla voidaan esimerkiksi ehkäistä näkemuseroja ja erimielisyyksiä. Tällöin yhteistoiminta on sujuvampaa sekä ennakoitavampaa, mikä osiltaan helpottaa ja tukee myös osakeyhtiön kontrollointia.

---

<sup>81</sup> Jauhaisen 2016 arviomuistiossa on listattu kaksi osakeyhtiölainsäädännön mahdollista muutostarvetta, jotka mahdollistaisivat osakkeenomistajille laajemmat mahdollisuudet määrätä osakeyhtiön kontrollointia mahdollistavista seikoista yhtiöjärjestystasoisesti.

<sup>82</sup> Suurimpana syynä näkisin tähän juuri osakassopimuksen äärimmäisen tapauskohtaisen luonteen.

Osakassopimus voi olla, sen osapuolista ja kulloisistakin olosuhteista riippuen, hyvin monipuolinen. Osakassopimukseen liittyvien monenlaisten tavoitteiden takia osakassopimukselle ei voida määritellä mitään vakiintunutta sisältöä, vaan kyseessä on aina yksilöllinen sopimus. Tästä huolimatta voidaan mainita tiettyjä seikkoja, joista lähes jokaisessa osakassopimuksessa tavanomaisesti sovitaan. Yhteistä kaikille osakassopimuksille on kuitenkin yksinkertaisesti tavoite vaikuttaa yhtiön asioiden hoitoon ja niiden järjestämiseen.<sup>83</sup>

Osakassopimuksen tilannesidonnaisen luonteen vuoksi painotan, etten pyri tässä yhteydessä esittämään yksityiskohtaista ja kattavaa listaa kaikista osakassopimusmääräyksistä, vaan esityksen on tarkoitus sisältää selkeä tietopaketti osakassopimuksen keskeisimmistä määräyksistä. Tällä pyrin lähinnä havainnollistamaan osakassopimuksen osakkeenomistajille tarjoamia mahdollisuuksia määrätä yhtiön asioista ja keskinäisistä suhteistaan saavuttaakseen yhteistoiminnalleen asettamansa tavoitteet. Kattava ja yksityiskohtainen analyysi osakassopimuksen määräyksistä ei olisi mahdollista myöskään käytännön syistä. Julkisuuksessa on hyvin vähän tietoa käytännön osakassopimuksista, jolloin määräysten tarkastelu on lähinnä oletusten sekä aiemman empiirisen tutkimustiedon varassa. Osakassopimuksen tapauskohtaisuuden vuoksi tällainen analyysi ei olisi myöskään tarkoituksenmukaista.<sup>84</sup>

Tämän vuoksi tutkielmassa käytetyt, osin kuvitteelliset esimerkit osakassopimusmääräyksistä ovat oikeuskirjallisuudesta ja käytännön liike-elämästä havainnoituja sekä pelkistettyjä näkemyksiä määräyksistä, jotka eivät ole käyttökelpoisia sellaisenaan, vaan viime kädessä osakassopimuksen sisältö määräytyy aina sopijapuolten harkinnan ja tapauskohtaisesti vaikuttavien tekijöiden perusteella.<sup>85</sup> Käsittelen siis osakassopimuksen tavanomaisimpia määräyksiä ainoastaan havainnollistamaan osakassopimuksen sisällön kokonaisuutta ja konkretisoimaan näiden sopimusmääräysten asemaa osakeyhtiötä kontrolloivien sopimusmääräysten tukena.

---

<sup>83</sup> Helminen 1995, s. 9; Pönkä 2008, s. 88.

<sup>84</sup> Esimerkiksi Risto Nuolimaa on julkaisujensa yhteydessä kritisoinut osakassopimukseen liittyvää oikeuskirjallisuutta niiden sopimusmallikeskeisyydestä. Hänen mukaansa osakassopimukset on sellainen alue, jossa tietynlaiset mallit voivat ennemmin olla haitaksi kuin hyödyksi. Mielestäni Nuolimaan esittämä kritiikki onkin täysin oikeutettua osakassopimuksen tavoitteiden ja sen sisällön tapauskohtaisen määräytymisen takia.

<sup>85</sup> Pönkä 2008, s. 101; Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s.165.

### 2.4.1 Sopijapuolten tahtotila ja sopimuksen tarkoitus

Sopimuksen osapuolten nimien kirjaamisen ja osakassopimuksen olennaisimpien termien määrittelyjen lisäksi on sopimuksen yhteisymmärryksen kannalta ja myöhempien tulkintaerojen välttämiseksi tärkeää määritellä kirjallisesti sopijapuolten yhteinen tahtotila; minkä vuoksi osakassopimus on laadittu ja mitä osapuolet sillä käytännössä tavoittelevat.<sup>86</sup> Osapuolten tahtotilaan ja sen tarkoitukseen liittyvillä sopimusmääräyksillä voi konfliktitilanteessa olla sopimuksen tulkinnan ja erimielisyyksien ratkaisun kannalta merkittävä vaikutus, joka voi kohdistua lopulta myös koko sopimukseen ja sen elinkaareen.<sup>87</sup> Osakassopimuksen perustana pitäisi aina olla sopimusosapuolten yhteinen tahtotila<sup>88</sup>, minkä ympärille osakassopimus ja sen muut ehdot muodostetaan.

Osakkeenomistajien ei kuitenkaan ole mahdollista tai aina tarkoituksenmukaista luetella osakassopimukseen kaiken kattavaa listaa sopimusehdoista jokaista mahdollista tulevaisuuden skenaariota varten. Osittain myös tästä syystä osakassopimuksen ehdot ovat tavallisesti jätetty puutteellisiksi, jotta erilaisia tulevaisuuden tuomia tilanteita varten ehtojen soveltamiselle jäisi myös jonkin verran liikkumavaraa. Riitatilanteessa sopimuksen osapuolet haluavat tavallisesti tulkita tulkinnanvaraisiksi jätettyjä sopimusehtoja oman näkemyksensä ja etunsa mukaisesti. Riitaista sopimuskohtaa tulkittaessa olennaisimpana tekijänä pidetään tällöin sopimusehdon sanamuodon lisäksi sopimuksen osapuolten yhteisen tahtotilan määrittelyä ja sopimuksen laatimisvaiheessa vallinneita olosuhteita. Riitatilanteessa, tällaisen ehtokohdan yhtenä merkittävänä funktiona onkin ulkopuolisen sopimuksen tulkitsijan työn helpottaminen esimerkiksi välimiesmenettelyssä. Ulkopuolisen lukijan on huomattavasti helpompi tulkita sopimuksen yksittäistä ehtoa, kun sopimuksen tausta ja tarkoitus on kattavasti määritetty.<sup>89</sup> Näiden asioiden kattava ja seikkaperäinen määrittely on omiaan lisäämään osapuolten yhteistä ja ennen kaikkea yhtenäistä käsitystä siitä, mitä osakassopimuksella ja sen määräyksillä tarkoitetaan ja mitä niillä tosiasiallisesti tavoitellaan. Tarkoituksen ja tahtotilan onnistunut määrittely osakassopimuksessa varmistaa, että sopijapuolten käsitys sopimuksesta ja sen ehdoista ovat yhtenäiset, jolloin sopimuksesta

---

<sup>86</sup> Hannula – Kari 2007, s. 89.

<sup>87</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 51.

<sup>88</sup> Hannula – Kari 2007, s. 17.

<sup>89</sup> Hannula – Kari 2007, s. 94; Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 50.



syntyville tulkinta- ja näkemuseroille sekä erimielisyyksille ja näistä kumpuaville riitatileille jää huomattavasti vähemmän tilaa.

Osapuolten tahtotilan määrittelyn kannalta lähtökohtana on, että osakassopimuksen tarkoitukseen ja taustaan liittyvään sopimuskohtaan määritellään mahdollisimman tiiviisti ja selkeästi osapuolten yhteiset tavoitteet. Osapuolten on myös mahdollista liittää yhtiön liiketoimintasuunnitelma osaksi osakassopimusta. Liiketoimintasuunnitelmassa määritellään tavallisesti yhtiön taloudellisia ja tuotannollisia sekä toiminnan kehittämisen tavoitteita, jotka voivat mahdollisesti helpottaa osakkeenomistajien yhteisten tavoitteiden esittämistä.<sup>90</sup>

On tavallista, että osakassopimuksen tavoitteeksi on kirjattu hyvin geneerinen, osakeyhtiön toiminnan lain mukaista tarkoitusta noudattava virke: ”Osakassopimuksen tarkoitus on liiketoiminnan kehittäminen ja voiton tuottaminen osakkeenomistajille.” Tällaisenaan, tämä ei juurikaan kerro sopimuksen osapuolten tahtotilasta, sillä voiton tuottaminen ja yhtiön toiminnan kehittäminen ovat käytännössä itsestään selviä osakeyhtiön toiminnan tarkoituksia. Useimmiten osapuolten yhteisen tahtotilan luonnostelu osaksi osakassopimusta saattaa osoittautua ajateltua hankalammaksi, sillä osakkaat voivat esimerkiksi riskinottohalukkuudeltaan ja pitkäjänteisyydeltään erota toisistaan huomattavasti.<sup>91</sup>

Sopijapuolten näkemuserot käyvät useimmiten ilmi juuri sopimuksen laadintavaiheessa, joka voi yllättää sopijapuolet ja aiheuttaa myös tietynlaista epävarmuutta sopijapuolten yhteisestä tahtotilasta. Siitä huolimatta on erittäin suositeltavaa, että osapuolten yhteinen tahtotila ja yhteiset tavoitteet sekä keskeiset sopimuksen periaatteet määritellään sopimukseen kirjallisesti. Sopijapuolten on sovitettava sopimuksen tahtotila sekä tavoitteet ja neuvottelujen kautta löydettävä sellainen kompromissiratkaisu, johon kaikki osapuolet ovat valmiita sitoutumaan.

Sopimuksen tarkoituksen ja yhteisen tahtotilan määrittelystä ja sen kirjaamisesta osakassopimukseen on luonnollisesti mahdotonta antaa mitään yksiselitteistä ja tyhjentävää ohjeistusta. Tutkielman liitteenä oleva osakassopimusluonnos voi kuitenkin antaa

---

<sup>90</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 50–51.

<sup>91</sup> Hannula – Kari 2007, s. 93.

tietynlaisia suuntaviivoja sille, kuinka osapuolet voivat sopimuksen tarkoitusta ja tah-  
totilaa osakassopimuksessa määrittää.<sup>92</sup>

#### **2.4.2 Hallinnon ja toimielinten valintaa koskevat ehdot**

Osakeyhtiölain 6. luvussa on määritelty yleisluontoiset säännökset yhtiön johdosta, sen tehtävistä ja päätöksenteosta, joita osakeyhtiön on noudatettava. Osakeyhtiölain esimerkiksi määrittelee, että hallituksen valinta tapahtuu lähtökohtaisesti enemmistövaalitivalla. Harvoin pidetään kuitenkin tarkoituksenmukaisena, että enemmistöosakkeenomistaja voisi yksinään, yli puolilla kaikista yhtiökokouksessa edustetuista äänistä, määrätä haluamansa hallituksen. Tämän vuoksi osakassopimuksessa halutaan varsin usein määrätä hallituksen valintaan liittyvistä asioista ja tällä tavalla sopia yhtiön määräysvaltasuhteista sopijapuolten kesken.<sup>93</sup>

Yhtiön osakkeenomistajat voivat esimerkiksi määrätä keskinäisellä sopimuksellaan yhtiön hallituksen koostuvan kolmesta varsinaisesta jäsenestä, joista kukin sopimuksen osapuolista saa valita yhden jäsenen hallitukseen. Osakassopimuksessa voidaan myös määrätä esimerkiksi toimitusjohtajan ja hallituksen välisestä toimivallan jakautumisesta. Yhtiön hallinnosta sopiminen edesauttaa tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen hallinnon luomisessa<sup>94</sup>.

Yritysjuristi Jari Sotkan mukaan osakeyhtiön hallinnosta ja toimielinten valinnasta on myös syytä sopia osakassopimuksessa, koska yhtiöjärjestyksen määräykset yleensä jättävät suurimpien osakkeenomistajien armoille yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan valinnan. Yleensä sopimuksen kohteena on se, että osakkailla on oikeus hallituspaikkaan ja sovitaan tarkemmin, mihin hallituksen päätöksiin tarvitaan kaikkien osakkaiden suostumus ja mihin riittää määräenemmistö. Tavanomaista on sopia myös osakkaiden vastuualueet yhtiön toiminnasta. Toisaalta myös toimitusjohtajan ja hallituksen välisiä toimivaltasuhteita voidaan määritellä osakassopimuksessa osakeyhtiölain sallimissa puitteissa. Osakkaiden työpanos yhtiössä ja osakkaiden työpanoksestaan

---

<sup>92</sup> Liite 1, kohta 3: Sopimuksen tausta ja tarkoitus.

<sup>93</sup> Carlson 2014, s. 112.

<sup>94</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 73.

saama kompensatio kannattaa sopia osakassopimuksessa, jotta kaikille sopijapuolille on selvää, ketkä työskentelevät täyspäiväisesti yhtiössä ja ketkä ovat enemminkin sijoittajia.<sup>95</sup>

### 2.4.3 Varojen hankintaan ja käyttöön liittyvät ehdot

Yhtiön varojen hankkimisen osalta, osakkeenomistajalla ei osakeyhtiölain säännösten mukaan lähtökohtaisesti ole velvollisuutta rahoittaa yhtiötä perustamisvaiheen osakepääomasijoituksen lisäksi. Osakkeenomistajat voivat kuitenkin yksimielisellä päätöksellä määrätä yhtiön rahoittamisvelvollisuudesta toisin.<sup>96</sup> Osakkeenomistajat voivat määrätä yhtiöjärjestystä yksityiskohtaisemmin ja joustavammin yhtiön varojen hankintaan ja sen käyttämiseen liittyvistä asioista juurikin osakassopimuksessa. Varojen käyttötarkoitusta määritettäessä osakkeenomistajien kannattaa pidättäytyä rajaa-masta sitä liian tarkasti, koska tällä voi olla epätoivottuja vaikutuksia yhtiön liiketoimintaan.<sup>97</sup>

Yhtiökumppanit voivat osakassopimuksessa erikseen sopia lisärahoituksen hankkimisen järjestelyistä ja ehdoista, mikäli tällainen tarve tulee yhtiölle tulevaisuudessa eteen. Useimmiten tarvittavaa lisäpääomaa hankitaan ensisijaisesti vieraan pääoman markkinoilta, kuten lainaamalla pankeilta. Jollei vierasta pääomaa ole saatavilla esimerkiksi huonon talous- tai vakuustilanteen vuoksi, on pääoman lisäystä kerättävä oman pääoman ehtoisesti joko vanhoilta osakkeenomistajilta tai kolmansilta osapuolilta, kuten pääomasijoittajilta. Yhtiön rahoittamisen osalta sopijapuolten kannattaa osakassopimuksessa vähintään määritellä rahoituksen järjestämisen tahtotila: ainakin käytettävien rahoituslähteiden ensisijaisuusjärjestys. Osakassopimuksessa olisi syytä määrätä myös osakkaiden rahoitusvastuusta, mikäli olosuhteiden vuoksi rahoitusta ei ole saatavilla muuta kautta.<sup>98</sup>

---

<sup>95</sup> Lähteenä oli käytetty Jari Sotkan kirjoittamaa artikkelia ”Yritysten sopimuksista VII: Osakassopimuksista”, joka löytyy hänen verkkosivuiltaan. Julkaistu 21.4.2016. Lue lisää osoitteesta: <https://lakiasiaintoimistojarisotka.bisnesmedia.fi/tag/myotamyntioikeus/> Sivustolla vierailtu 11.3.2020.

<sup>96</sup> Hannula – Kari 2007, s. 130

<sup>97</sup> Ruuhonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 183.

<sup>98</sup> Hannula – Kari 2007, s. 131–133.

Osakeyhtiölain 13. luku säätelee myös osakeyhtiön varojen käyttöön ja sisältääkin useita erilaisia rajoituksia koskien yhtiön varojen jakoa. Helminen näkee, että nämä säännökset ovat pienemmille osakeyhtiöille keskeisimpiä.<sup>99</sup> OYL 13:2:n mukaan yhtiön varoja ei saa jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Osakeyhtiön osakkeenomistajien rajoitetun vastuun takia näillä varojenjakoön liittyvillä rajoituksilla pyritään turvaamaan yhtiön maksukyky myös varojenjaon jälkeen ja ehkäisemään varojen jakamista, joka tehdään yhtiön toiminnan jatkuvuuden kustannuksella.

Osakassopimuksen osapuolten henkilökohtaiset tilanteet ja asemat yhtiössä voivat vaihdella suuresti. Toiselle sopijapuolelle kyseessä voi olla toimeentulonsa perustana oleva kokopäivätyö ja toinen osapuoli voi esimerkiksi toimia sijoittajaluontoisena toimijana, jonka pyrkimyksenä on minimoida yhtiön kulu. Tällöin on erityisen tärkeää sopia varojen käytön edellytyksistä ja periaatteista sekä määristä, kuten johdon ja muiden yhtiön lukuun työskentelevien palkkioista sekä esimerkiksi osakkaille myönnettävistä lainoista. Osakassopimuksessa onkin olennaista määrätä myös yhtiön varojen käytöstä ja sen periaatteista sopijapuolten tahtomalla tavalla, jotta tällaisissa tilanteissa syntyviä erimielisyyksiä voidaan mahdollisimman tehokkaasti ennaltaehkäistä.

Osakkeenomistajilla on mahdollisuus osakeyhtiölain puitteissa nostaa yhtiön tulosta esimerkiksi palkkana, mahdollisena voitonjakona eli käytännössä osinkoina tai lainan muodossa. Tästä sopimista rajoittaa käytännössä se, ettei yhtiökokous saa päätöksellään jakaa varoja hallituksen hyväksymää määrää enempää. Hannulan ja Karin mukaan osingonjaon rajoittaminen osakassopimuksessa liittyy tavanomaisesti osingon rahallisen määrän sijaan sen päättämisestä koskeviin edellytyksiin ja periaatteisiin. Osakassopimuksessa määrätään tavallisesti osingon jakamisen päätöksentekotavasta, joka edellyttää esimerkiksi tiettyä ennalta määrättyä määränenemmistöä tai jonkun tietyn osakkeenomistajan suostumusta. Osingonjakoa rajoitetaan yleensä silloin, kun osakassopimuksen sopijapuolena on pääomasijoittaja. Hannula ja Kari kuitenkin muistuttavat osingonjaon rajoittamisen olevan yhdellä tapaa myös ongelmallista, koska tällä rajoitetaan osakkeenomistajien lainmukaista oikeutta vaatia yhtiön voittojen jakamista osinkoina osakkeenomistajille. Osakeyhtiölaki ei kuitenkaan voitonjaon

---

<sup>99</sup> Helminen DL 2007, s. 513.

rajoittamista estä, joten osakkeenomistajilla on täysi valtuus yksimielisellä päätöksellä poiketa tästä.<sup>100</sup>

Osakeyhtiölain esitöistä on myös nähtävissä, että osakkeenomistajat voivat yksimielisellä päätöksellä määrätä toisin myös osakeyhtiölain yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksesta ja jakaa yhtiön vapaata pääomaa muulla kuin OYL 13:1.1:ssä tarkoitetulla tavalla. OYL 13:6.4:n<sup>101</sup> mukaisesti osakkeenomistajat voivat sopia yhtiön varat jaettavan muussa kuin omistettujen osakkeiden suhteessa.<sup>102</sup> Pönkän näkee tämän erityisesti pieniyhtiöiden etuna. Tällöin osakkeenomistajien on mahdollista poiketa yhtiöoikeudellisista lähtökohdista ilman erillistä yhtiöjärjestysmääräystä toisistaan poikkeavista osakesarjoista.<sup>103</sup>

Lähtökohtaisesti osakassopimusmääräykset on syytä sopia ja kirjata sopimukseen riittävän yksityiskohtaisesti ja kaikkien sopijapuolten ymmärtämällä tavalla. Näin on suositeltavaa toimia erityisesti varojen hankkimiseen ja käyttämiseen liittyvien ehtojen osalta jo pelkästään sopimuksen sitovuuden ja erimielisyyksien välttämisen kannalta. Erityisesti rahaan liittyvät erimielisyydet ja tulkintaerot ovat hyvin hankalasti soviteltavissa, ainakaan ilman ulkopuolista näkemystä asiaan.

#### **2.4.4 Raportoinnista ja osapuolten muista velvoitteista sopiminen**

Osakkeenomistajien keskinäisellä sopimuksella perustettujen oikeuksien hyödyntäminen, kuten myös velvollisuuksien täyttäminen, edellyttää yhteistyön läpinäkyvyyttä sekä tarkoituksenmukaista ja riittävää tiedon saamista.

Sopimuksesta syntyvien velvoitteiden täyttämistä pyritään tavallisesti varmistamaan osakassopimuksessa määräämällä osapuolten raportointivelvollisuudesta, jossa sovietaan muun muassa raportoinnin sisällöstä ja aikataulusta. Osakassopimuksessa on syytä määritellä mistä asioista ja millä laajuudella tulee muille osapuolille raportoida.

---

<sup>100</sup> Hannula – Kari 2007, s. 141–142; Pönkä 2008, s. 187.

<sup>101</sup> OYL 13:6:4: ”Vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa myös muulla kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla tai muuten kuin osakkeenomistuksen suhteessa, jollei yhtiöjärjestyksestä johdu muuta.”

<sup>102</sup> HE 109/2005, s. 128.

<sup>103</sup> Pönkä 2008, s. 189.

Yksi keskeisimmistä sovittavista asioista on kuitenkin raportoitavan tiedon reaaliaikaisuus, joten raportoimisen aikatauluista on syytä määrätä.<sup>104</sup>

Toisaalta, osakkeenomistajat voivat sopia tiedonsaantioikeudesta, jolla varmistetaan kaikkien sopimusosapuolten oikeus päästä käsiksi yhtiön tietoihin ja kirjanpitoon.<sup>105</sup> Tämä osakkeenomistajien tarve on huomioitu myös Jauhaisen arviomuistiossa, jossa on ehdotettu, että yksityisen osakeyhtiön osakkailla olisi oltava täysimääräinen oikeus päästä käsiksi yhtiön asiakirjoihin sekä kirjanpitoon, ellei tästä ole määrätty yhtiöjärjestyksessä toisin. Liikesalaisuuksien säilymisen kannalta tällöin olisi määrättävä myös luottamuksellisia tietoja saaneen osakkaan vastuista tietojen salassapidon osalta.<sup>106</sup>

Työskentelyvelvoitteen lisäksi osakassopimuksessa sovitaan lähes poikkeuksetta myös muista osapuolten keskeisistä velvoitteista, kuten kilpailukiellosta ja salassapitoehdosta.

Yhtiön osakkaiden on syytä varmistua siitä, että kaikki sopimusosapuolet sitoutuvat olemaan kilpailematta kohdeyhtiön kanssa. Mitä enemmän yhtiön liiketoiminta on riippuvainen osakkaiden erityistaidoista ja innovatiivisuudesta, sitä perustellumpaa on sopia kilpailukiellosta. Kilpailukieltolausekkeessa sovitaan useimmiten siitä, etteivät sopimusosapuolet ryhdy osakkaiksi kilpailevassa yhtiössä. Kilpailukieltolauseketta laadittaessa on syytä määritellä kilpaileva toiminta riittävän yksityiskohtaisesti ja selkeästi, jotta lauseke on tarkoituksenmukainen ja toimiva. Osakassopimuksessa sovitaan kaikkien osapuolten yhteisen edun vuoksi tavanomaisesti myös salassapitositoumuksesta yhtiöön ja sen toimintaa koskevista asioista, millä turvataan yhtiön liike- ja ammattisalaisuuksia vuotamasta ulkopuolisille. Huolimatta siitä, että yrityssalaisuuksien rikkominen on jo pelkästään rikoslain nojalla rangaistavaa, osakassopimuksessa on silti perusteltua sopia myös lainsäädännön kattamista asioista. Salassapitolausekkeet ovat tyypillisesti sisällöltään melko samanlaisia ja niiden erot liittyvät käytännössä salassapitovelvoitteen keston sekä sen rikkomisen sanktioihin. Kun asiasta on sovittu

---

<sup>104</sup> Hannula – Kari 2007, s. 147–148.

<sup>105</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 185; Hannula – Kari 2007, s. 137.

<sup>106</sup> Jauhainen 2016, s. 29.

myös osakassopimuksessa, on sopimusrikkomuksesta aiheutuvan sanktion vaatiminen yksinkertaisempaa ja nopeampaa kuin asian käsittely oikeusteitse.<sup>107</sup> Tästä syystä myös määräysten mukaisten velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi, on näitä osakassopimuksen ehtoja syytä tehostaa sopimussakolla.

Sopimussakolla tarkoitetaan ennalta sovitun suuruista hyvitystä, jonka aktualisoituminen on sidottu minkä tahansa sopimusmääräyksen rikkomiseen tai vaihtoehtoisesti johonkin tiettyyn sopimusveloitteen rikkomiseen. Sopimussakosta sopimisen suurimpana hyötynä on se, ettei sitä ole sidottu vahingon määrään, eikä siihen vetoava ole velvoitettu näyttämään toteen kärsimänsä vahingon määrää. Sopimusosapuoli voi vedota sopimussakkoon pelkästään sopimusehdoissa määritellyn toiminnan tai toiminnasta pidättäytymisen perusteella. Osakassopimuksessa määritellään myös tavanomaisesti, ettei sopimussakko muodosta vahingonkorvauksen ylärajaa, vaan rikkonut osapuoli on velvollinen maksamaan aiheuttamiensa vahinkojen todellisen määrän, mikäli aiheutuneet vahingot ylittävät sopimussakon määrän.<sup>108</sup> Seuraavassa kappaleessa tarkastelen sopimusmääräysten rikkomisesta aiheutuvien sanktioiden ja sopimusosapuolten välisten erimielisyyksien ratkaisemiseen liittyviä ehtoja, joista on tavallisesti syytä sopia osakassopimuksessa.

#### **2.4.5 Sopimusrikkomusten sanktioihin ja riidanratkaisuun liittyvät ehdot**

Osakassopimuksessa on syytä sopia myös osapuolten välisten erimielisyyksien ja riitojen ratkaisutavoista sekä erilaisista sopimusmääräysten rikkomisesta aiheutuvista sanktioista.

Osakassopimukset sisältävät tavanomaisesti sopimussakkoihin liittyviä määräyksiä, joilla pyritään lisäämään osakassopimuksen sitovuusvaikutusta sen osapuoliin ja tällä tavoin pyritään ohjaamaan sopijapuolia toimimaan osakassopimuksessa määrätyllä tavalla ja ennaltaehkäisemään sopimusrikkomuksia sekä niistä johtuvia riitoja.<sup>109</sup> Osa-

---

<sup>107</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 136–140. Ks. myös Jari Sotkan artikkeli osakassopimuksista. <https://lakiasiantojarisotka.bisnesmedia.fi/tag/myotamyyntioikeus/>. Sivustolla vierailtu 11.3.2020

<sup>108</sup> Pönkä 2008, s. 389–390.

<sup>109</sup> Carlson 2014, s. 119; Hannula – Kari 2007, s. 150

kassopimukseen liitetyt sanktioehdot ja tehostuskeinot ovat välttämättömiä sopimuksen tehokkuuden ja sitovuuden kannalta, sillä esimerkiksi Hemmo on sitä mieltä, että viime kädessä sopimuksen sitovuus riippuu niistä sopimukseen liitetyistä oikeuskeinoista, joilla sopimuksen osapuolille asetettujen velvoitteiden täyttämistä tehostetaan.<sup>110</sup> Ilman riittäviä ja tarkoituksenmukaisia tehostekeinoja sopimus voi menettää merkitystään yhteistyön sopimisen ja osakeyhtiön kontrolloinnin välineenä.

Tämä johtuu osittain siitä, että useimpia osakassopimuksen sisältäviä määräyksiä on useimmiten varsin haastavaa, ellei jopa mahdoton suoranaisesti pakottaa täytettäväksi. Esimerkiksi yhtiökokouksen äänestyskäyttäytymistä koskevaa sopimusehtoa ei voida edes oikeusteitse vaatia täytettäväksi, jolloin sopimusrikkomuksen kohteena olevalla osapuolella jää mahdollisuudekseen ainoastaan vahingonkorvauksen vaatiminen, jonka laajuuden osoittaminen käytännössä voi osoittautua varsin vaikeaksi.<sup>111</sup> Tämän vuoksi tämän kaltaisten määräysten rikkomisesta ja sen seurauksista on äärimmäisen tärkeää sopia osapuolten välillä etukäteen. Kun asiasta on sovittu, niin loukatun sopimusosapuolen tarvitsee ainoastaan näyttää sopimusrikkomuksen tapahtuneeksi, vaatiakseen sopimuksenmukaista vahingonkorvausta. Osakassopimuksen sitovuusvaikutusta on lähes aina kannattavaa ja myös perusteltua lisätä erilaisilla sitovuutta tehostavilla sopimusmääräyksillä.

Yhtenä perinteisimmistä sopimuksen tehostekeinoista tulee varmasti suurelle osalle mieleen ensimmäisenä sopimussakko ja vahingonkorvausvelvollisuus, joka lankeaa maksettavaksi sopimusta rikkoneelle osapuolelle.

Sopimussakolla tarkoitetaan ennalta määriteltyä sanktiomaksua, joka aktualisoituu suoritettavaksi riippumatta aiheutuneiden vahinkojen todellisesta määrästä. Kiinteän ja ennalta määritellyn sopimussakon käyttö osakassopimuksessa on Hannulan ja Karin mukaan erityisen perusteltua, sillä useimpien osakassopimusmääräysten rikkomisesta aiheutuvia vahinkoja on mahdotonta täsmällisesti määrittää. Rikkomuksen aiheuttaman vahingon määrän selvittämisen lisäksi Pönkä myös muistuttaa, että sopimusrikkomuksesta aiheutuneen vahingon ja rikkomukseen johtaneen teon tai toisaalta laiminlyönnin syy-yhteyden osoittaminen voi olla käytännön elämässä hankalaa, ellei jopa mahdotonta. Sopimussakko voidaanakin määrätä aktualisoitumaan kaikista joko

---

<sup>110</sup> Hemmo 1994, s. 2.

<sup>111</sup> Carlson 2014, s. 119.



sopimusrikkeistä tai ainoastaan olennaisista sopimusrikkeistä taikka jostain tietystä, ennalta määritellystä sopimusrikkeestä. Tällaisia ovat esimerkiksi sopimusrikkeet työntekovelvoitteen, kilpailukiellon tai salassapitoehdon rikkomisesta. Kun tällaisesta tehostemekanismista on osakassopimuksessa sovittu, niin sopimussakon aktualisoinnin tapahtuu käytännössä loukatun osapuolen vain osoittaessa sopimusrikkomuksen tapahtuneeksi. Osakassopimuksen noudattamisen varmistamiseksi, sopimussakko ei kuitenkaan yksinään välttämättä ole aina riittävä keino. Hannulan ja Karin mukaan taloudellisen vahingon määrän ja syy-yhteyden osoittamisen vaikeuden vuoksi vahingonkorvausvelvollisuus toissijaiseksi varasanktioksi.<sup>112</sup>

Kiinteä ja ennalta määritelty sopimussakko onkin mielestäni vahingonkorvausvelvollisuutta käytännöllisempi keino osakassopimuksen noudattamisen tehostamiseksi. Epäselvyyksien välttämiseksi on keskeistä kirjata sanktiomekanismit osakassopimukseen selkeästi ja kaikkien ymmärtämällä tavalla, jottei osapuolten välillä synny erimielisyyttä kulloisessakin sopimusrikkomustilanteessa sovellettavasta sanktiosta.

Osakassopimuksen noudattamisen varmistamiseksi sopimussakon rinnalla voidaan määrätä esimerkiksi osakassopimuksen rikkovan osapuolen velvollisuudesta tarjota osakkeensa lunastettavaksi sopimuksen loukatuille osapuolille. Lunastettavien osakkeiden hintataso määräytyy tällaisessa tapauksessa ennalta määritellysti, joka on useimmiten määrätty sanktioluonteisesti osakkeiden käyvän arvon alle. Hannulan ja Karin mukaan osakkeiden luovutusvelvollisuus voi käytännössä aktualisoitua taloudellisen korvauksen rinnalla tai sen vaihtoehtona, mutta useimmiten sanktiot ovat kuitenkin toisensa poissulkevia.<sup>113</sup> Osakassopimuksen rikkomisen seurauksia ja sanktioita määriteltäessä on myös hyvä muistaa sanktioihin liittyvä kohtuullistamisriski, joten ne ovat myös syytä kohtuudella määrittää oikeassa suhteessa yhtiöön, sopimuksen osapuoliin ja vallitseviin olosuhteisiin nähden.

Osakassopimuksesta kumpuavat erimielisyydet sopijapuolten välillä voivat olla hyvin mutkikkaita, eivätkä osapuolet pysty niitä aina ratkaisemaan ilman ulkopuolista riidanratkaisijaa. Viime kädessä osakassopimus pannaan siis täytäntöön oikeusprosessin kautta, johon vaihtoehtoina sopijapuolilla on yleinen alioikeus ja välimiesmenettely.

---

<sup>112</sup> Carlson 2014, s. 119–120; Hannula – Kari 2007, s. 151–153; Pönkä 2008, s. 378.

<sup>113</sup> Hannula – Kari 2007, s. 152-153

Huolimatta siitä, että riitojen selvittely alioikeudessa tulee riitelijöille paljon edullisemmaksi, sovitaan osakassopimuksissa yhä enenevässä määrin ns. välityslausekkeesta, jolla asianosaiset sopijapuolet sitoutuvat ratkaisemaan (nykyiset ja mahdollisesti tulevat) riitansa välimiesmenettelyssä.<sup>114</sup> Taloudellisesta näkökulmasta huolimatta välimiesmenettely nähdään yhtiön kannalta parempana vaihtoehtona prosessin nopeuden ja erityisesti sen yksityisyyden vuoksi.<sup>115</sup>

Yhtiön toiminnan ja sujuvan riidanratkaisun kannalta on olennaista, että osapuolet ovat jälleen kerran sopineet riitojen ratkaisemiseen käytettävästä menettelystä riittävän yksityiskohtaisesti ja kaikkien osapuolten ymmärtävällä tavalla. Kun nämä asiat ovat kirjattu osakassopimukseen riittävällä tarkkuudella, niin yhtiön toiminta välttyy riidan aiheuttamilta häiriöiltä mahdollisimman vähän ja osakkeenomistajien välinen yhteistyö on edelleen paremmin ennakoitavissa.

---

<sup>114</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 186.

<sup>115</sup> Hannula – Kari 2007, s. 161. Ks. myös Edilexin uutinen välimiesmenettelyn käytöstä ja luonteesta, sen täyttäessä suomessa yhtenä riidanratkaisukeinona 100 vuotta. <https://www-edilex-fi.libproxy.tuni.fi/uutiset/29912> : ”Välimiesmenettely on tuomioistuinmenettelylle vaihtoehtoinen riidanratkaisukeino yritysten välisissä riidoissa. Sen etuna on muun muassa tuomioistuinmenettelyä usein nopeammat ratkaisut, koska menettely on joustavaa ja tuomioon ei voi hakea muutosta. Nopeuteissa välimiesmenettelyssä ratkaisu riitaan saadaan kolmessa kuukaudessa. Välimiehet valitaan heidän riita-asiaansa koskevan asiantuntemuksensa ja kokemuksensa perusteella. Välimiesmenettelyn käytöstä mahdollisissa riitatapauksissa voidaan sopia kirjallisessa välityssopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä. Välityslausekkeitä käytetään yleisesti esimerkiksi osakas-, franchising-, IT- ja jakelusopimuksissa. Riitoja syntyy erityisen paljon osakassopimuksista, joiden osuus kaikista riidoista tänä vuonna on 23 prosenttia (vuonna 2010: 12 %). Yrityskauppariitojen osuus on tänä vuonna viisi prosenttia, kun sen osuus viime vuonna oli 16 prosenttia.” Sivustolla vierailtu 18.1.2020.

### 3. Osakeyhtiön määräysvallasta

Edellä on perusteltu osakassopimuksen tarpeellisuutta osakkeenomistajien sopimisen välineenä ja erityisesti, kun tavoitteena on osakeyhtiön kontrollointi. Olen myös selvittänyt osakassopimuksessa tavanomaisimmin sovittuja ehtoja, jotka tukevat osakeyhtiön kontrolloinnin tavoitetta. Tässä luvussa etenemme jo askeleen lähemmäksi osakeyhtiötä nimenomaisesti kontrolloivia sopimusmääräyksiä. Tätä ennen on kuitenkin kokonaisuuden hahmottamiseksi tärkeää selvittää, millaisia erilaisia tavoitteita osakeyhtiön kontrolloimisella mahdollisesti on sekä mistä osakeyhtiön kontrollointi- tai määräysvalta alun perin rakentuu.

Menettelytavat, jotka mahdollistavat osakeyhtiön tarkoituksenmukaisen kontrolloimisen, ovat osakassopimuksen keskeisimpiä tavoitteita erityisesti pienyhtiöissä. Empiirisen tutkimustiedon lisäksi monet oikeuskirjallisuudessa esitetyt näkemykset tukevat tätä väitettä, minkä mukaan osakeyhtiön kontrolloiminen on eräs osakassopimuksen keskeisimmistä tavoiteltavista päämääristä.<sup>116</sup> Osakeyhtiön kontrolloimisella osakkeenomistajat voivat yhteistyöhankkeen ennakoinnin ja sujuvoittamisen lisäksi pyrkiä joko keskittämään tai hajauttamaan määräysvaltaa yhtiössä. Pyrkimyksenä voi olla myös säilyttää määräysvalta-asetat yhtiössä muuttumattomana.

Lähestyn osakeyhtiön kontrolloimisen aihepiiriä osakkeiden tuottamien oikeuksien kautta. Määrittelen osakkeiden omistajalleen tuottamien oikeuksien kautta, mistä tekijöistä osakkeenomistajan todellinen kontrollivalta osakeyhtiössä muodostuu ja millaisia erilaisia päämääriä osakkeenomistajilla voi olla tämän kontrollivallan käyttämiseksi. Osakeyhtiön kontrollivallan määräytymisellä ja sen hyödyntämisellä tavoiteltavien päämäärien selvittämisen jälkeen, tarkastellaan seuraavassa luvussa tarkemmin osakeyhtiön kontrolloimiseen liittyviä osakassopimuslausekkeita ja sopimusteknisiä valintoja.

Muodostaakseen mahdollisimman perustavanlaatuisen kuvan siitä, miten osakkeenomistajien on sopimusperusteisesti mahdollista lain ja sopimusvapauden puitteissa kontrolloida osakeyhtiötä, on lähdettävä liikkeelle yksittäisestä osakkeesta sekä sen omistajalleen tuottamista oikeuksista.

---

<sup>116</sup> Ks. Esim. Helminen 1995, s. 19 ss.; Norri 2006, s. 345; Kansmark – Roos 1994, s. 15 ss.

### 3.1 Osakkeiden tuottamista oikeuksista

Osakeyhtiön varallisuus rakenne muodostuu siten, että yhtiön pääoma on jaettu rahamääräisiin osuuksiin, joita yleisesti kutsutaan osakkeiksi. Yhtiön osakepääoma voi koostua ainoastaan yhdestä osakkeesta, mutta tavanomaisesti yhtiön varallisuus rakenne on, riippuen yhtiön koosta ja tavoitteista, jaettu useisiin osakkeisiin.<sup>117</sup> Kaikki osakkeet tuottavat lähtökohtaisesti omistajalleen samanlaiset oikeudet yhtiössä (OYL 3:1.1-3). Osakeyhtiöoikeudessa tätä kutsutaan yleisesti osake ja ääni -periaatteeksi. Tällaisissa olosuhteissa määräysvalta yhtiössä jakautuu osakkeenomistajien sijoittamien panosten mukaisessa suhteessa. Yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin sopimusperusteisesti ja tietyin rajoituksin määrätä erilajisista osakkeista, jotka poikkeavat toisistaan omistajilleen tuottamilta oikeuksilta ja velvollisuuksilta.<sup>118</sup> Osakkeiden erilaistamiseen liittyvät yhtiöjärjestyksensä muutokset edellyttävät kuitenkin tavanomaisesti poikkeavaa järjestystä yhtiöjärjestyksen päätöksenteossa (OYL 5:28).<sup>119</sup>

Osakkeen tarkempi käsitteellinen sisältö ja sen suhde osakeyhtiöön määräytyvät osakeyhtiölain säännösten, yhtiöjärjestyksen määräysten ja yhtiön perustamissopimuksen perusteella, mutta tähän tutkielma ei paneudu sen syvemmin, sillä tutkimusongelman kannalta se ei ole merkityksellistä.<sup>120</sup>

Merkityksellistä on se, että yleisesti osake käsitetään tietynlaisena oikeutena kohteena olevassa osakeyhtiössä. Osakkeella tarkoitetaan siis käytännössä yhtä osuutta osakeyhtiössä mikä merkitsee osakkuutta omistetun osakkeen kohdeyhtiössä. Osake ei itsessään ole mikään aineellinen kohde, vaan sen merkitys rakentuu sen omistajalleen tuottamien oikeuksien sekä velvollisuuksien perusteella. Näin ollen osakkeenomista-

---

<sup>117</sup> Norri 2006, s. 35; Airaksinen – Jauhiainen – Neimala 2001, s. 25.

<sup>118</sup> Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio 2017, s. 164; Pönkä DL 2008, s. 739.

<sup>119</sup> OYL 5:27:n mukaisen määräenemmistöpäätöksen lisäksi, päätös osakkeiden erilaistamisesta edellyttää kunkin kokouksessa edustetun osakelajin määräenemmistön kannatusta sekä kaikkien heikennettyjen osakelajien määräenemmistön suostumus päätökseen. Ks. lisää esim. OYL 5:28 ja Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio 2017, s. 164 ss.

<sup>120</sup> Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 43.

jan omistajuus yhtiöstä ei perustu hänen osakeomistukseensa, vaan hänen omistuksensa tuottamiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin<sup>121</sup>, joihin liittyvät niin yhtiöjärjestysmääräysten kuin osakeyhtiölain säännösten sisältämät oikeudet ja velvollisuudet.<sup>122</sup>

Tällöin voidaan sanoa, ettei osakkeenomistaja periaatteessa omista yhtiötä (osuutta yhtiössä), vaan hänen omistuksensa rakentuu osakkeen tuottamien oikeuksien ympärille. Käytännössä osakeomistuksen sisältö lopulta määräytyykin yhtiöoikeudellisten säännösten pohjalta, jotka kohdistuvat osakkeenomistajan oikeusaseman (oikeuksien ja velvollisuuksien) sääntelyyn.<sup>123</sup>

Osake tuottaa omistajalleen lukuisia erilaisia oikeuksia, jotka ovat perinteisesti luokiteltu varallisuusoikeuksiin sekä hallinnoimisoikeuksiin. Kyseinen luokittelu ei perustu osakeyhtiölakiin, eikä näiden välinen rajanveto ole läheskään kaikissa tapauksissa millään lailla yksiselitteistä. Näin ollen kyseisellä jaottelulla ei ole mitään käytännön juridista merkitystä, mutta se on kuitenkin omiaan selkiyttämään osakkeen tuottamien oikeuksien jäsentämistä, minkä vuoksi hyödynnän kyseistä jaottelua tutkielmassani.<sup>124</sup> Osakkeiden tuottamien oikeuksien jaottelua yksinkertaistaen voidaan karkeasti todeta hallinnoimisoikeuksien liittyvän osakkeenomistajien määräysvallan käyttöön, kun taas varallisuusoikeudet koskevat osakkeenomistajien oikeuksia yhtiön varoihin liittyen. Koska osakeyhtiön tarkoituksena on OYL 1:5:n mukaisesti tuottaa omistajilleen voittoa, voidaan osakkeen tuottamia varallisuusoikeuksia pitää osakkeenomistajan ensisijaisina oikeuksina, jonka päämäärää hallinnoimisoikeudet ovat turvaamassa.<sup>125</sup>

Koska osakeomistuksen arvo rakentuu viime kädessä sen tuottamien oikeuksien varaan, voidaan sanoa näiden oikeuksien olevan rahallisesti mitattavissa<sup>126</sup>. Avoimilla markkinoilla osakkeen käypä hinta osoittaa sen, minkä arvoinen kulloinenkin osuus kulloisestakin yhtiöstä todella on. Tämä avointen markkinoiden osoittama osakkeen

---

<sup>121</sup> Osakkeiden tuottamia velvollisuuksia ei tutkielmassa kuitenkaan käsitellä, vaan tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan ainoastaan tutkimusongelman kannalta relevantteja osakkeiden tuottamia oikeuksia. Osakkeiden tuottamista velvollisuuksista lisää mm. Kyläkallio–Irola–Kyläkallio 2017, s. 148 ss., Norri 2006, s. 321 ss.

<sup>122</sup> Pönkä 2008, s. 107–108; Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2017, s. 144; Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 43.

<sup>123</sup> Pönkä 2008, s. 108; Kartio 1990, s. 56.

<sup>124</sup> Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 43; Pönkä 2008, s. 108. Lisäksi osakkeenomistajalla on oikeuksia, joilla varmistetaan hänen tunnistautumisen yhtiön osakkaaksi. Ks. Norri 2006, s. 133–134.

<sup>125</sup> Pönkä 2008, s. 108–109; Mähönen – Villa 2006b, s. 110.

<sup>126</sup> Tätä väitettä tukee aihepiiriin liittyvä tutkimus, jonka mukaan sijoittajat ovat valmiita maksamaan enemmän moniäänisistä osakkeista, kuin vähä-äänisistä. Käytännössä, osakkeisiin liittyvä äänioikeuden määrä vaikuttaa osakkeen arvon määräytymiseen. Ks. Savela LM 2001, s. 9.

arvo johtuu viime kädessä osakkeen vaihdantakelpoisuudesta eli käytännössä siitä, että osakkeet on mahdollista likvidoida avoimen kaupankäynnin ansiosta markkinoiden asettamaan käypään hintaan. Yksityisen osakeyhtiön osakkeilla ei kuitenkaan ole mahdollista käydä kauppaa avoimia markkinoita hyödyntäen, eikä osakeomistukselle tällöin määräydy markkinoiden osoittamaa markkina-arvoa. Tämän vuoksi yksityisten osakeyhtiöiden osakkeiden käypää arvoa on hyvin hankalaa tyhjentävästi määrittää. Yksityisissä osakeyhtiöissä on tästä johtuen osakkeen tuottamat hallinnoimisoikeudet ovat äärimmäisen keskeisessä asemassa, sillä viime kädessä osakkeenomistaja ulosmittaa maksimaalisen taloudellisen hyötynsä käyttämällä määräysvaltaansa yhtiössä tahtomallaan tavalla. Yksityisen osakeyhtiön osakkeenomistajalle on siis ensiarvoisen tärkeää sopimusperusteisesti huolehtia osakkeidensa tuottamista hallinnoimisoikeuksistaan, joilla omistajan on mahdollista huolehtia yhtiön määräysvallasta eli toisin sanottuna yhtiön kontrollista ja sen säilyttämisestä.<sup>127</sup>

### **3.2 Oikeuksien tuottamasta määräysvallasta ja sen merkityksestä**

Seuraavaksi tarkastelen määräysvallan käsitettä ja sen merkitystä, kun tavoitteena on osakeyhtiön kontrolloiminen. Osakeyhtiön kontrolloiminen tapahtuu viime kädessä määräysvallan käyttämisen kautta kohdeyhtiössä. Kuten edellä on todettu, yhtiön määräysvalta perustuu käytännössä välittömän osakeomistuksen sijaan osakkeen tuottamiin hallinnoimisoikeuksien käyttämiseen. Osakeyhtiön kontrolloimisen kannalta keskeisin osakkeen tuottama hallinnoimisoikeus on osakkeenomistajan äänioikeuden käyttäminen yhtiön päättävissä toimielimissä, kuten esimerkiksi yhtiökokouksessa. Villan mukaan osakkeen tuottama äänivaltaa eli toisin sanoen kontrolloimisoikeutta pidetään osakkeen merkittävimpänä hallinnoimisoikeutena – ja syystäkin. Määräysvallan tietynlaisena vastineena tai rajoittavana tekijänä voidaan nähdä sellaiset säännökset, jotka asettavat rajat määräysvallan hyväksyttävälle käytölle. Määräysvallan käyttöä rajoittavan sääntelyn ytimessä ovat yhtiön velkojille sekä vähemmistöosakkeenomistajille taatut oikeudet.<sup>128</sup>

---

<sup>127</sup> Pönkä 2008, s. 112–113; Rissanen 1987, s. 320 ss.

<sup>128</sup> Villa 2018, s. 254; Mähönen – Villa 2006c, s. 2.

Yhtiön määräysvalta määrittyy Mähösen ja Villan mukaan äänioikeuden (suhteellinen) määrän ja sen kohdentumisen perusteella. Voidaan sanoa, ettei osakeyhtiön kontrollointi muodostu suoraan osakkeiden omistamisesta, vaan yhtiön kontrolli muodostuu osakeomistuksen tuottaman äänioikeuden käyttämisen ympärille rakentuvan määräysvallan perusteella. Osakkeenomistajien valta-asema ei ole aina riippuvainen yhtiön sijoitetusta pääomasta, vaan viime kädessä osakkeenomistajan valta-asema yhtiössä perustuu osakeomistuksen tuottaman äänioikeuden laajuuteen. Lähtökohtaisesti yhtiön päättävien toimielinten, kuten yhtiökokouksen, päätökset tehdään siellä annettujen äänten perusteella, eikä siellä edustettujen osakkeiden mukaisesti.<sup>129</sup>

Osakeyhtiölain mukaisesti osakeyhtiön päätöksenteossa noudatetaan enemmistöperiaatetta, jollei laista tai yhtiöjärjestysmääräyksistä muuta ole tulkittavissa.<sup>130</sup> Määräysvalta voitaisiin sinänsä käsittääkin äänienemmistön hallitsemisena, sillä esimerkiksi yhtiön johto lähtökohtaisesti valitaan juuri enemmistöperiaatteen mukaisesti.<sup>131</sup> Tästä poiketen, tietyn tyyppistä määräysvaltaa voidaan saavuttaa jo 10 %:n osakeomistuksella, koska tällöin kyseisellä osakkeenomistajalla on oikeus vaatia osakeyhtiölain mukaisia vähemmistöoikeuksiaan.<sup>132</sup>

Määräysvalta ei ole kuitenkaan näin yksinkertaisesti määriteltävissä. Pönkä toteaa väitöskirjassaan, että määräysvallan käsite on aina sidoksissa 'yksittäisiin ilmiöihin'. Tällä hän tarkoittaa sitä, että esimerkiksi monet yhtiökokouksen päätökset edellyttävät määräenemmistöä sekä annettujen äänten että kokouksessa edustettujen osakkeiden puolesta (OYL 5:27).<sup>133</sup> Tällaisia tilanteita ovat mm. yhtiöjärjestyksen muuttaminen, yhtiön sulautumisesta ja jakautumisesta päättäminen sekä suunnattu osakeanti. Lisäksi tietyissä päätöksentekotilanteissa edellytetään osakkeenomistajan nimenomaista suostumusta (OYL 5:29). Esimerkiksi yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista päätöstä ei voida panna toimeen ilman sen osakkeenomistajan suostumusta, jonka

---

<sup>129</sup> Pönkä 2008, s. 114; Pönkä DL 2008, s. 739; Mähönen – Villa 2006c, s. 2.

<sup>130</sup> Ks. OYL 1:6 ja 5:26.1

<sup>131</sup> Esimerkiksi Berle ja Means kiteyttää asian teoksessaan seuraavalla tavalla: ”In most cases, however, if one can determine who does actually have the power to select the directors, one has located the group of individuals who for practical purpose may be regarded as 'the control.'”. Berle–Means 2002, s. 66.

<sup>132</sup> Ks. esim. Nuolimaa LM 1989, s. 1–2.

<sup>133</sup> OYL 5:27: ” Jos päätös on tehtävä määräenemmistöllä, yhtiökokouksen päätökseksi tulee ehdotus, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä ja kokouksessa edustetuista osakkeista.” Ks. Lisää määräenemmistöpäätöksistä OYL 5:27.2.

kustannuksella epäoikeutettua etua annetaan. Mähönen ja Villa sekä Helminen näkevät tämän kaltaiset yhtiön päätöksenteon menettelyvaatimukset olennaisena vastavoimana moniääniosakkeille, joka mahdollistaa vähemmistöön kuuluvien osakkeenomistajien tosiasialliset mahdollisuudet estää esimerkiksi yhtiöjärjestyksen muuttamiseen liittyvän päätöksen syntymisen.<sup>134</sup> Tällaiset päätöksenteon menettelyä koskevat edellytykset ovat omiaan vahvistamaan vähemmistöosakkeenomistajien turvaa suhteessa enemmistöomistajiin.

Suuremmissa julkisen kaupankäynnin kohteena olevissa osakeyhtiöissä omistus on usein levinnyt niin laajalle, että määräysvallan muodostumiseen voi vaikuttaa keskeisesti myös osakkeenomistajien osallistumiskäyttäytyminen yhtiökokouksissa. Tällöin yhtiön määräysvalta-asema voi mahdollisesti muodostua huomattavan pieneen omistukseen perustuen, sillä tällaisissa tilanteissa on epätodennäköistä kaikkien pienosakkeenomistajien osallistuminen yhtiökokoukseen, jolloin osa kaikkien osakkeiden tuottamasta äänivallasta jää käyttämättä.<sup>135</sup> Tällaiseen tilanteeseen en syvenny tarkemmin, sillä tutkielma keskittyy suppeamman osakspiirin omaaviin yksityisiin osakeyhtiöihin, joissa osakkeenomistajien osallistumiskäyttäytyminen vaikuttaa määräysvalta-aseman muodostumiseen harvoin. Tietynlaisena poikkeustilanteena voidaan kuitenkin nähdä tasasuurin osuuksin omistettu osakeyhtiö, jossa yhtiökokouksen puheenjohtaja käyttää merkittävää määräysvaltaa, sillä osakeyhtiölain mukaisesti ristiriitilanteissa puheenjohtajan ääni on ratkaiseva.<sup>136</sup>

Berle ja Means ovat teoksessaan luokitelleet osakeyhtiössä käytettävän määräysvallan viiteen valtatyyppiin, jotka he ovat edelleen jaotelleet kahteen pääryhmään, tosiasialliseen valtaan ja oikeudelliseen valtaan. Oikeudellisia valtatyyppejä ovat heidän mukaansa 1. lähes täyteen (tai täyteen) omistukseen perustuva valta ("control through almost complete ownership"), 2. enemmistövalta ("majority control") ja 3. oikeudelliseen mekanismiin perustuva valta ("control through a legal device").<sup>137</sup> Tosiasialliseen valtaan perustuvia tyyppejä ovat sen sijaan: 4. vähemmistövalta ("minority control") ja

---

<sup>134</sup> Mähönen – Villa 2006c, s. 133; Helminen DL 2007, s. 510.

<sup>135</sup> Ks. mm. HE 6/2006, s. 43. ja EYVL (1998) N:o C 66/02, kohta 14: "Yksinomainen määräysvalta voidaan saada myös määrävähemmistön kautta, joka voi perustua oikeudellisiin ja/tai tosiasiallisiin seikkoihin."

<sup>136</sup> Pönkä 2008, s. 116. Ks. OYL 5:26.1. Vaaleja lukuun ottamatta, äänten mennessä tasan päätös ratkaistaan yhtiökokouksen puheenjohtajan äänellä.

<sup>137</sup> Berle – Means 2002, s. 67 ss.



5. johdon valta ("management control"). Vähemmistövallalla Berle ja Means tarkoittavat juuri edellä mainittua tilannetta, jossa määräysvalta-asema voidaan saavuttaa omistukseltaan hajautuneessa yhtiössä jo pienellä vähemmistöosuudella. Sen sijaan yhtiön johdon on mahdollista saavuttaa tosiasiallinen määräysvalta yhtiössä, mikäli yhtiön osakeomistus on niin pirstaloitunut, ettei mikään yksittäinen ryhmittymä ylläpidä kontrollia.<sup>138</sup> Tutkielman kannalta merkittävimmät määräysvaltatyytit liittyvät kahteen ensiksi mainittuun, joihin osakassopimuksella sopimusperusteisesti toteutettu osakeyhtiön kontrollointi erityisesti liittyy.

Edellisen perusteella voidaan todeta, että yhtiön todellinen määräysvalta on lähes aina sidoksissa vallitseviin olosuhteisiin, eikä sen lopullinen määrittely ole kovin yksinkertaista. Lisäksi voidaan sanoa, että osakkeenomistajille on annettu varsin laaja vapaus osakeyhtiön määräysvallan ja sen järjestämisen suhteen pois lukien velkojien- ja vähemmistöosakkeenomistajien oikeudet. Tätä asiaa puoltaa myös taloudellinen tehokkuusargumentti, jonka mukaan yhtiön osakkeenomistajalla on lainsäätäjää paremmat edellytykset arvioida sitä, kenellä yhtiön määräysvalta tulee tosiasiasa olla.<sup>139</sup>

Osakkeenomistajat voivat osakassopimuksella pyrkiä sääntelemään osakeyhtiön määräysvaltaa sopimusperusteisesti saavuttaakseen toisistaan poikkeavia tavoitteita. Tällaiset, yhtiön sopimusperusteisella kontrolloimisella tavoiteltavat, päämäärät voivat riippua monista eri tekijöistä, joita tarkastellaan seuraavaksi.

### **3.3 Osakeyhtiön kontrolloimisen tavoitteista**

Osakkeenomistajien keskinäisillä sopimuksilla tavoitellaan monia erilaisia päämääriä, jotka ratkeavat lopulta osakkeenomistajien yksilöllisten tarpeiden ja vallitsevien olosuhteiden mukaan.<sup>140</sup> Hannulan ja Karin mukaan osakassopimuksessa sovitaan nimensä mukaisesti osakkuuden ehdoista, mihin liittyvät sopiminen osakkeenomistajien

---

<sup>138</sup> Berle – Means 2002, s. 75 ss.

<sup>139</sup> Pönkä DL 2008, s. 742.

<sup>140</sup> Pönkä 2008, s.88.

omistuksesta yhtiössä, omistuksen hallinnoinnista sekä siitä irtaantumisesta liittyvistä ehdoista.<sup>141</sup>

Pönkä on väitöskirjassaan<sup>142</sup> jaotellut osakeyhtiön kontrolloimista koskevat tavoitteet erilleen osakkeiden vaihdannansäätelyyn liittyvistä tavoitteista. Hän kuitenkin samalla tarkentaa, ettei osakkeiden vaihdantaan liittyvää rajoittamista osakassopimuksella voida pitää sen ”itsenäisenä tavoitteena”, vaan tällaiset määräykset tukevat sopimukselle asetettuja muita tavoitteita.<sup>143</sup> Pönkän väitöskirja on yksi keskeisimmistä tutkielmani lähteistä ja kyseinen jaottelu on hänen aiheensa sekä tutkielmassa tehdyn osakassopimuksen tavoitteiden luokittelun kannalta olennainen.

Edelliseen kappaleeseen viitaten, en näe tutkielmani osalta tarpeenmukaiseksi tehdä tällaista erottelua, sillä mielestäni myös vaihdannansäätelyyn liittyvät osakassopimusmääräykset tähtäävät omilta osiltaan kohti osakeyhtiön ja sen omistusrakenteen kontrollointia. Perustelen näkemystäni seuraavassa luvussa samassa yhteydessä, kun määrittelen varsinaisia kontrolloimiseen tähtäviä osakassopimusmääräyksiä.

Sisällytän osakassopimuksen olennaiseksi tavoitteeksi myös sopimusoikeudellisen ennakoivan näkökulman, joka myös osittain sivuaa kandidaatintutkielmani aihealuetta.<sup>144</sup> Koen sopimiseen liittyvän ennakoivan näkökulman hyvin merkittäväksi tavoitteeksi ja ominaisuudeksi osakassopimuksen ja sen tavoitteiden kannalta, minkä vuoksi olen nostanut tämän näkökulman osaksi myös tämän tutkielmani aihepiiriä. Myös tietyt osakassopimusmääräykset pyrkivät osiltaan juurikin ennakoimisen kautta hallitsemaan yhtiössä ja sen omistusrakenteessa tapahtuvia muutoksia. Ennen varsinaisten yhtiön kontrolloimiseen tähtävien osakassopimusmääräysten käsittelyä tarkastelen seuraavaksi osakkeenomistajien erilaisia tavoitteita kontrolloida osakeyhtiötä ja sen omistusrakennetta osakassopimusta hyödyntämällä. Tässä luvussa pyrin karkeasti määrittelemään niitä tavoitteita, joita osakkeenomistajat pyrkivät määräysvaltaan yhtiössä käyttämällä saavuttamaan. Osakeyhtiön kontrolloinnilla tavoiteltavien

---

<sup>141</sup> Hannula – Kari 2007, s. 89.

<sup>142</sup> Pönkä, Ville: Osakassopimuksen tavoitteet ja voimassaolon hallinta, 2008.

<sup>143</sup> Pönkä 2008, s. 91.

<sup>144</sup> Lisää sopimiseen liittyvästä ennakoivasta näkökulmasta, Ks. tarkemmin esim. Pohjonen (toim.) 2002, Ennakoiva sopiminen.

päämäärien selvittäminen on kokonaisuuden hahmottamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Tavoitteiden selvittämisen jälkeen osakeyhtiötä kontrolloivien nimenomaisen sopimusmääräysten läpi käyminen on mielestäni tällöin ymmärrettävämpää.

### 3.3.1 Yhteistyöhankkeen ennakointi ja sujuvoittaminen

Painotan tutkielmassani ennakoivan sopimisen merkitystä, koska osakeyhtiön kontrolloimiseen liittyvät tavoitteet ovat ennen kaikkea proaktiivisia tavoitteita, joilla varaudutaan ennakolta tulevaa ja ehkäistään ennalta tulevaisuuden todennäköisiä konflikteja. Ennakoivaan näkökulmaan voidaan liittää myös osakassopimuksen solmimisen taustalla olevat vaikuttimet, jotka riippuvat täysin sopimuksen osapuolista. Omistusrakenteeltaan erilaisissa yhtiöissä, osakkeenomistajat haluavat vaikuttaa yhtiöön ja sen toimintaan liittyvään päätöksentekoon eri tavoilla.

Toisaalta yhteistyöhankkeen ja yhtiössä tapahtuvan päätösten tekemisen ennakoinnin lisäksi osakkeenomistajien intressinä on tietyissä tilanteissa myös päätöksenteon sujuvoittaminen ts. päätöksenteon lamaantumisen estäminen etenkin tilanteissa, kun yhtiön omistus on jakautunut tasavertaisesti.

Tällaisissa tilanteissa vallankäytön sopimisen lisäksi osakkeenomistajien tavoitteena on päätöksentekotilanteissa mahdollisesti syntyvien pattitilanteiden estäminen, jossa yhtäläisen määräysvallan omaavat osakkeenomistajat eivät pääse asiasta yksimielisyyteen. Siitä huolimatta, että yhtiön toiminnan jumiutumisen riski kannustaakin saavuttamaan yksimielisyyden päätöksen, tällaisten tilanteiden menettelytavoista voidaan jo ennalta sopia osapuolten välillä.<sup>145</sup>

Pääasiallisesti osakkeenomistajan intressissä on jo ennakoivasti päättää yhtiöön liittyvien päätösten tekemisestä kontrolloidakseen siitä syntyviä vaikutuksia ja minimoidakseen näiden vaikutusten riskejä. Osakkeenomistajat pyrkivät siis ikään kuin siihen tilanteeseen, että ennen varsinaista käsittelyä yhtiön päättävissä toimielimissä

---

<sup>145</sup> Helminen 1995, s. 25–26.

niissä käsiteltävistä yhtiön asioista on sovittu jo etukäteen<sup>146</sup>, jolloin osakkeenomistajat pystyvät tietyllä tapaa sopimusperusteisesti kontrolloimaan yhtiössä tehtäviä päätöksiä.<sup>147</sup>

Käytännössä siis osakkeenomistajat tahtovat pitää huolta siitä, että määräysvalta yhtiössä säilyy tietyn omistajapiirin hallinnassa. Muun muassa omistusrakenteen muutoksiin on syytä varautua etukäteen, yksityiskohtaisesti, kaikkien ymmärtämällä tavalla. Yksi merkittävä seikka on se, että osakassopimus ja sen mahdolliset kaikki liiteasiakirjat muodostavat koherentin kokonaisuuden tavalla, jonka kaikki sopimukseen sitoutuneet ymmärtävät samalla tavalla. Tämä koskee erityisesti sopimuksen laadintatekniikkaa ja sopimuksessa käytettyjä sanamuotoja, jotka kaikkien osakkeenomistajien olisi ymmärrettävä mahdollisimman samalla tavalla.

Yksityisen ja pienen omistajapiirin osakeyhtiön osakkeilla ei ole esimerkiksi julkisen osakeyhtiön osakkeenomistajapiirin kaltaisia avoimia markkinoita, eikä näin ollen markkina-arvoa, joka olisi vaivatta määritettävissä. Tästä syystä noteeraamattomien osakkeiden käyvän arvon yksiselitteinen määrittäminen on yleensä hankalaa.<sup>148</sup> Näissä yhtiöissä osakkeen tuottamat hallinnoimisoikeudet ovat ensiarvoisen tärkeitä, koska käytännössä vain määräysvaltaansa, kuten päätöksentekoon liittyviin oikeuksiinsa, käyttämällä omistaja voi maksimoida yrityksestä saatavan taloudellisen hyödyn.<sup>149</sup>

Äänioikeuden käytön sääntely on monesti välttämätöntä yhtiön tarkoituksenmukaisen toiminnan kannalta, mutta vallankäytön kontrollointi on mahdollista toteuttaa vain sopimusperusteisesti osakassopimuksella yhtiöoikeuden pakottavan sääntelyn vuoksi. Osakkeisiin liittyvien oikeuksien käyttöä ja niiden sisältöä säännellään esimerkiksi yhtiöjärjestystasoisesti OYL 1:9 nojalla. Erityisesti hallinnoimisoikeuksien kohdalla yhtiöoikeudellinen määräysvapaus on aika rajoittunutta, koska monet oikeudet ovat luonteeltaan pakottavia ts. niistä ei voida sopia yhtiöoikeudessa toisin ja osakkeenomistaja

---

<sup>146</sup> Helminen 1995, s. 21.

<sup>147</sup> Yhtiön päätöksenteosta ennalta sovittaessa on kuitenkin muistettava, ettei tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta, osakkeenomistajat voi edes sopimusperusteisesti delegoida päätösten tekemistä osakeyhtiölaissa sääntelemättömälle päätäntäelimelle. Yksimielisillä osakkeenomistajilla on kuitenkin tietyn edellytyksin mahdollisuus poiketa eräistä päätöksentekoon liittyvistä säännöistä ja määräyksistä. Näistä poikkeuksista lisää Ks. Huttunen 1984, s. 12 ss.

<sup>148</sup> Pieniyhtiön arvo on usein verrannollinen sen avaintyöntekijöiden arvoon, joten näiden yhtiöiden itsenäinen arvo on usein varsin vähäinen. Airaksinen 2006, s. 259; Pönkä 2008, s. 113.

<sup>149</sup> Kartio 1990, s. 58 ss.; Pönkä 2008, s. 113.

voi luopua niistä vain yksittäistapauksittain. Yksi merkittävämpiä syitä osakassopimuksen laatimiselle on se, että sillä voidaan ennakoiden hallita osakkeenomistajien keskinäisiin sekä osakkeen omistajien ja yhtiön välisiin suhteisiin liittyviä riskejä sekä etenkin siksi, ettei näistä suhteista kyetä riittävästi sopimaan ja hallitsemaan ainoastaan osakeyhtiölain säännösten ja yhtiöjärjestykseen kirjattavien määräysten avulla.<sup>150</sup>

Yhtiöoikeudellisesta näkökulmasta osakkeenomistaja saa käyttäytyä yhtiökokouksessa kuten parhaaksi katsoo, vaikka itsekkäästikin, eikä tätä oikeutta voida yhtiöjärjestyksen määräyksillä rajoittaa. Näistä syistä, osakassopimusta voidaankin pitää muun muassa sopimuksena osakkeeseen liittyvien hallinnoimis-, varallisuus -ja disponointioikeuksien käytöstä. Sopimusvapaus koskee yleensä niitä oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka osakkeenomistaminen kohdeyhtiössä osakeyhtiölain mukaan omistajalleen tuottaa. Osakkeenomistaja voi sitoutua osakassopimuksessa käyttämään hallinnoimisoikeuksien keskiössä olevaa äänioikeuttaan yhtiökokouksessa aktiivisesti. Pönkän mukaan ei ole itsestään selvää, ovatko sellaiset sopimusehdot päteviä, jotka kieltävät äänestämisen yhtiökokouksessa. Pönkän näkemyksen mukaan sopimusoikeudellisesta näkökulmasta myös näiden lausekkeiden, jotka sitovat osakkeenomistajan äänestyskäyttäytymistä, hyväksyttävyydelle ei liene löydettävissä esteitä. Tietyt yhtiöoikeudelliset realiteetit kuitenkin asettavat äänioikeuden käytön kieltä koskevat osakassopimuslausekkeet arveluttavaan valoon. Äänestysehtojen noudattaminen saattaisi johtaa jopa siihen, että yhtiön toiminta lamaantuisi, mikä viime kädessä puoltaa äänestyskieltolausekkeiden sitovuuden epäämistä.<sup>151</sup>

Tämä onkin yksi olennaisimmista oikeusongelmista osakassopimukseen ja sen sitovuuteen liittyen, kun osakkeenomistajat pyrkivät sopimusperusteisesti vaikuttamaan yhtiössä tapahtuvaan päätöksentekoon. Lähtökohtaisesti osakassopimuksella ei voida velvoittaa yhtiön hallitusta käyttämään valtaansa sopimuksen määrittämällä tavalla, vaikkakin sen kaikki jäsenet olisivat sopimusosapuolten asemassa sitoutuneet osakassopimukseen. osakeyhtiölain mukaan yhtiön johdon päätöksentekovelvoite ei ole sidottu omistajien tahtoon, vaan johdon päätöksenteon on perustuttava yhtiön edun pohjalle (OYL 1:8). Pönkä kuitenkin muistuttaa, että erityisesti pienyhtiöiden

---

<sup>150</sup> Pönkä väitöskirja s. 110–113; Helminen 1995, s. 19. Ks. myös mm. Havansi 1979, s. 15.

<sup>151</sup> Pönkä 2008, s. 110–111. Ks. tarkemmin Savela DL 2013, s. 534 ss.

osalta, yhtiön etu käytännössä usein rinnastuu osakkeenomistajien etuun, jolloin osakassopimuksen sisällöstä heijastuvaa omistajatahtoa ei voida yhtiön johdon osakeyhtiölaissa säädetyn huolellisuusveloitteen vuoksi jättää huomiotta.<sup>152</sup>

Osakassopimuksella voidaan siis täydentää valmiina olevaa normistoa, osakeyhtiölaikaa ja yhtiöjärjestystä, kuten esimerkiksi lunastuslausekkeiden osalta usein tehdään, mutta siitä voidaan pakottavia säännöksiä lukuun ottamatta myös poiketa. Osakassopimuksen tekemiselle ei ole myöskään määräaikoja, joten osakkeenomistajat voivat sopia koska vain keskinäisistä suhteistaan ja käyttäytymisestään yhtiössä. Tyypillisesti olosuhde, jossa osakassopimus tehdään, on useimmiten perustettaessa osakeyhtiötä tai esimerkiksi sukupolvenvaihdosten ja yrityskauppojen yhteydessä.<sup>153</sup> Osakassopimusten laatimista koskevat merkittävimmät haasteet liittyvät yrityksen toiminnassa tai omistajakunnassa tapahtuviin muutoksiin – tai molempiin samanaikaisesti.<sup>154</sup>

### 3.3.2 Määräysvallan hajauttaminen

Pienen omistajapiirin osakeyhtiöissä osakkeenomistajat haluavat usein pyrkiä keskinäisellä sopimuksellaan jakamaan yhtiön määräysvaltaa kaikille osakkaille.<sup>155</sup> Vallan hajauttamiseen keskittyvissä järjestelyissä, joihin voidaan sopimusperusteisesti pyrkiä, on puolestaan keskeistä ehkäistä osakkeiden siirtyminen yhtiön ulkopuolisille tahoille, kuten esimerkiksi kilpailijoille, osakkeenomistajien perheenjäsenille tms. tahoille. Myös osakassopimusten sopijapuolten keskinäisten osakesiirtojen sääntely on tarkoituksenmukaista sopia, jotta alkuperäinen määräysvaltaa koskeva asetelma sopijapuolten välillä ei järkkäisi. Kummassakin edellä mainitussa tilanteessa vaihdannansääntelyyn tähtäävien lausekkeiden tarkoituksena on luoda varmuutta osapuolten yhteistoimintasuhteeseen. Määräysvallan jakamisesta päätetään tavanomaisesti osa-

---

<sup>152</sup> Pönkä LM 2008, s. 965; Savela DL 2013, s. 535; Pönkä 2008, s. 280 ss.

<sup>153</sup> Hannula – Kari 2007, s. 17; Airaksinen – Jauhiainen – Neimala 2001, s. 66–67.

<sup>154</sup> Hannula – Kari 2007, s. 36.

<sup>155</sup> Roos 1969, s. 49 ss.; Helminen 1995, s. 23.

kassopimustasolla ja käytännössä aina siihen liittyy jonkinlainen vaihdannanrajoituslauseke.<sup>156</sup> Yhtiöissä valtaa hajautetaan esimerkiksi siksi, että myös niillä osakkeenomistajilla, joilla ei olisi tähän muutoin oikeutta, on mahdollisuus osiltaan osallistua yhtiön päätöksentekoon.

Osakeyhtiötä, jonka osakkeenomistajat omistavat usein suhteellisesti suuren määrän yhtiön osakekannasta ja jonka osakkeista ei ole käytännössä mahdollisuutta irtaantua, ainakaan taloudellisesti kannattavalla tavalla muille kuin yhtiön toisille osakkaille, kutsutaan suljetuiksi yhtiöiksi.<sup>157</sup> Tällaisissa yhtiöissä osakkeenomistajat osallistuvat yhtiön toimintaan tavanomaisesta investoimansa pääoman lisäksi myös tekemällä töitä yhtiön lukuun. Yhtiön osakkeenomistajien henkilökohtainen toimeentulon on mahdollisesti täysin riippuvainen yhtiön kannattavuudesta. Koska tällaisten yhtiöiden osakkeilla ei ole varsinaisia markkinoita, sopijapuoli ei voi tilanteen luonteesta jättää yhtiötä kärsimättä sen seurauksena taloudellista vahinkoa. Tämän lisäksi Pönkän mukaan oikeushenkilöiden omistamissa yhteisyrityksissä osakkeenomistajien lojaliteettiin kohdistuvat odotukset puolestaan monesti edellyttävät, että yhtiön kaikilla osapuolilla on mahdollisuus ja myös intressinä osallistua päätöksentekoon. Tämä on usein välttämätön edellytys, jotta yhteistyön harjoittaminen olisi mielekästä. Muun muassa näiden asioiden varmistamiseksi on merkityksellistä säännellä osakkeiden vapaata vaihdantaa.<sup>158</sup>

Siitä huolimatta, että osakassopimuksen käyttötarkoitukset ja -ala ovat monipuoliset, osakassopimuksella ei voida muuttaa osakeyhtiölaissa säänneltyä osakeyhtiön organisaatorakennetta. Osakkeenomistajat käyttävät viime kädessä päätösvaltaansa yhtiökokouksessa (OYL 5:1.1). Yhtiöllä on pakko olla hallitus, jonka lisäksi sillä voi olla vapaavalintaisesti toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto (OYL 6:1.1). Osakeyhtiölaki sisältää myös määräykset näiden yhtiön toimielinten välisestä toimivallanjaosta, johon osakassopimisella ei voida välittömästi puuttua. Osakkeenomistajat eivät voi ainakaan lähtökohtaisesti säännellä yhtiön hallituksen jäsenten päätöksenteosta keskinäisellä sopimuksellaan, vaikka hallitus kokonaisuudessaan olisi osakkeenomistajaroolissa myös osakassopimuksen osapuolena. Osakkeenomistajat eivät voi tahdonvaraisesti

---

<sup>156</sup> Pönkä 2008, s. 91, 104; Helminen 1995, s. 23.

<sup>157</sup> Osakkeet eivät ole esimerkiksi julkisen kaupankäynnin kohteena, eikä osakkeille ole varsinaisesti mahdollista löytää ulkopuolista ostajaa osakkeiden käypään arvoon. Helminen 1995, s. 23.

<sup>158</sup> Pönkä 2008, s. 89, 104; Helminen 1995, s. 23.

syрjäyttää yhtiökokousta, joka pienen omistajapiirin yhtiössä on pikemminkin muodollisuus, yhtiön korkeimpana päätöksentekuelimenä, antamalla nimenomaan yhtiölle määräyksiä osakassopimuksen välityksellä. Helminen myös muistuttaa, ettei sopimuksella voida viime kädessä kuitenkaan siirtää yhtiöön liittyvien päätöksien tekemistä osakeyhtiölaissa sääntelemättömälle elimelle. Epävirallisia reittejä pitkin tehty päätös (kuten osakassopimuksessa sovittu) on tällöin vahvistettava aina yhtiön virallisten päätöksentekuelinten kautta osakeyhtiölain sääntelyä noudattaen.<sup>159</sup>

Sääntöä ei voida kiertää esimerkiksi liittämällä yhtiö osakassopimukseen, vaan sopimukseen sitoutuneiden osakkeenomistajien tahto saa yhtiöoikeudellista sitovuusvaikutusta sitten, kun sitä koskeva päätös on tehty osakeyhtiölain säännöksiä noudattaen yhtiökokouksessa. Tästä syystä yhtiön tarkoituksenmukainen toiminta voikin edellyttää, että osakkeenomistajat sopivat äänestyskäyttäytymisestään yhtiökokouksessa, ja tämän osalta erityisesti niistä osakkeenomistajista tai henkilöistä, jotka muodostavat yhtiön hallituksen.<sup>160</sup>

### 3.3.3 Määräysvallan keskittäminen

Kun yhtiössä on paljon pienomistajia, jotka tavoittelevat sijoituksensa arvonnousua, määräysvaltansa kohentamista havittelevat omistajat voivat kontrolloida yhtiötä keskinäisin järjestelyin keskittämällä määräysvaltaa tietyille osakkeenomistajille. Tällöin osakassopimukseen liittyneitä osapuolia on useimmiten yhtiön kaikkiin osakkeenomistajiin nähden lukumääräisesti vähäinen osuus.<sup>161</sup> Nämä niin kutsutut kontrollin keskittämismekanismit ("CEM" tai "control enhancing mechanism") voidaan toteuttaa sekä sopimusperusteisesti että yhtiöjärjestystasolla.<sup>162</sup> Koska tutkielma rajautuu enemmän sopimusperusteiseen yhtiön hallinnoimiseen, keskitytään tässä yhteydessä osakassopimuksella tapahtuvaan määräysvallan keskittämiseen.

---

<sup>159</sup> Helminen 1995, s. 21; Pönkä 2008, s. 90.

<sup>160</sup> Pönkä 2008, s. 90.

<sup>161</sup> Helminen 1995, s. 22. Tällaisissa tilanteissa yhtiön osakkeet ovat jakautuneet siis suurelle omistajamäärälle ja osakkeille on myös lähtökohtaisesti verrattain helppoa löytää ostaja.

<sup>162</sup> Adams – Ferreira 2007, s. 65; Pönkä 2008, s. 118.



Määräysvallan keskittämistä tavoittelevat sopimusperusteiset järjestelyt voidaan toteuttaa monin tavoin. Osakassopimus voidaan laatia yksittäisen yhtiökokouksen varalle. Myös pidempikestoiset, osakkeenomistajaryhmittymän sisälle osakassopimuksella perustettavat kiinteät yhteistyösuhteet ovat mahdollisia. Osakassopimuksessa voidaan sopia välittömästi äänestyskäyttäytymisestä tiettyjen yhtiökokouksessa käsiteltävien asioiden osalta. Tällaiset määräykset koskevat usein muun muassa hallituksen jäsenten valintaan ja muunlaisia vastaavia kontrolloitavan yrityksen kannalta merkittäviin yhtiökokouspäätöksiin, joista osakkeenomistajien on mahdollista sopia jo osakassopimusta laadittaessa.<sup>163</sup> Osakassopimusmääräysten, jotka koskevat yhtiön johdon valintaa, yhteydessä on muistettava, että Corporate Governancen eli yhtiön hyvää hallinnointia koskevat säännökset sisältävät merkittävästi hallituksen toimintaan ja sen valintaan liittyviä suosituksia. On pidettävä mielessä, että esimerkiksi institutionaaliset sijoittajat ovat kiinnostuneita siitä, minkälaisia kriteerejä yhtiö käyttää valitessaan hallitusten jäseniä. Sijoittajat tavanomaisesti odottavat, että hallitukseen valitaan henkilöt, jotka tuntevat yritystoimintaa hyvin ja ovat myös riippumattomia joistakin tietyistä omistajaryhmittymistä.<sup>164</sup>

Oikeuskirjallisuudessa, kuten Immosen ja Nuolimaan teoksessa<sup>165</sup>, puhutaan yhtiökokouksen ulkopuolella pidettävistä osakkeenomistajien kokouksista, ikään kuin esikokouksista tai osakaskokouksista, joissa tehtyjen päätösten mukaisesti osakassopimuksen osapuolet sitoutuvat äänestämään. Tämän kaltaisessa ns. konsortiosopimuksessa sopimusosapuolet voivat sopia osakkeenomistajien kokoontuvan ennen tärkeää yhtiökokousta neuvottelemaan yhtiön päätöksentekokoelimestä noudatettavasta äänestyskäyttäytymisestä. Tällainen sopimusosapuolten välinen kokoontuminen voidaan sitoa esimerkiksi yhtiökokouskutsun ilmestymiseen tai muuhun määrättyyn ajankohtaan.<sup>166</sup>

Edellä mainitun kaltaisten kokoontumisten ehdoissa on tavanomaisesti määräys, että osakaskonsortion päätökseksi tulee ehdotus, jota on kannattanut ennalta sovittu määräosa sopimusosapuolista. Lauseke on erityisen tarkoituksenmukainen esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, kun osakassopimukseen on sitoutunut laaja piiri yhtiön osak-

---

<sup>163</sup> Pönkä 2008, s. 124.

<sup>164</sup> Hirvonen – Niskakangas – Steiner 2003, s. 188; Pönkä 2008, s. 125.

<sup>165</sup> Immonen – Nuolimaa 2007, s. 56.

<sup>166</sup> Pönkä 2008, s. 125.

kaita ja on oletettavaa, etteivät osakkaat äänestä kaikista yhtiökokouksessa päätettävistä asioista yksimielisesti. Toisaalta on mahdollista, että tällaisenkin ryhmittymän sisälle voi syntyä erillinen osakaskonsortio, jolla on yhtiön tosiasiallinen määräysvalta.<sup>167</sup> Useimmiten osakassopimuksen osapuolet kuitenkin vakuuttavat, etteivät osapuolet ole, eivätkä tule osakassopimuksen voimassa ollessa tekemään muunlaista sopimusta, jolla olisi vaikutusta osakassopimuksen sisällä säänneltyihin seikkoihin.<sup>168</sup>

Helminen mukaan osakassopimuksella voidaan pyrkiä tietyissä tilanteissa määräysvallan keskittämisen tai hajauttamisen lisäksi myös säilyttämään osakkeenomistajien sopimuksenlaatimisen ajankohdan mukaiset vaikuttamismahdollisuudet muuttumattomana. Samat periaatteet ja säännöt kuitenkin pätevät kaikkiin osakassopimukseen riippumatta siitä tavoitellaanko niillä määräysvallan keskittämistä, hajauttamista vai vaikuttamista.<sup>169</sup>

### 3.3.4 Pääomasijoittajan ehdoista sopiminen

Tutkielmassa on jätetty pääomasijoittajan asema osakassopimuksen osapuolena vähäiselle huomiolle. Vaikkakin se on tietyissä yhteyksissä noteerattu, en tarkastele siihen liittyviä sopimuselementtejä syvällisemmin tämän tutkielman puitteissa. Tutkielman aiheen ja sen rajausten kannalta pääomasijoittajan roolin käsitteleminen laajemmin poikkeaisi työn laajuus ja näkökulma huomioiden liiaksi. Tästä huolimatta pääomasijoittajan roolia yhtenä osakassopimuksen osapuolena ei voi jättää täysin huomioidatta, sillä osakassopimus on pääomasijoittajan näkökulmasta hyvin keskeinen sopimusinstrumentti, kun sovitaan sijoittajan oikeuksista kohdeyhtiössä.<sup>170</sup> Sopiminen pääomasijoittajan oikeuksista ja suhteesta kohdeyhtiöön on osaltaan yksi osakeyhtiön

---

<sup>167</sup> Pönkä 2008, s. 125. Tällaisiin kokoontumisiin liittyvien äänestysmääräysten osalta on syytä sopia, perustuuko tässä tapauksessa määräysvalta omistettujen osakkeiden lukumäärään, niiden tuottamaan äänimäärään taikka muuhun vastaavanlaiseen tekijään. Ks. tarkemmin Hannula – Kari 2007, s. 151.

<sup>168</sup> Hannula – Kari 2007, s. 32.

<sup>169</sup> Helminen 1995, s. 23–24. Osakeyhtiön kontrolloimisen kannalta tämän kaltainen tavoite on Helminen mukaan hyvin keskeisessä asemassa.

<sup>170</sup> Pönkä DL 2008, s. 753.

kontrolloimiseen tähtäävistä tavoitteista, jota olen päättänyt avata tässä yhteydessä hieman tarkemmin.<sup>171</sup>

Pääomasijoittajien tarve on suurehko erityisesti nuorten ja voimakkaasti kasvavien osakeyhtiöiden parissa, koska rahoitusta voi olla hankala saada tietyissä tilanteissa, jolloin joudutaan turvautumaan ulkopuoliseen rahoittajaan.<sup>172</sup> Pääomasijoittajan muukaantulo voi kuitenkin tuoda mukanaan merkittäviä muutoksia yhtiön omistusrakenteeseen, joten tämän tilanteen varalta on syytä ennakkoon sopia siihen liittyvistä menettelytavoista.

Pääomasijoittaminen tuo osakassopimukseen kuitenkin mielenkiintoisena näkökulmana sijoittajan näkökulman, mihin osakassopimuksessa voidaan myös tarvittaessa varautua. Jos yhtiö hankkii rahoitusta pääomasijoituksen muodossa, pääomasijoittaja usein haluaa osakassopimukseen omaa asemaansa suojaavia sopimusmääräyksiä. Osakeyhtiölain puitteissa ei ole mahdollista sopia kaikista niistä asioista, joista pääomasijoittajan on tarve yksityiskohtaisesti ja monipuolisesti sopia. Myös erilaisten rahoitusvälineiden vauhdikas kasvu luo paineita sopia niiden käytöstä dynaamisesti, eikä tällaista ole mahdollista toteuttaa osakeyhtiölain puitteissa. Pääomasijoittajat ensisijaisena tavoitteena on osinkojen sijaan, tavoitella osakkeen arvonnousua, minkä takia pääomasijoituksiin liittyvissä osakassopimuksissa on useimmiten sovittu yksityiskohtaisesti omistuksesta irtaantumiseen liittyvistä ehdoista ja menettelytavoista<sup>173</sup>. Viime kädessä, pääomasijoitukseen liittyvässä osakassopimuksessa onkin kysymys sopimosopuolten etujen yhteensovittamisesta niin, että rahoituksen hankkiminen ja myös investoinnin tekeminen on kaikkia osapuolia hyödyttävä ja kannattava kokonaisuus.<sup>174</sup>

Erityisesti näistä syistä pääomasijoittajalla on suuri tarve pystyä sopimaan osallistumisestaan yhtiön toimintaan yksityiskohtaisesti ja varautuen mahdollisiin olosuhteiden ja toimintaympäristön muutoksiin. Tällöin lainsäädäntöä on erityisesti pääomasijoittajan näkökulmasta pystyttävä täydentämään osakassopimuksen tapaisella dynaamisemmalla sopimusvälineellä.<sup>175</sup>

---

<sup>171</sup> Ks. Pääomasijoittamisen yhteydessä käytettyjen osakassopimusmääräysten osalta erityisesti Lauriala 2004; Pälä 2006.

<sup>172</sup> Pälä 2006, s. 235.

<sup>173</sup> Helminen 1995, s. 28.

<sup>174</sup> Lauriala 2004, s. 160, 165–166; Pönkä 2008, s. 251–252.

<sup>175</sup> Lauriala 2001, s. 15.

### 3.3.5 Osakkeiden vaihdannansäätelyyn liittyvät tavoitteet

Osakkeiden myynti- ja luovutustilanteista määrääminen on osakassopimuksen keskeisimpiä asioita. Näin ollen, erilaiset osakkeiden siirtorajoitukset ovat osakassopimuksen yksi keskeisimmistä sääntelykohteista<sup>176</sup>, sillä tyypillisesti kaikkien sopimusosapuolten etuna on määrätä yhtiön omistuksen kontrolloimisesta yhdessä sovitusti.

Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomen osakeyhtiölainsäädännössä suhtaudutaan varsin pidättyvästi erilaisiin yhtiöjärjestysperusteisiin vaihdannanrajoituslausekkeisiin. Suomi on esimerkiksi näistä ainoa maa, jossa edes pienyhtiön yhtiöjärjestykseen ei saada ottaa niin sanottua etuostolauseketta. Oikeus hankkia osakkeita vapaasti ja niiden rajoittamaton luovutettavuus ovat yksi olennaisimpia oikeusperiaatteista, mitkä koskevat osakeyhtiöitä. Osakeyhtiölain puitteissa tämä on ilmaistu siten, että osake voidaan luovuttaa ja hankkia rajoituksetta, mikäli yhtiöjärjestyksessä ei ole toisin määrätty.

Yhtiön osakkaiden tarve on kuitenkin tavallisesti säilyttää yhtiön omistusrakenne muuttumattomana ainakin tietyn aikaa tai omistusrakenteeseen tapahtuvien muutosten on oltava vähintäänkin hyvin ennakoitavissa ja hallittavissa. Tämän vuoksi osakassopimuksen osapuolten intressinä on rajoittaa osakkeiden vapaata siirtyvyyttä niin, että omistusrakennetta ja siihen tapahtuvia muutoksia pystytään hallitsemaan mahdollisimman tehokkaasti.<sup>177</sup> Lähestyn osakevaihdannan säätelyyn liittyviä tavoitteita vertaamalla yhtiöjärjestyksen lausekkeitä osakassopimukseen otettaviin vaihdannanrajoituslausekkeisiin. En ole nähnyt kuitenkaan tarpeellisesti punnita näiden välisiä hyötyjä ja haittoja, sillä parhaassa tapauksessa niiden tulisi kuitenkin toimia saumattomasti yhdessä palvelen samaa päämäärää, eivätkä näin ollen ole keskenään kilpailuvia sopimusinstrumentteja.

Edellä mainittujen sääntelylähteiden perustava ero on niiden määräysten henkilöllisessä sitovuuspiirissä: yhtiöjärjestyksen lunastus- ja suostumuslausekkeilla on oi-

---

<sup>176</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 180; Helminen DL 2007, s. 511; Nuolimaa 1984, s. 2.

<sup>177</sup> Carlson 2014, s. 114.

keusvaikutuksia yhtiön ulkopuolisiinkin tahoihin, kun taas puolestaan osakassopimukseen kirjattu vaihdannanrajoitusmääräys on sitova vain sopimuksen osapuolten keskinäisissä suhteissa.<sup>178</sup>

Julkisissa osakeyhtiöissä osakkeiden vapaa luovutettavuus on toimivien arvopaperimarkkinoiden edellytys, ja suljetuissa yhtiöissä lähtökohtana voidaan puolestaan pitää esimerkiksi keskeisenä vähemmistöoikeutena ja osakkeen arvon maksimoitumisen taakeena.

Yhtiöjärjestyksessä vapaata osakevaihdantaa voidaan osakeyhtiölain mukaisesti rajoittaa ainoastaan lunastus- ja suostumuslausekkeiden avulla.<sup>179</sup> Osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mahdollistamat rajoituslausekkeet eivät kuitenkaan riitä aina täyttämään osakkeenomistajien halua ja tarvetta kontrolloida osakeyhtiötä ja siihen liittyvää omistusta.

Osakeyhtiömuotoisen yritystoiminnan tarkoituksenmukaisen organisoimisen kannalta on kuitenkin välttämätöntä sallia tietyt poikkeukset tästä pääsäännöstä. Tästä johtuen osakassopimus onkin usein se osakkeenomistajien väline, jolla sovitaan seikkaperäisesti esimerkiksi osakkeiden siirto- ja rajoituksista sekä muista osakeyhtiön kontrolloimiseen liittyvistä määräyksistä. Sopimusperusteisten vaihdannanrajoituslausekkeiden ensisijaisena tavoitteena on yleensä varmistaa, että määräysvalta yhtiöstä säilyy tietyn omistajapiirin hallinnassa.<sup>180</sup> Tällaisia sopimusmääräyksiä ovat muun muassa etuosto-, suostumus- ja panttauskieltolausekkeet.<sup>181</sup>

Osakkeenomistajat eivät ole sidottuja osakeyhtiölain säännöksiin määrätessään sopimusperusteisesti keskinäisistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tästä syystä osakassopimukseen voidaan liittää laista johtuvia vaihdannanrajoituslausekkeita laajempia ehtokokonaisuuksia, jotka ovat sitovia sopimusosapuolten välillä. Sopimuksella voidaan tähdentää omistusrakenteen pysyvyyttä määräämällä esimerkiksi seuraavista seikoista: etuosto-oikeudesta, luovutuskiellosta, luovutusvelvollisuudesta ja -oikeudesta, osakkeiden panttaamiskiellosta tai suostumuslausekkeesta. Edelleen osakassopimuksen määräysvallan sääntelyä koskevien tavoitteiden saavutettavuutta voidaan turvata sopimalla yhtiön osakkeiden omistuskäyttöä, mitä ei saa ylittää sekä

---

<sup>178</sup> Pönkä LM 2008, s. 966.

<sup>179</sup> Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio 2017, s. 13.

<sup>180</sup> Pönkä 2008, s. 103, 198; Helminen 1995, s. 22; Hannula – Kari 2007, s. 65.

<sup>181</sup> Pönkä LM 2008, s. 965.

sen mahdollisesta ylittämisestä seuraavista sanktioista ja sen ehdoista. Sopimusperusteiset vaihdannanrajoitusta merkitsevät lausekkeet ovat luonnollisesti yhtiön omistusrakenteen kontrolloimisen väline. Edellä sanotusta ei silti seuraa, että niillä olisi tosiasiallista vaikutusta ainoastaan sopijapuolten välillä. Osakassopimukseen otettujen luovutuskieltojen avulla voidaan estää alkuperäisiä omistajia irtaantumasta omistuksesta ja jättämästä yhtiötä. Toisaalta, tarkoituksenmukaisella sopimussakolla tehostettu rajoitus torjuu myös yhtä hyvin uusien tai epätoivottujen henkilöiden pääsyn yhtiön omistajaksi. Vaihdannanrajoituslausekkeiden tarkoitus on siis varmistaa, että kohdeyhtiön osakkeenomistus pysyy halutulla henkilöpiirillä, vaikka koko yhtiön ”elinajan”. Rajoitukset myös takaavat, että ennalta määritellyn vallan tasapaino pysyy muuttumattomana. Määräysvallan käyttöä sääntelevien sopimusehtojen tavoin kyseisiä lausekkeitä esiintyy osakassopimuksissa aivan yhtä tavanomaisesti.<sup>182</sup>

---

<sup>182</sup> Pönkä 2008, s. 199–200.

## 4. Osakeyhtiön kontrolloimiseen liittyvistä määräyksistä

Edellä on selvitetty, että osakassopimus on osakkeenomistajille erittäin tärkeä väline erityisesti silloin, kun tarkoituksena on sopia osakeyhtiön kontrollointiin liittyvistä asioista. Tarkastelussa on myös ilmennyt, että osakkeenomistajat kontrolloivat osakeyhtiötä käyttämällä määräysvaltaansa, joka rakentuu osakkeiden tuottamien oikeuksien ympärille. Osakkeenomistajat voivat osakeyhtiön kontrolloimisella pyrkiä kohti monia erilaisia tavoitteita riippuen siitä, miten osakkeenomistajat näistä asioista sopimuksensa määräävät. Tässä luvussa käsittelen osakeyhtiön kontrollointiin nimenomaisesti tähtäviä sopimusmääräyksiä. Tarkastelun kohteeksi nostetuilla sopimusmääräyksillä on yhteistä se, että niillä pyritään käytännössä jollain tapaa rajoittamaan osakkeiden siirrettävyyttä. Rajoittamalla yhtiön osakkeiden siirrettävyyttä osakkeenomistajien tavoitteena on varmistaa osakkeiden säilyminen niille tarkoitetuilla henkilöille eli käytännössä turvaamaan yhtiön omistuksen ja hallinnan säilyminen ennalta määrätysti. Lisäksi osakkeenomistajat voivat kontrolloida osakeyhtiötä määräämällä ennakkoon yhtiön päätöksenteosta ja äänestyskäyttäytymisestä yhtiön päättävissä toimielimissä.

Oikeuskirjallisuudessa erilaiset omaisuuden vaihdannansäätelyä koskevat rajoitukset ovat usein jaettu lakiin perustuviin ja sopimus pohjaisiin järjestelyihin. Lähtökohtaisesti osakkeiden vapaan vaihdannan rajoittaminen perustuu yhtiöjärjestysmääräyksiin, mutta siirrettävyyttä on mahdollista kontrolloida myös osakassopimuksen avulla.<sup>183</sup> Tarkoitukseni on seuraavaksi selvittää, millä tavoin yksityisen osakeyhtiön osakkeenomistajat voivat kontrolloida yhtiön omistusrakennetta yhtiöjärjestyksessä sallittujen vaihdantarajoituslausekkeiden lisäksi hyödyntämällä osakassopimukseen liitettyjä erityisiä määräyksiä.

Mainittakoon kuitenkin jo tässä vaiheessa, että kaikkien jäljempänä mainittujen osakassopimusmääräysten on kuitenkin oltava vähintään yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden, osakeyhtiölain pakottavien säännösten ja yhtiöjärjestyksen määräysten mukaisia, ollakseen päteviä sopimusoikeudellisia välineitä kontrolloimaan osakeyhtiötä.

---

<sup>183</sup> Pönkä 2008, s.198; Nuolimaa 1984, s. 2; Werlauff – Nørgaard 1987, s. 345.

## 4.1 Vaihdammanrajoituslausekkeet

Pääsäännön mukaan yhtiön osakkeita voidaan hankkia ja vastaanottaa ilman, että mikään ulkopuolinen taho voi tähän saantoon vaikuttaa. Tästä pääsäännöstä voidaan kuitenkin poiketa myös yhtiöjärjestyksen puitteissa kahdella eri tavalla: lunastus- ja suostumuslausekkeilla. Muilla tavoin osakkeiden vapaata siirrettävyyttä ei ole yhtiöjärjestyksellä mahdollista rajoittaa.<sup>184</sup>

OYL 3 luvun 6 §:n mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan rajoittaa oikeutta luovuttaa ja hankkia osake vain 7 ja 8 §:n mukaisesti. Osakeyhtiölain mukaan sallittuja vaihdannanrajoituslausekkeita ovat siis ainoastaan lunastus- ja suostumuslausekkeet, joita osakkeenomistajat käyttävät tyypillisesti yhdessä kontrolloidakseen yhtiön omistajarakenteeseen kohdistuvia muutoksia<sup>185</sup>. Tiivistettynä näissä lausekkeissa on kysymys siitä, että yhtiö, osakkeenomistaja tai jokin muu ulkopuolinen taho voi halutessaan lunastaa lunastuksen alaisen, siirtyvän osakkeen tai em. osapuolet voivat estää siirronsaajaa merkitsemästä osakkeitaan yhtiön osakerekisteriin.<sup>186</sup>

Vähäiset mahdollisuudet osakkeiden siirtorajoitusten toteuttamiseksi yhtiöjärjestyksessä on osakeyhtiön kontrolloimisen kannalta kuitenkin ongelmallista, sen lisäksi, että näitä vähäisiä mahdollisuuksia on myös hyvin tarkasti osakeyhtiölain puolesta säännelty<sup>187</sup>. Tämän takia osakkeenomistajilla on tyypillisesti tarve määrätä näistä asioista osakassopimuksessa. Tähän voi olla kuitenkin tulossa muutosta, mikäli arviomuistion mukaisia osakeyhtiölain muutostarpeita tullaan toteuttamaan. Arviomuistiossa selvitetyn vaihdannanrajoituslausekkeita koskevan muutoksen tarkoituksena olisi kumota OYL 3 luvun 6 §:n mukainen rajoitus ja näin ollen sallia nykyistä kattavammat mahdollisuudet sisällyttää yhtiöjärjestykseen määräyksiä liittyen osakkeiden siirtorajoituksiin.<sup>188</sup>

---

<sup>184</sup> Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2017, s. 324; Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 173.

<sup>185</sup> Villa 2018, s. 261.

<sup>186</sup> Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 50.

<sup>187</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 180.

<sup>188</sup> Lisäksi arviomuistiossa mainitaan, että ” Esimerkiksi voitaisiin sallia laajemmin sellaiset yhtiöjärjestyksen lunastusmääräykset, joiden perusteella osakas on tietyn edellytyksin velvollinen tai oikeutettu lunastamaan toisten osakkaiden osakkeet. Lisäksi voitaisiin sallia esim. lunastushinnan tarkempi määrittely yhtiöjärjestyksessä sulautumisen, jakautumisen ja vähemmistöosakkeiden lunastuksen osalta sekä vähemmistön lunastamiseen oikeuttavan tai velvoittavan vähemmistöosuuden tarkempi määrittely.” Ks. tarkemmin Jauhiainen 2016, s. 26–27.



Käsittelen lunastus- ja suostumuslausekkeet tässä yhteydessä, huolimatta siitä, että näistä lausekkeista voidaan osakassopimuksen lisäksi määrätä yhtiöjärjestyksellä. Yhtiön kontrolloimisen kannalta vaihdannanrajoituslausekkeet ovat keskeisessä asemassa ja niistä on useimmiten syytä sopia osakassopimuksen lisäksi myös yhtiöjärjestyksessä. Tällä laajennetaan lausekkeen sitovuuspiiriä, sillä osakassopimusmääräys sitoo ainoastaan sopimusosapuolia, kun taas yhtiöjärjestyksellinen määräys luo oikeusvaikutuksia myös ulkopuolisiin tahoihin.<sup>189</sup>

#### 4.1.1 Lunastuslauseke

Mekanismissa, jossa uudelle omistajalle siirtyvät osakkeet asetetaan lunastusuhana alaiseksi, kutsutaan lunastuslausekkeeksi. Yksi keskeisimmistä tavoitteista lunastuslausekkeen asettamiselle on osakkeenomistajien tarve estää epätoivottujen tai tarpeettomien henkilöiden osakkaaksi pääsy. Lunastusmahdollisuuden varaamisella voidaan myös säilyttää olemassa olevien osakkeenomistajien voimasuhteet yhtiössä ennallaan tai sillä voidaan pidättää yhtiön varallisuuden nousua olemassa oleville osakkeenomistajille määräämällä esimerkiksi lunastusuhana alaisten osakkeiden hinta markkina-arvoa pienemmäksi. Toisaalta lunastusoikeus voidaan antaa myös yhtiön rahoittajalle, jolle taataan lunastusoikeudella mahdollisuus valvoa rahoittamansa yhtiön omistajakantaa.<sup>190</sup>

OYL 3:7 §:n 1 momentin mukaan ”yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakkeenomistajalla, yhtiöllä tai muulla henkilöllä on oikeus lunastaa muulta omistajalta kuin yhtiöltä toiselle siirtyvä osake. Lunastuslausekkeessa on määrättävä, keillä on lunastusoikeus ja miten useiden lunastukseen oikeutettujen keskinäinen etuoikeus määräytyy.” Lunastuslausekkeeseen sovelletaan OYL 3:7 §:n 2 momentin kohtia 1-6, jollei asiasta ole määrätty toisin yhtiöjärjestyksessä.

Kuten edellä olevasta osakeyhtiölain säännöksestä selviää, että pakollisten määräysten lukumäärä on pyritty minimoimaan. Osakkeenomistajien tarvitsee määrätä lunas-

---

<sup>189</sup> Pönkä LM 2008, s. 966.

<sup>190</sup> Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2017, s. 324.

tuslausekkeen osalta vain lunastusoikeuden omaavat henkilöt sekä useampien lunastukseen oikeutettujen henkilöiden keskinäisten etuoikeuksien määräytyminen<sup>191</sup>. Muilta osin asia voidaan lunastuslausekkeen osalta jättää olettasäännösten varaan. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli osakkeenomistajat eivät olet lunastuslausekkeessa määränneet mitään asiasta, josta osakeyhtiölaki sisältää lunastusta koskevan säännöksen, niin tule tässä osakeyhtiölain säännöksessä säädetty noudatettavaksi.<sup>192</sup>

Lunastuslausekkeesta voidaan siis yhtiöjärjestyksen lisäksi määrätä myös osakassopimuksessa. Pönkän mukaan osakassopimuksessa on kuitenkin lunastuslausekkeen sijaan tarkoituksenmukaisempaa määrätä melko samantyyppisestä lunastusehdosta: etuosto-oikeuslausekkeesta, jota käsittelem tarkemmin luvussa 4.4.

Siitä huolimatta, ettei yhtiöjärjestys sitä edellytä, lunastustilanteen erimielisyyksien välttämiseksi osakkeenomistajien on syytä määritellä mahdollisimman tarkasti lunastettavien osakkeiden hinta tai vaihtoehtoisesti laskentaperuste, jolla lunastushinta lasketaan. Osakkeenomistajat voivat sopia esimerkiksi menettelystä, jossa lunastustilanteessa osapuolet sitoutuvat riippumattoman tilintarkastajan määrittelemään tulokseen hinnasta, joka on laskettu ennalta sovitun laskentaperusteen mukaisesti. Pelkästään ”käyvän arvon” käyttäminen lunastuslausekkeessa johtaa suurella todennäköisyydellä erimielisyyksiin siitä, kuinka käypä arvo eri osapuolten mukaan määritellään.

#### **4.1.2 Suostumuslauseke**

Toinen poikkeus osakeyhtiölain osakkeiden vapaan liikkuvuuden pääsääntöön on suostumuslauseke, jolla osakkeenomistajat voivat kontrolloida osakeyhtiön omistusrakenteiden muutoksia yhtiöjärjestystasoisesti.<sup>193</sup> OYL 3:8 §:n 1 momentin mukaan ”yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että osakkeen hankkimiseen luovutustoimin vaaditaan yhtiön suostumus.” Tavanomaisesti suostumusta vaatimalla pyritään estämään yhtiön ja osakkeenomistajien kannalta epätoivottujen henkilöiden pääsy yhtiön osakkeenomistajaksi tai ainakin estää ratkaisevan äänivallan siirtyminen vanhojen osakkeenomistajien ulottumattomiin. Suostumuslausekkeesta määrätään useimmiten

---

<sup>191</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 180; Pönkä 2015, s. 193.

<sup>192</sup> Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2017, s. 331; Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 51.

<sup>193</sup> Villa 2018, s. 261.

yhtiöjärjestyksessä, mutta toisaalta sen sisällyttämiselle osakassopimukseen ei ole myöskään mitään estettä<sup>194</sup>.

Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä hyvin yksityiskohtaisesti suostumuksen antamisen edellytyksistä. Esimerkiksi milloin suostumus pitää antaa tai milloin sitä ei saa antaa. Lisäksi yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä kuka suostumuksen antaa. Mikäli asiasta ei ole erikseen määrätty, suostumuksen antamisesta päättää osakeyhtiölain mukaan yhtiön hallitus.<sup>195</sup>

Suostumuslausekkeessa voidaan esimerkiksi määrätä, että yhtiön osake voidaan hankkia luovutustoimilla ainoastaan yhtiön tai yksimielisten osakkeenomistajien suostumuksella. Suostumuslausekkeen vaikutuksen piiriin kuuluvat saannot on siis mahdollista yksilöidä. Tällöin on kuitenkin huomioitava se, että osakeyhtiölain mukaan samalla sannolla hankittuja useita osakkeita on suostumuksen osalta sovellettava kaikkien osakkeiden kohdalla yhtenäisellä tavalla. Suostumuslausekkeen osalta on huomioitava se, että se voi koskea ainoastaan vapaaehtoiisiin luovutustoiimiin perustuvia siirtoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lahja, vaihto ja kauppa sekä niihin vertautuvat osakesiirrot.<sup>196</sup> OYL 3:8 § 2 momentin mukaan suostumuslauseke ei voi koskea ”osaketta, joka on hankittu pakkohuutokaupassa tai konkurssipesästä.” Esimerkiksi vapaaehtoiseen huutokauppaan perustuva osakesiirto voi olla näin ollen suostumuslausekkeen alainen.

Mikäli osakkeenomistajat kirjaavat yhtiöjärjestykseen molemmat vaihdannanrajoituslausekkeet, olisi niiden keskinäinen suhde myös tarpeellista selvyiden vuoksi määrittellä, vaikkei sitä osakeyhtiölain osilta vaaditakaan. Mikäli näin ei kuitenkaan tehdä tulee näitä kahta lauseketta soveltaa rinnakkain. Lausekkeita sovellettaessa rinnakkain on tärkeä ottaa huomioon se seikka, että yhtiön antaessa suostumuksensa osakkeen hankkimiseen luovutukseen perustuen, yhtiöllä ei ole tämän jälkeen enää oikeutta käyttää lunastuslausekkeen mukaista oikeutta lunastaa osake itselleen.<sup>197</sup>

---

<sup>194</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 182.

<sup>195</sup> Mähönen – Säiläkivi – Villa 2007, s. 53–54; Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 182; Villa 2018, s. 261–262.

<sup>196</sup> Villa 2018, s. 261; Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 182.

<sup>197</sup> Kyläkallio – Irola – Kyläkallio 2017, s. 370.

## 4.2 Osakkeiden panttaamiskielto

Osakassopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä sovittuja siirtorajoituksia on käytännössä mahdollista kiertää tietynlaisten vakuusjärjestelyjen, kuten esimerkiksi panttauksen kautta.<sup>198</sup>

Yhtiön kontrollin säilyttämisen varmistamiseksi osakassopimuksessa onkin tarpeellista määrätä myös yhtiön osakkeiden panttaamiskiellosta, joka on yksi osakassopimuksen keskeisimmistä ehdoista<sup>199</sup>. Panttauskiellon tavoitteena on estää osakkeenomistajien mahdollisuus kiertää muita osakkeiden luovuttamista koskevia määräyksiä. Tällä tavalla estetään se, ettei osakkeiden panttauksen realisaation kautta osakkeet ja sitä kautta yhtiön omistus siirry ennalta arvaamattomasti tarkoitetun omistajapiirin ulkopuolelle. Panttauskielto voidaan sopia niin, ettei osakkeenomistajalle ole oikeutta ollenkaan asettaa osakkeitaan panttauksen alaiseksi tai vaihtoehtoisesti osakkeiden panttaaminen edellyttää toisten sopimuksen osapuolten suostumusta.<sup>200</sup> Panttauskielto on syytä määrätä kestävästi yhtä pitkään, kuin osakassopimus on voimassa, koska kiellon päättymisen kesken sopimuksen voimassaolon voi merkittäväällä tavalla muuttaa sopimuksen tasapainoa.<sup>201</sup>

Panttauskiellon merkittävyys yhtiön kontrollin kannalta on huomioitu myös osakeyhtiölain muutostarpeita käsittelevässä arviomuistiossa, jonka mukaan yhtiön tulisi voida ottaa määräys yhtiön omaisuuden panttauskiellosta osaksi yhtiöjärjystä.<sup>202</sup> Nykyään panttauskiellosta voidaan määrätä ainoastaan osakassopimuksessa.

Panttauskiellosta sovittaessa on tavanomaista määrätä myös siitä, millä taholla on oikeus antaa poikkeuslupa panttauskiellon kiertämiselle. Mikäli asiasta ei ole erikseen sovittu vaatii panttauskiellosta poikkeaminen kaikkien osapuolten suostumuksen. Panttauskiellosta poikkeaminen voi tulla kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa osakkeet pantataan lainan vakuudeksi, joka on otettu ko. osakkeiden hankkimiseen. Tässä tilanteessa osakkeenomistajien on kuitenkin huomioitava tilanteesta koituvia

---

<sup>198</sup> Hannula – Kari 2007, s. 112.

<sup>199</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 183.

<sup>200</sup> Pönkä 2008, s. 241.

<sup>201</sup> Hannula – Kari 2007, s. 111.

<sup>202</sup> Jauhiainen 2016, s. 28. Mikäli lainmuutos toteutuisi, niin muistion mukaan panttauskieltomääräys rekisteröitäisiin kaupparekisteen, mikä tekisi siitä julkisen tiedon.

riskejä, sillä osakassopimus ei välttämättä sido pakkorealisaation kautta osakkeita saanutta uutta omistajaa.

Huolimatta siitä, ettei sopimusmääräys sido vilpittömässä mielessä olevaa pantinsaa-  
jaa<sup>203</sup>, saa yhtiö suojaa panttauskiellon rikkomiseen syyllistyneen osakkeenomistajan  
sopimusrikkomuksen kautta. Panttauskieltoa rikkoessa osakkeenomistaja on vahin-  
gonkorvausvelvollinen yhtiötä kohtaan aiheuttamastaan vahingosta. Yhtiön on mah-  
dollista tehostaa osakkeiden panttauskieltoa myös siten, että yhtiön osakkeista an-  
netut osakekirjat määrätään säilytettäväksi osapuolten yhteisesti nimittämälle asiamie-  
helle, joka luovuttaa osakkeet siirron- tai panttauksen saajalle, kun asiamies on var-  
mistanut, että luovutus- tai panttaussiirto on toteutunut osakassopimusmääräysten  
mukaisesti.<sup>204</sup>

### 4.3 Myötämyyntiehdot

Osakassopimuksessa on osakkeenomistajien kannalta tarpeellista määrätä myös me-  
nettelytavoista, kun yhtiön osakkeita ja sen mukana määräysvaltaa halutaan siirtää  
yhtiön osakkeenomistajien ulkopuolelle.

Pönkä luonnehtii myötämyyntilausekkeita toistensa peilikuviksi.<sup>205</sup> Tällaista ehtoa kut-  
sutaan myötämyyntivelvollisuudeksi. Toisaalta, vähemmistöosakkaalle voidaan myös  
myötämyyntioikeuslausekkeella antaa oikeus liittyä mukaan kauppaan vastaavanlai-  
sin kaupan ehdoin.<sup>206</sup>

Osakesiirtoihin ja niiden menettelytapoihin liittyvät määräykset ovat varsinaisten siir-  
torajoitusten rinnalla myös hyvin tavanomaisia ja yleisiä osakassopimuksen ehtoja,  
joita kutsutaan yleisesti myötämyyntiehdoiksi. Myötämyyntiehtojen tarkoitus on lyhy-  
esti sanottuna vaikuttaa osakesiirtoihin niin, että osakkeenomistaja voi ehdon myötä

---

<sup>203</sup> Saarnilehto 2005, s. 20–22. Saarnilehdon mukaan vilpittömällä mielellä tarkoitetaan ”perusteltua vilpittöntä mieltä”, jonka arvioiminen tapahtuu aina yksilökohtaisesti sen mukaisten olosuhteiden ja ajankohdan mukaan. Lähtökohtana kuitenkin on se, että henkilö on ollut vilpittömässä mielessä ja asian todistustaakka on henkilöllä, joka väittää toisin.

<sup>204</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 99–100.

<sup>205</sup> Pönkä LJ 2015, s. 110

<sup>206</sup> Immonen 2014, s. 44; Pönkä LJ 2015, s. 110.

osallistua osakesiirtoon vapaaehtoisesti tai toisen osakkeenomistajan toiminnan myötä velvoitettuna. Myötämyyntiehdolla pyritään myös varmistamaan, että kaikki osakkaat ovat yhtiön osakkaiden myyntitilanteessa tasa-arvoisessa asemassa.<sup>207</sup> Myötämyyntilausekkeiden aktualisoituminen tarkoittaa tyypillisesti koko yhtiön osakkeiden myymistä, minkä vuoksi näihin lausekkeisiin liittyy suuria taloudellisia intressejä ja ne voivat aiheuttaa osapuolten välillä merkittäviä erimielisyyksiä. Erimielisyydet johtuvat Pönkän mukaan useimmiten siitä, ettei niitä ole laadittu riittävän huolellisesti.<sup>208</sup>

### 4.3.1 Myötämyyntioikeus

Myötämyyntioikeus, josta käytetään myös termiä tag-along-lauseke, tarkoittaa muille osapuolille syntyvää oikeutta vaatia luovutuksensaajaa hankkimaan samanaikaisesti myös heidän osakkeensa tai suhteellisesti yhtäläisen osuuden heidän omistuksestaan, kun yksi osakkeenomistajista päättää luovuttaa osakkeitaan.<sup>209</sup> Yksinkertaistettuna myötämyyntioikeus antaa siis osakkeenomistajalle oikeuden tulla mukaan osakkeiden myyntiin samoilla ehdoilla ja yhtäläisellä osakekohtaisella hinnalla.

Myötämyyntioikeuslausekkeilla pyritään ensisijaisesti kontrolloimaan ja ehkäisemään osakkeenomistajien opportunistia luopua osakkeista taloudellisesti kannattavalla hetkellä ja jättää kohdeyhtiö muiden osakkeenomistajien hoidettavaksi. Tällaiset määräykset eivät estä yhtiön myyntiä, vaan niillä pyritään estämään yhtiön myynti paloissa. Määräyksellä estetään, etteivät enemmistöosakkaat voi irtaantua yhtiöstä ilman, että vähemmistöllä olisi mahdollisuus luopua omistuksestaan vastaavilla kaupan ehdoilla. Hannulan ja Karin mukaan myötämyyntioikeutta sovelletaan tyypillisesti silloin, kun enemmistö yhtiön osakkeista on kaupan kohteena<sup>210</sup>. Tällä tavalla pystytään varmistamaan, ettei yhtiön vähemmistöosakkeet joudu epätoivottujen henkilöiden omistuk-

---

<sup>207</sup> Pönkä LJ 2015, s. 86–87; Hannula – Kari 2007, s. 113.

<sup>208</sup> Pönkä LJ 2015, s. 88.

<sup>209</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 117–118; Pönkä LJ 2015, s. 87; Hannula – Kari 2007, s. 113.

<sup>210</sup> Hannula ja Kari myös huomauttavat, että mikäli yhdellä tai useammalla osakkeenomistajalla on määräävä asema yhtiössä, voi myötämyyntilauseke aktualisoitua jo sellaisessa tilanteessa, kun nämä omistajat tai omistajat päättää ryhtyä myymään osakkeitaan.

seen. Myötämyyntioikeudella pyritään osiltaan turvaamaan myös vähemmistöosakkeenomistajien oikeuksia ja mahdollisuutta irtautumaan omistuksestaan enemmistön mukana.<sup>211</sup> Tällaisella lausekkeella myös pääomasijoittaja varmistaa irtautumisensa omistuksestaan osakeomistustaan vastaavaan kauppahintaan.<sup>212</sup>

Myötämyyntioikeuteen liittyvän lausekkeen on sisällöltään oltava riittävän selkeä ja yksityiskohtainen, jotta sopimuksen osapuolille on selvää, milloin myötämyyntioikeus itsessään aktualisoituu ja millä tavoin prosessi tullaan toteuttamaan.

Kyseisen lausekkeen sisältöä rakennettaessa on tärkeää selvittää erityisesti missä tilanteissa myötämyyntioikeus syntyy, kenellä on myötämyyntioikeus ja millaisia osake-  
luovutuksia myötämyyntioikeus koskee. Lisäksi on tarpeellista miettiä myötämyynti prosessin kulku tarkasti sekä millaisia kaupan ehtoja prosessissa noudatetaan.<sup>213</sup>

Mahdollisimman riidattoman ja selkeän prosessin varmistamiseksi on kyseistä sopimusehtoa laadittaessa erittäin tärkeä miettiä selkeä ja yksiselitteinen vastaus vähintään edellä mainittuihin kysymyksiin. Yksi keskeinen seikka sopimusehtoa laadittaessa on miettiä prosessin aikataulutus. On tärkeää ottaa kantaa mitkä ovat myötämyyntioikeuden käyttämiselle säädetyt ehdot. Ehdossa on määriteltävä vähintään se, miten, missä ajassa ja kenelle kunkin osakkeenomistajan on tuotava halunsa käyttää oikeuttaan julki.

Kun myötämyyntioikeutta koskeva ehto ja siihen liittyvän prosessin kulku on sopimuksessa tarpeeksi yksiselitteisesti ja selkeästi määriteltä, tuottaa se yhtiölle ja sen osakkeenomistajille lisää ennakoitavuutta yhtiön omistusrakenteeseen tapahtuville muutoksille.

---

<sup>211</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 118; Pönkä LJ 2015, s. 92; Pönkä 2008, s. 80–81; Hannula – Kari 2007, s. 113.

<sup>212</sup> Pälä 2006, s. 260.

<sup>213</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 118.

### 4.3.2 Myötämyyntivelvollisuus

Myötämyyntivelvollisuudella, josta käytetään myös termiä drag-along-lauseke, tarkoitetaan osakkeenomistajan velvollisuutta myydä osakkeensa muiden osakkeenomistajien vaatimuksesta heidän luovuttaessa itse osakkeitaan.<sup>214</sup> Käytännössä myötämyyntivelvollisuus perustaa siis toisille osakkeenomistajille velvollisuuden osallistua osakekauppaan yhtäläisin ehdoin. Ehto voi tietyissä tapauksissa olla myös hyvin ankara, sillä se voi antaa jopa hyvin pienen osakemäärän omaavalle omistajalle oikeuden velvoittaa muut osakkeenomistajat myymään omistuksensa, vaikka Pönkän mukaan tällainen skenaario on kuitenkin hyvin harvinaista.<sup>215</sup>

Myötämyyntivelvollisuuslausekkeiden ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa ennalta sovitun kannatuksen taakseen saaneen yrityskaupan toteutuminen huolimatta siitä, ettei kaikki osakkeenomistajat olisikaan halukkaita luopumaan osakkeistaan.<sup>216</sup>

Yritysostajat ovat monesti halukkaita osallistumaan yhtiön toimintaan ja ostamaan yhtiön osakkeita, vain varmistuttuaan siitä, että he saavat ostettua koko yhtiön osakekannan tai vaihtoehtoisesti tiettyyn määräysvaltaan riittävän osuuden osakkeista. Potentiaalista ostajaa pienelle määräosalle yhtiön osakekannasta voi olla haastavaa löytää.<sup>217</sup> Lausekkeella pyritään myös varmistamaan myytyjen osakkeiden paras mahdollinen osakekohtainen hinta.

Osakkeenomistajat haluavat tämän vuoksi säilyttää määräysvallan tällaisissa tilanteissa siltä varalta, etteivät tietyt yhtiön toiminnassa mukana olevat tahot pysty omalla toiminnallaan estämään taloudellisesti kannattavaa osakkeiden myyntiä. Myötämyyntivelvollisuuslauseke tulee tarpeelliseksi erityisesti tilanteessa, jossa kaikki osakkeenomistajat eivät toimi yhteisymmärryksessä tai heidän välinsä ovat huonot ja tietty omistaja tai omistajapiiri voi mahdollisesti estää muiden irtautumisen osakeomistuksestaan.

Myötämyyntivelvollisuudesta sovittaessa voidaan määrätä, että hallitus tai tietyt osakkaat voivat neuvotella yhtiön koko osakekannan myymisestä, jos ennalta sovittu mää-

---

<sup>214</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 123; Hannula – Kari 2007, s. 113.

<sup>215</sup> Pönkä 2008, s. 80.

<sup>216</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 123; Pönkä LJ 2015, s. 86.

<sup>217</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 123.



räosa osakkaista, kuten 4/5, on osakkeiden myymisen kannalla. Tällöin muut osakkeenomistajat ovat myötämyyntivelvollisia osakeomistuksestaan samaan hintaan ja yhtäläisin ehdoin.

Myötämyyntivelvollisuusehdon laatimisessa pätee samat säännöt kuin myötämyyntioikeuden osalta. Merkittävien taloudellisten intressien vuoksi, sopimusmääräys on laadittava mahdollisimman yksiselitteiseksi ja selkeäksi, jotta sopimuksen osapuolet ovat yhteisymmärryksessä siitä, milloin myötämyyntivelvollisuus syntyy ja millä tavalla prosessi tulee etenemään.

#### 4.4 Etuosto-oikeus

Etustolauseke on varsin yleinen ehto osakassopimuksissa, sillä siitä ei esimerkiksi voida sopia yhtiöjärjestyksessä OYL 3:6:n mukaisen rajoituksen vuoksi.<sup>218</sup> Etuosto-oikeuden perustava määräys on siis sovittavissa ainoastaan osakassopimuksella, mistä johtuu puolestaan se, että osakassopimuksen sitovuuden luonteen takia etuosto-oikeus voi kohdistua ainoastaan sopimuksen osapuoliin. Etuosto-oikeudesta sopimisen taustalla on osakkeenomistajien tarve kontrolloida osakeomistusta, kun jokin osakkeenomistajista haluaa luopua osakeomistuksestaan.

Lunastuslausekkeessa osto-oikeus perustetaan vasta luovutuksen jälkeen, kun taas etuosto-oikeus antaa oikeuden osakkeiden lunastukseen jo ennen siirron omistajanvaihdosta.<sup>219</sup> Tällöin varmistetaan, ettei osakeomistus siirry edes hetkellisesti yhtiön ulkopuolelle. Pönkä luonnehtiikin etustolauseketta ”esivaiheiseksi lunastuslausekkeeksi”<sup>220</sup>. Yhtiön omistusrakenteen ennallaan säilymisen kannalta etuosto-oikeus onkin erittäin tärkeä väline, kun osakkeenomistajat voivat varmistua siitä, ettei osakkeensa myyvän osakkeenomistajan tilalle saavu epätoivottuja henkilöitä. Etuosto-oikeus voidaan laatia joko niin, että myyntihalukkaan osakkeenomistajan on tarjottava

---

<sup>218</sup> Mähönen – Villa 2006b, s. 157; Pönkä 2015, s. 353.

<sup>219</sup> Pönkä 2015, s. 193; Ruuhonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 181.

<sup>220</sup> Pönkä 2015, s. 353.

osakkeitaan ensimmäiseksi muille sopimuksen osapuolille. Toisaalta etuosto-oikeuslauseke voidaan laatia myös niin, että osakkeistaan luopuva osakkeenomistaja etsii potentiaalisen ostajan, jonka kanssa hänen tulee neuvotella kaupan ehdot, minkä jälkeen hänen on tarjottava osakkeitaan ensin muille sopimuksen osapuolille yhtäläisin ehdoin. Etuostolauseke voidaan kohdistaa myös osakassopimuksen osapuolten väliin osakesiirtoihin, jolla turvataan sopimusosapuolten väliset määräysvalta-asetat muuttumattomana. Mikäli etuosto-oikeuteen oikeutetut osakkeenomistajat eivät halua oikeuttaan käyttää, niin tällöin osakkeitaan myyvä osapuoli voi ryhtyä kaupantekoon kolmannen osapuolen kanssa.<sup>221</sup>

Mikäli osakkeenomistaja rikkoo sopimusmääräystä, eikä tarjoa osakkeitaan etuosto-oikeuteen oikeutetuille sopimuksen vaatimalla tavalla, hän on velvollinen vastaamaan aiheutuneista vahingoista yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaisesti sopimuksen muille osapuolille.<sup>222</sup>

Osakassopimusta laatiessa yhtenä vaihtoehtona on yhdistää osakkeenomistajalle tai yhtiölle suunnattu etuosto-oikeus myötämyyntiehtoon. Tässä tapauksessa yhtiöllä tai toisilla osakkeenomistajilla on etuosto-oikeus myynnin kohteena oleviin osakkeisiin, mikäli he eivät itse halua luopua omista osakkeistaan. Näin toimittaessa on osakassopimuksen kyseisessä kohdassa tarpeellista määritellä, onko etuosto-oikeutta hyödyntävällä osakkeenomistajalla tai yhtiöllä velvollisuus lunastaa myös niiden osakkeenomistajien osakkeet, jotka olisivat halunneet luopua omistamistaan osakkeistaan. Joka tapauksessa osakassopimusmääräys, jossa sovitaan etuosto-oikeudesta, on oltava kaikin tavoin riittävän selkeä ja yksiselitteinen, jotta sopimuksen osapuolet tietävät milloin, millaisissa tilanteissa ja kenelle heille on velvollisuus tarjota osakkeitaan ostettavaksi. Lisäksi määräyksessä on syytä ottaa kantaa ostoprosessin etenemiseen ja aikataulutukseen liittyviin ehtoihin, jotta prosessi etenee mahdollisimman sujuvasti ja yhteisymmärryksessä sekä viivästyksettä.<sup>223</sup> Osakassopimuksessa on syytä sopia myös muista etuostolausekkeeseen liittyvistä ehdoista, kuten millaisia luovutuksia lauseke koskee tai missä keskinäisessä järjestyksessä sopimuksen osapuolet etuosto-oikeuttaan käyttävät.<sup>224</sup>

---

<sup>221</sup> Pönkä 2015, s. 353; Pönkä 2008, s. 211; Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 113.

<sup>222</sup> Pönkä 2008, s. 73.

<sup>223</sup> Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 113.

<sup>224</sup> Ruohonen – Vahtera – Penttilä 2017, s. 181–182.

Joissakin tapauksissa osakkeenomistajien halu on ennen kaikkea pitää yhtiön omistusrakenne muuttumattomana, eikä sopimusperusteisen lunastusehdon rikkomisen seurauksena lankeavaa vahingonkorvausvelvollisuutta pidetä riittävänä, niin tällöin lausekkeen tehosteeksi voidaan lisätä myös sanktio.<sup>225</sup> Näin toimittaessa tehdään osakkeiden ennenaikaisesta realisoinnista käytännössä taloudellisesti kannattamattonta, joka on omiaan kuvastamaan tämän lausekkeen luomaa kontrollia sekä ennakoitavuutta yhtiön omistuspohjaa ajatellen.

## 4.5 Uusien osakkaiden hyväksyminen

Osakeyhtiötä voidaan kontrolloida myös suoraan osakassopimuksen osapuolia koskevilla määräyksillä. Osakassopimuksessa on tyypillisesti ehto, ettei osakassopimuksen siirtäminen ole mahdollista. Lisäksi osakassopimuksessa määrätään useimmiten uusien henkilöiden hyväksymisestä yhtiön osakkaiksi.<sup>226</sup>

Osakeyhtiössä voi olla monia eri syitä tai tarpeita ottaa mukaan uusia osakkaita. Yksi keskeisimmistä syistä ottaa uusia osakkaita yhtiöön on osakkaan sitouttaminen yrityksen toimintaan ja/tai työntekijän palkitseminen. Uusia osakkaita otetaan tavanomaisesti mukaan myös erilaisissa yhtiön ”käännekohtissa”. Esimerkiksi yhtiön voimakkaasti kasvaessa tai silloin, kun yhtiö suuntautuu uudella tapaa, esimerkiksi uudelle liiketoiminta-alueelle. Uusia osakkaita on mahdollista ottaa yhtiöön myös (pääoma)sijoittajiksi. Uuden osakkaan liittyminen voi tulla kyseeseen tyypillisesti myös sellaisessa tilanteessa, kun jokin vanhoista osakkeenomistajista on lähtemässä yhtiöstä ja on velvollinen osakassopimuksen mukaisesti luovuttamaan osakeomistuksensa<sup>227</sup>.

Osakassopimuksessa on mahdollista suoraan nimenomaisesti sopia mahdollisten uusien osakkaiden liittymisestä yhtiöön sekä sen menettelytavoista ja ehdoista. Sopimalla osakkuuden reunaehdoista yksityiskohtaisesti etukäteen osakkaat pystyvät ennakoidaan yhteistyötään ja välttämään mahdollisia ristiriitoja ja erimielisyyksiä. Jär-

---

<sup>225</sup> Pönkä 2008, s. 73; Villa 2003, s. 136.

<sup>226</sup> Hannula – Kari 2007, s. 116.

<sup>227</sup> Hannula – Kari 2007, s. 116.

jestelyissä, joissa sovitaan uusien osakkaiden liittymisestä yhtiöön, on syytä huomioida uusien ja vanhojen osakkaiden väliset suhteet sekä molempien tahojen suhteet kohdeyhtiöön nähden.<sup>228</sup> Yksinkertaistettuna, tällaisessa määräyksessä voidaan esimerkiksi sopia siitä, että uuden osakkaan hyväksyminen yhtiön osakkaaksi edellyttää ennalta määriteltä määräänemmistö päätöstä, kuten 3/4 tai 4/5 yhtiökokouksessa edustetuista äänistä.

Määräyksessä sovitaan lisäksi uuden osakkaan liittymisen muista ehdoista, kuten merkittävien osakkeiden lukumäärästä ja niiden osakekohtaisen merkintähinnan määräytymisestä. Uuden osakkaan hyväksymisen edellytyksenä on lisäksi lähes poikkeuksetta ehto, että kohdeyhtiöön tuleva uusi osakas allekirjoittaa liityntäasiakirjan, jolla hän hyväksyy osakassopimuksen ja liittyy osakassopimukseen sen myötä osapuoleksi. Käytännössä osakkuus voidaan toteuttaa niin, että vanhojen omistajien ja uuden osakkaan välillä tehdään osakekauppa, jolloin vanhat omistajat myyvät ennalta sovitun määrän osakkeita uudelle osakkaalle. Vaihtoehtoisesti uusi osakas voi merkitä osakkeet suunnatun osakeannin kautta. Suunnattua osakeantia käytetään erityisesti silloin, kun yhtiön toimintaan tulee mukaan pääomasijoittaja.<sup>229</sup>

Mikäli osakkuuden reunaehdot ovat tarkasti ja selkeästi määriteltä, hyötävät tästä molemmat osapuolet, niin yhtiö, kuin uusi osakaskin. Yhtiö saa mahdollisesti käyttöönsä motivoituneemman ja sitoutuneemman työntekijän, kun taas uusi osakas voi hyötä osakkuudestaan taloudellisesti, esimerkiksi osinkojen myötä.

---

<sup>228</sup> Jari Sotkan artikkeli "Yrityksen sopimuksista VII: Osakassopimuksista". <https://lakiasiantointimisto-jarisotka.bisnesmedia.fi/tag/myotamyyntioikeus/>. Sivustolla vierailtu: 10.4.2020.

<sup>229</sup> Helminen 1995, s. 28. Järjestelyt, jossa suunnatun osakeannin kautta tehty perustetaan, osakkuus vaatii kuitenkin 2/3 määräänemmistö päätöksen yhtiökokouksessa. Asianajotoimisto Legistum Oy:n ylläpitämä verkkosivu osakassopimusta koskevista asioista. <https://osakassopimus.fi/osakkuus-yrityksessa/>. Sivustolla vierailtu 11.4.2020.

## 4.6 Päätöksenteosta sopiminen

Aiemmin todetun mukaisesti, osakkeenomistajan määräysvalta osakeyhtiössä pohjautuu lähtökohtaisesti aina hänen osakeomistuksensa tuottamiin ääniin. Osakkeenomistaja käyttää näitä ääniään vaikuttaessaan yhtiön päätöksentekoon parhaaksi katsomallaan tavalla.

Äänioikeus liittyy välittömästi ja erottamattomasti osakkeeseen, eikä äänioikeutta ole mahdollista luovuttaa ilman luopumista osakkeesta. Kuitenkin, osakkeenomistajien keskinäiset sopimukset äänestä yhtiötä koskevissa asioissa tietyllä tavalla ovat sallittuja.<sup>230</sup>

Pönkän näkemyksen mukaan osakeyhtiön kontrolloimiseen liittyvät tavoitteet konkretisoituvat osakassopimuksissa useimmiten juurikin äänestyskäyttäytymiseen sääntelyyn ja siihen liittyviin määräyksiin.<sup>231</sup> Tästä syystä, päätöksenteosta sopiminen osakkeenomistajien keskinäisillä sopimuksilla on yksi tärkeimmistä keinoista kontrolloida osakeyhtiötä ja ennakoida siihen mahdollisesti vaikuttavia muutoksia.

Osakassopimuksessa on mahdollista määrätä hallituksen toiminnasta ja päätöksenteosta useimmiten jopa varsin suorasti. Heidän mukaansa osakassopimuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista, etenkin julkisesti noteeraamattomissa osakeyhtiöissä, on juuri yhtiön päätöksenteosta ja hallinnosta sopiminen, jolla pyritään varmistamaan omistajien kontrolli olennaisissa yhtiön toimintaan liittyvissä asioissa, jopa hallituksen päätäntävällän yli. Omistajien päätöksenteon kontrolloimista yhtiön toimintaan liittyen kutsutaankin yleisesti omistajaohjaukseksi, kansainvälisesti corporate governanceksi. Omistajaohjauksessa on yleensä kyse yhtiön omistajien päätäntävällän, johdon toimivallan ja vähemmistöosakkaiden oikeuksien suojaamisen yhteensovittamisesta.<sup>232</sup>

Yhtenä yhtiön päätöksenteon sääntelyn taustalla olevana olennaisena tavoitteena on Hannulan ja Karin mukaan myös vähemmistön oikeuksien turvaaminen ja/tai lisäämi-

---

<sup>230</sup> Helminen 1995, s. 24. Äänioikeuden mahdollisesta siirtämisestä toiselle osakkeenomistajalle ja osakkeenomistajien välisistä äänestysitoumuksista. Ks. tarkemmin Roos 1969, s. 153 ss. Osakkeenomistaja voi tietyn edellytyksin halutessaan valtuuttaa toisen henkilön käyttämään äänioikeuttaan (OYL 9:2).

<sup>231</sup> Pönkä 2008, s. 89.

<sup>232</sup> Hannula – Kari 2007, s. 103, 106–107.

nen. Osakeyhtiölain mukainen enemmistöperiaate ei itsessään riitä kaikille osakkeenomistajille. Osakassopimuksessa voidaan määrätä yhtiön toimintaan liittyvien päätösten edellyttämistä määräenemmistöistä, jotka muuttavat päätöksenteolle tavanomaisesti asetettuja edellytyksiä.<sup>233</sup> Tällä varmistetaan myös vähemmistöosakkeenomistajien mahdollisuus osallistua yhtiön päätöksentekoon. Erityisesti pienen omistajapiirin osakeyhtiöissä on tavallista, että osakkeenomistajat keskinäisillä sopimuksillaan varmistavat vaikutusmahdollisuuden yhtiön asioita koskeviin päätöksiin kaikille osakkeenomistajille<sup>234</sup>.

Osakassopimuksessa voidaan määrätä myös erityisestä päätöksentekojärjestyksestä, jolla voidaan esimerkiksi edellyttää osakkaiden hyväksyntää ennen kuin asia voidaan käsitellä hallituksessa tai yhtiökokouksessa. Näin osakkeenomistajat säilyttävät päätöksenteon täyden kontrollin osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen sääntelystä huolimatta. Vähemmistöön kuuluvat osakkeenomistajat voivat haluta myös mahdollisesti määrätä esimerkiksi tietyille osakkaille kuuluvasta veto-oikeudesta, jolla osakkeenomistaja voi yksipuolisesti vastustaa enemmistön tekemää päätöstä, mikäli veto-oikeuden haltija vastustaa päätöstä henkilökohtaisesti.<sup>235</sup>

Tavallisesta poikkeavista päätöksenteon edellyttämistä määräenemmistöistä ja erilaisista veto-oikeuksista sovittaessa on oltava myös varovainen, etteivät tällaiset määräykset vaaranna yhtiön päätöksentekoa esimerkiksi omistajien erimielisyyksistä johtuvien päätösten vastustamisten vuoksi. Mikäli yhtiön kannalta merkittävää päätöstä ei pystytä osapuolten näkemuserojen tai riitojen takia tekemään, on tällaisten ns. umpikujia eli dead lock-tilanteiden varalle sovittava myös päätöksententmekanismeista, joilla kyseiset tilanteet ratkaistaan. Osapuolet voivat sopia etukäteen, että tällainen päätöksenteon estävä umpikujatilanne ratkaistaan esimerkiksi päätöstä vastustavien osapuolten osakkeiden lunastamisella tai vaikka hyödyntämällä ulkopuolista välimiestä asian ratkaisemiseksi.<sup>236</sup>

Osakassopimuksessa pyritäänkin tavallisesti sääntelemään yhtiön päättävien toimielinten eli hallituksen ja yhtiökokouksen toimivaltaa. Sopijapuolet ovat myös usein ha-

---

<sup>233</sup> Hannula – Kari 2007, s. 104.

<sup>234</sup> Helminen 1995, s. 23.

<sup>235</sup> Hannula – Kari 2007, s. 109; Carlson 2014, s. 111–112; Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 86.

<sup>236</sup> Hannula – Kari 2007, s. 104–106; Alho – Mattila – Rönkkö – Ståhlberg 2009, s. 86.

lukkaita sopimaan johdon toiminnasta sekä esimerkiksi toimitusjohtajan toimivaltuuksista.<sup>237</sup> Yhtiön päätöksentekoon liittyvät osakassopimusmääräykset koskevat tavanomaisesti yhtiökokouksen ja hallituksen käyttäytymistä tietyissä, ennalta määritellyissä, erityistilanteissa. Kaikista yhtiön toimintaan ja sen päätöksentekoon kytkeytyviin tilanteisiin on kuitenkin mahdotonta tyhjentävästi varautua, minkä vuoksi osakkeenomistajien on syytä sopia myös yhtiön päätöksentekoa koskevista yleisistä säännöistä ja toimintaperiaatteista.<sup>238</sup>

Tällaiset, yhtiön toiminnan periaatteita ja tarkoitusta yleisluontoisesti kuvaavat osakassopimusmääräykset, luovat yhtiön päätöksentekijöille tietynlaiset suuntaviivat ja puitteet, joiden mukaisesti yhtiön toimintaa koskevaa päätöksentekoa on toteutettava. Kun yhtiön päätöksenteon puitteet ja toiminnan periaatteet on sopijapuolten kesken yhteisesti määritelty, osapuolilla on yhteinen käsitys ja ymmärrys siitä, kuinka yhtiön päätöksentekoa tullaan aktuaalisesti tulevaisuudessa toteuttamaan. Tällöin sopimusosapuolille ei edes muodostu tarvetta määrätä kaikista erilaisista päätöksentekoon liittyvistä tilanteista, heikentämättä kuitenkaan omaa kontrolliaan yhtiössä.

---

<sup>237</sup> Hannula – Kari 2007, s. 103–104.

<sup>238</sup> Carlson 2014, s. 104.

## 5. Lopuksi

Eräänä oleellisena osakassopimuksia yhdistävänä piirteenä tai tietynlaisena päämääränä voidaan yksinkertaisesti mainita pyrkimys vaikuttaa yhtiön asioiden hoitoon. Osakassopimus on monesti monitahoisen neuvottelun tulos, ja osakassopimuksen laatimisen yhteydessä on syytä istua alas ja käyttää aikaa yhtiön strategian ja osakassopimuksen sisällön suunnittelemiseen. Osakkaana ryhdytään joka tapauksessa taloudellisesti merkittävään toimintaan ja mahdollisesti sitoudutaan suurella riskillä tai koko omaisuudella yhtiöön. On siis syytä sopia, mitä osapuolet haluavat yhteiseltä yhtiöltä ja mihin yhtiön toiminnassa tähdätään.

Osakassopimuksella tavoiteltaviin vaikutuksiin ja päämääriin sekä niiden kautta rakentuvaan sopimuksen lopulliseen sisältöön vaikuttavia tekijöitä on useita. Esimerkiksi yhtiön koko ja sen omistusrakenne vaikuttaa olennaisesti siihen, mitä osakassopimukselta tavoitellaan ja näin ollen se on omiaan vaikuttamaan myös siihen, mistä osakkeenomistajat tavanomaisesti haluavat sopia. Viime kädessä jokainen osakassopimus on yksilöllisiin tarpeisiin räätälöity sopimus, joka täytyy aina laatia huolellisesti niin, että kaikki sopimuksen osapuolet ovat yhteisymmärryksessä siitä, mistä on sovittu.

Osaakeyhtiölain sääntely yhtiön hallinnoinnin näkökulmasta on lähtökohtaisesti sopivampi laajemman omistuspohjan omaavan osaakeyhtiön tarkoituksiperiin. Esimerkiksi arvopaperimarkkinalaki tai pörssin ohjesäännöt eivät koske yksityisiä osaakeyhtiöitä, jolloin sääntely yksityisten pk-yritysten tarpeiden ja tavoitteiden kannalta on riittämätöntä. Edelleen osaakeyhtiölaki voi olla myös pienyhtiöiden näkökulmasta niiden tarpeet huomioon ottaen hallinnollisesti kohtuuttoman raskas. Hieman yksinkertaistaen, voidaan todeta, että osakassopimuksen tarkoituksena on yleisesti joko täyttää lainsäädännön tai yhtiöjärjestyksen jättämää sääntelyaukkoa tai vaihtoehtoisesti poiketa osaakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen määräyksistä osapuolia sitovasti. Sopimusosapuolet haluavat siis sopia asioistaan tarkemmin, kuin se on yhtiöjärjestyksessä ja lainsäädännössä mahdollista.

Tarve osakassopimuksen laatimiselle vaihtelee siis osittain myös yhtiön omistuspohjan laajuuden mukaan, mikä johtuu muun muassa siitä, että laajan omistuspohjan osaakeyhtiön useimmat osakkeenomistajat omistavat osakkeita ainoastaan taloudellisista



syistä, jotka perustuvat osakkeiden mahdolliseen arvonnousuun. Tällaisessa tilanteessa osakkeenomistajalle ei, osakeomistuksen lisäksi, ole tyypillisesti muita kytkentöjä yhtiötä kohtaan, eikä tällöin myöskään intressiä tehdä osakassopimusta tai liittyä osaksi sellaista.

Osakeyhtiölain tahdonvaltaistuminen näkyy siinä, että osakkeenomistajat voivat yhä laajemmin sopia yhtiön asioista yhtiöjärjestystasolla. Vaikka yhtiöjärjestyksen merkitystä osakkeenomistajien keskinäisten suhteiden sääntelyinstrumenttina on lisätty, ei osakeyhtiölaki kuitenkaan vähennä osakkeenomistajien tarvetta laatia osakassopimus. Käytännössä tämä johtuu siitä, että yhtiöjärjestyksen ja osakassopimuksen perustavanlaatuiset erot ovat edelleen olemassa. Tästä syystä osakassopimus on edelleen keskeinen osakkeenomistajien sääntelyväline, jolla voidaan kattavasti sopia heidän keskinäiseen yhteistyöhankkeeseensa liittyvistä asioista.

Nykyinen osakeyhtiölainsäädäntö ja yhtiöjärjestys eivät salli osakkeenomistajien sopia asioistaan riittävän monipuolisesti, varsinkaan kun tavoitteena on osakeyhtiön kontrollointi. Tämä asia on huomattu myös Jauhaisen kirjoittamassa arviomuistiossa, jossa on selvitetty nykyisen osakeyhtiölain muutostarpeita. Osakeyhtiön kontrolloimisen näkökulmasta arviomuistiossa on nostettu esiin kaksi mielenkiintoista osakeyhtiölain muutostarvetta. Tutkimusongelmani kannalta merkittävimmät osakeyhtiölain muutostarpeet koskevat yhtiöjärjestykseen otettavia vaihdannanrajoituslausekkeita sekä panttauskiellon mahdollistamista. Näillä muutoksilla haluttaisiin joustavoittaa sekä lisätä osakkeenomistajien mahdollisuuksia sopia yhtiön kontrolloimiseen liittyvistä asioista yhtiöjärjestystasolla. Tämän tyyppiset lainsäädännön muutokset vaikuttaisivat varmasti jollain tapaa myös osakassopimuksen asemaan yhtenä osakkeenomistajien sääntelyvälineistä. Osakassopimuksen laatimisen tarve voisi tietyissä tilanteissa vähentyä, mutta näilläkin muutoksilla osakeyhtiölaki ja yhtiöjärjestys eivät riitä täyttämään kaikkia osakkeenomistajien tarpeita keskinäisten asioidensa sopimiseen.

Osakeyhtiön kontrolloinnin tavoittelemisen osakassopimuksella on tarkoituksenmukaisinta yksityisissä pienyhtiöissä, joissa yhtiön omistusrakenne on muodostunut varsin suppeaksi. Pienyhtiön osakkeenomistajien osakassopimus muodostaa useimmiten yrittäjäosakkaiden yhteistyösuhteen rungon, missä sovitaan osakkaiden keskinäisistä suhteista sekä heidän suhteestaan yhtiöön. Pienen omistajapiirin yhtiöissä osa-

puolet pyrkivät tavallisesti hajauttamaan määräysvaltaa niin, että kaikki osapuolet voivat osallistua yhtiötä koskevaan päätöksentekoon. Silloin, kun yhtiössä on paljon omistajia, osakassopimuksella voidaan pyrkiä kontrolloimaan osakeyhtiötä määräysvaltaa keskittämällä tietyille osakkeenomistajille. Toisaalta, osapuolet voivat sopimusperusteisesti varmistaa, että osakkeenomistajien vaikuttamismahdollisuudet yhtiöön ja sen päätöksentekoon säilyvät sopimuksentekohetkeen nähden muuttumattomana.

Osakassopimus toimii näkemykseni mukaan myös eräänlaisena yhtiön toimintaa ennakoivana ja tulevaisuutta järjestelevänä välineenä sen osapuolille. Osakassopimuksella pyritään tunnistamaan sekä varautumaan erilaisiin yhtiötä ja sen toimintaa koskeviin muutoksiin, joita halutaan hallita sopimusperusteisesti jo etukäteen. Osakassopimus on myös merkittävä sopimusinstrumentti pääomasijoittajalle, jonka täytyy yksityiskohtaisesti sopia sijoitukseen liittyvistä erityistarpeistaan suojatakseen asemaansa yhtiössä.

Kontrolloidakseen yhtiötä ja ennakoidakseen yhtiön toiminnassa tapahtuvia muutoksia, osapuolet voivat sisällyttää osakassopimukseen monipuolisesti erilaisia ehtoja. Yhtiön ja sen toiminnan kontrolloimisen ja ennakoimisen varmistamiseksi osapuolet voivat keskinäisessä sopimuksessaan sopia esimerkiksi osakkeiden siirtorajoituksista ja äänestys sopimuksista, joita osapuolet sitoutuvat noudattamaan yhtiön päätöksentekoelementeissä. Osapuolet pystyvät tehokkaasti järjestelemään ja ennakoimaan yhtiön asioita etukäteen, kun he mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja osapuolia sitovasti sopivat tarkoituksenmukaisista yhtiön osakkeiden siirtorajoituksista sekä yhtiön päätöksentekoon liittyvistä seikoista. Huomionarvoista on kuitenkin se, että osakeyhtiön kontrollointia palvelevat nimenomaiset sopimusehdot tarvitsevat mahdollisimman tehokkaasti toimiakseen tuekseen myös muita sopimusehtoja. Osakassopimuksessa onkin kattavan ja toimeenpantavan sääntelyverkon aikaansaamiseksi sovittava laajasti myös muista yhteistyöhankkeeseen liittyvistä ja sitä tukevista seikoista, kuten salassapitoehdosta sekä sopimussakosta.

Osakassopimuksen sisältöä ei ole laissa säännelty, joten nykyisen oikeuskirjallisuuden ja -käytännön valossa ei ole täysin selvää, mistä kaikesta osakkeenomistajat voivat osakassopimusmääräyksillä täsmällisesti itseään ja yhtiötä sitovasti sopia. Selvä on, että sopimuksen määräykset eivät saa olla hyvän tavan, perusoikeuksien tai pakottavan lainsäädännön vastaisia. Sopimusvapaus tarkoittaa laajasti ajateltuna sitä,

että sopivien määräysten keksimiselle on vain mielikuvitus rajana, jos sopimuksen osapuolet noudattavat sopimusta lojaalisti ja yhdenvertaisesti.

Tutkielmassa ei ole osakassopimuksen tapauskohtainen luonne huomioon ottaen minkäänlaista kaiken kattavaa ohjenuoraa osakassopimuksen laadintaan, koska sellaista lopputulosta ei voi esittää. Näistä syistä päädyin ainoastaan hahmottelemaan osakassopimuksen vaikutuspiirissä olevia lukuisia mahdollisuuksia, yhtenä osakkeenomistajien sopimusinstrumenttina, toteuttaa yhtiön sisäisiä ja osakkeenomistajien välisiä järjestelyitä sopimusperusteisesti.

Osakassopimuksella on käytännössä monia erilaisia käyttötilanteita, joissa sopimusjärjestelyillä voidaan pyrkiä aikaansaamaan hyvinkin erilaisia ja toisistaan poikkeavia päämääriä. Osittain myös tämän vuoksi osakassopimuksen sisältö ei ole missään vaiheessa vakiintunut tietyn tyyppiseksi. Käytännössä sisältö räätälöidään neuvottelujen kautta aina tapauskohtaisesti kulloisenkin yrityksen ja sen osakkeenomistajien tarpeita ja tavoitteita vastaavaksi, yksilölliseksi sopimukseksi.

Mielestäni tämän tyyppinen yhtiöoikeudellinen kehityssuunta, jossa osakkeenomistajan tahdonvaltaisuutta korostetaan, on mielekäs. Osakkeenomistajien korostunut tahdonvaltaisuus lisää yritystoiminnan joustavuutta ja mahdollisuuksia järjestellä asioitaan osakkeenomistajien tahtomalla tavalla. Osakassopimuksia koskevan varsin laajan sopimusvapauden ansiosta sopimukseen voidaan kirjata laaja valikoima sopusmääräyksiä palvelemaan osakkeenomistajien tarpeita ja heidän osakassopimuksellensa asettamia yksilöllisiä tavoitteita.

Osakassopimus välineenä hyödyttää siihen yhtyviä osakkaita ainakin seuraavasti sopimuksen ehdoista riippuen: yhtiön ja osakkeenomistajien yhteiset tavoitteet kirkastuvat väistämättä, erimielisyyksien ratkaisemiseen on ennakoitu toimintatapa sekä työnjako, vastuunotto ja voitonjako tulee myös ennakkoon sovituksi. Osakassopimus toimii lisäksi strategisen suunnittelun välineenä suhteessa yhtiön ulkopuolisiin henkilöihin luoden turvaa osakkaiden väliselle yhteistoimintasuhteelle. Ennen kaikkea, osakkeenomistajilla on osakassopimuksen tarjoamia mahdollisuuksia monipuolisesti hyödyntäen, erinomaiset mahdollisuudet kontrolloida yhtiötä ja ennakoida yhtiön toimintaan sekä sen omistusrakenteeseen vaikuttavia muutoksia. Osakassopimuksella pystytään sopimusperusteisesti edeltä käsin järjestelemään selkeät ja yksityiskohtaiset raamit osapuolten väliselle yhteistyöhankkeelle ja siihen keskeisesti vaikuttaville seikoille

niin, että turvataan yhtiön ja yhteistyön jatkuvuus mahdollisimman ennakkoidusti ja yksimielisesti.

## **Liitteet**

### Liite 1: Osakassopimusluonnos

Tämä osakassopimusluonnos on laadittu havainnollistamaan käytännön liike-elämän sopimusasiakirjaa, eikä tämä sopimusluonnos ole tällaisenaan käyttökelpoinen. Tämän luonnoksen yhteydessä laaditut sopimusehdot ovat yksinkertaistettuja ja käytännön tilanteessa sopimusehdoista on syytä sopia yksityiskohtaisemmin. Käytännön liike-elämässä laadittu osakassopimus ja siihen liittyvät sopimusehdot on aina muotoiltava kulloistenkin vallitsevien olosuhteiden mukaisesti ja osakkaiden erityistarpeet huomioiden.

## **JT Oy:n Osakassopimus**

Me allekirjoittaneet olemme sopineet JT-nimisen yhtiön hallintoon ja omistukseen sekä yhtiön toimintaan liittyvistä asioista. Allekirjoittamalla tämän sopimuksen sitoudumme noudattamaan tätä sopimusta ja toimimaan yhtiön asioita hoitaessamme tämän sopimuksen mukaisesti.

### **1. Sopimuksen osapuolet**

Tämä JT Oy:n osakassopimus (jäljempänä "sopimus") on solmittu seuraavien osapuolten välillä:

Matti Meikäläinen (henkilötunnus), Mannerheimintie 1, 00100 Helsinki

Mikko Mallikas (henkilötunnus), Mannerheimintie 2, 00100 Helsinki

### **2. Määritelmät**

'Yhtiö' tarkoittaa JT Oy:tä.

'Sopimus' tarkoittaa tätä osakassopimusta sekä sen liitteitä.

'Liite' tarkoittaa tämän sopimuksen liitteitä.

'Osakas' tarkoittaa tämän sopimuksen osapuolta.

'Osapuoli' tarkoittaa tähän sopimukseen osapuoleksi sitoutunutta yhtiön osakasta.

'Osake' tarkoittaa yhtiön osaketta.

'Yhtiöjärjestys' tarkoittaa tämän sopimuksen liitteenä olevaa yhtiön yhtiöjärjestystä.

'Liiketoimintasuunnitelma' tarkoittaa tämän sopimuksen liitteenä olevaa liiketoimintasuunnitelmaa.

'Sopimussakko' tarkoittaa kohdan 12 mukaista sopimussakkoa, joka tulee suoritettavaksi sopimuksessa määritellyin edellytyksin.

'Kirjallinen suostumus' tarkoittaa tämän sopimuksen osapuolen antamaa suostumusta kirjallisessa muodossa.

'Allekirjoituspäivä' tarkoittaa sitä päivää, kun osapuolet allekirjoittavat tämän sopimuksen.

'Toimitusjohtaja' tarkoittaa yhtiön toimitusjohtajaa.

### **3. Sopimuksen tausta ja tarkoitus**

Osapuolten tarkoituksena on perustaa yksityinen osakeyhtiö JT Oy, joka harjoittaa liitteenä olevan yhtiöjärjestyksen toimialan mukaista liiketoimintaa. Yhtiön liiketoimintasuunnitelma ja yhtiöjärjestys ovat sopimuksen liitteenä.

Osapuolten tarkoituksena on tällä sopimuksella sopia yhtiön osakkeiden omistuksesta ja myynnistä sekä liiketoiminnan järjestämisestä ja kehittämisestä. Lisäksi osapuolet määräävät tällä sopimuksella yhtiön hallintoon sekä osapuolten keskinäisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä seikoista.

Osapuolten tarkoituksena on kehittää ja hallinnoida yhtiön liiketoimintaa hyviä liikkeenjohdon periaatteita noudattaen. Osapuolet vilpittömästi sitoutuvat ja parhaan kykynsä mukaan toimimaan yhtiössä keskinäisessä yhteistyössä, siten että yhtiön arvo nousee. Osapuolet pyrkivät yksimielisyyteen yhtiön toimintaan ja kehittämiseen liittyvissä päätöksissä.

Osapuolet ovat arvioineet tämän sopimuksen mukanaan tuomat oikeudet ja velvollisuudet sekä osakkuuteensa liittyvät riskit ja mahdollisuudet. Näistä seikoista tietoisina sopimuksen osapuolet allekirjoittavat tämän sopimuksen ja sitoutuvat noudattamaan

sen kaikkia ehtoja.

#### **4. Yhtiön perustaminen ja omistuksen jakautuminen**

Yhtiön osakepääoma on sopimuksen allekirjoitushetkellä 10 000 euroa, jotka jakautuvat 10 000 kirjanpidolliselta vasta-arvoltaan 1,00 euron määräisiin osakkeisiin. Osakkeita on yksi sarja, jotka ovat kesken samanarvoisia oikeuttaen yhteen ääneen yhtiökokouksessa äänestettäessä.

Tämän sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä osapuolista kumpikin merkitsevät 5000 yhtiön osaketta, jolloin yhtiön omistus jakautuu osapuolten välillä tasan 50/50. Osapuolet myös sitoutuvat suorittamaan osakkeiden merkintähinnan täysimääräisesti tämän sopimuksen allekirjoituspäivän aikana. Osapuolet suorittavat maksun yhtiön tilille, jonka tarkemmat tiedot löytyvät liitteenä olevasta yhtiöjärjestyksestä.

Yhtiö perustetaan tämän sopimuksen ehtojen mukaisesti. Yhtiön tuleva nimi on JT Oy. Yhtiön yhtiöjärjestys tulee olla perustettaessa tämän sopimuksen liitteenä olevan yhtiöjärjestyksen mukainen, ellei viranomaisvaatimuksista tai -määräyksistä muuta johdu.

#### **5. Yhtiön hallinto ja toimielinten valinta**

Yhtiön hallitukseen kuuluu kaksi (2) jäsentä. Kullakin osapuolella on oikeus valita yksi (1) hallituksen jäsen.

Yhtiön hallitus valitsee yhtiön toimitusjohtajan, joka käyttää määräysvaltaa yhtiössä.

Yhtiön hallitus kokoontuu vähintään 3 kertaa vuodessa, ellei osapuolet päätä asiasta toisin. Lisäksi kullakin hallituksen jäsenellä on oikeus kutsua hallituksen kokous koolle.

Päätöksenteko yhtiön hallituksessa suoritetaan osakeyhtiölain, yhtiöjärjestyksen ja muutoin tässä sopimuksessa määrättyllä tavalla.

Yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan välinen työnjako määräytyy osakeyhtiölaissa määriteltyjen säännösten ja hallituksen ohjeiden mukaisesti.

Yhtiön hallituksen jäsenille ei makseta palkkiota työstään hallituksen jäsenenä. Yhtiön

hallituksen edustamisesta johtuneet kohtuulliset kustannukset korvataan tositetta vastaan.

## **6. Varojen hankinta ja käyttö**

Yhtiön toiminta rahoitetaan alkuvaiheessa osapuolten osakepääomasijoituksilla. Osapuolet arvioivat, että rahoitus riittää kattamaan yhtiön käynnistämävaiheen. Lisärahoitustarpeista päätetään myöhemmin yhtiön hallituksessa määräenemmistöpäätöksellä.

Yhtiön voitot käytetään ensisijaisesti liiketoiminnan kehittämiseen. Mikäli yhtiön taloudellinen tilanne sen sallii, eikä se vaaranna yhtiön kehittämistä, niin osakkaille voidaan suorittaa voitonjakoa osinkoina.

## **7. Osakkaan lähteminen, osakkeiden myynti sekä lunastaminen**

Osakkeiden luovutuksen tai uudelle osakkaalle suunnatun annin edellytyksenä on poikkeuksetta se, että uusi osakas sitoutuu tämän sopimuksen määräyksiin. Elleivät osapuolet toisin sovi, osakkeiden siirronsaajalla on yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet, mitä osakkeiden siirtäjään on sovellettu.

Mikäli osakas haluaa myydä osakkeitaan, hänen tulee ilmoittaa aikeistaan viimeistään kolmekymmentä (30) päivää aikaisemmin. Osakkeiden ensisijainen osto-oikeus jaetaan osapuolten kesken tasan, niin että suhteellinen omistusosuus pysyy samana. Mikäli nykyiset osakkaat eivät halua ostaa osakkeita, voidaan ne laittaa myyntiin yhtiökokouksen erillisellä päätöksellä. Yhtiökokouksen täytyy hyväksyä uusi/uudet osakkaat ja uudelta osakkaalta edellytetään sopimuksen kohdassa 8 määriteltyä toimintaa.

Osapuoli tai osapuolet, jotka edustavat yli 50 prosenttia yhtiön osakekannasta ovat halukkaita myymään kaikki omistamansa osakkeet ovat he velvollisia huolehtimaan, että muille osapuolille tarjotaan samanaikaisesti yhtäläinen mahdollisuus luopua omistuksestaan.

Mikäli osapuoli tai osapuolet, jotka edustavat yli 50 prosenttia yhtiön osakekannasta ovat halukkaita myymään kaikki osakkeensa ostajalle, joka haluaa ostaa yhtiön koko osakekannan, on muilla osapuolilla velvollisuus myydä osakkeensa. Osakkeista maksettava hinta on kaikille osapuolille sama.



Mikäli osakas kuolee, hänen osakkeensa siirtyvät myytäväksi ja ensisijainen osto-oikeus on yrityksen nykyisillä osakkailla.

## **8. Panttauskielto**

Osapuolet sitoutuvat tämän sopimuksen voimassaoloaikana olemaan panttaamatta, kiinnittämättä tai muutoinkaan rasittamatta yhtiön osakkeita ilman toisten osapuolten antamaa kirjallista suostumusta.

## **9. Uuden osakkaan hyväksyminen**

Yhtiöön voidaan ottaa uusia osakkaita vain sillä ehdolla, että uusi osakas sitoutuu noudattamaan tätä osakassopimusta ja hyväksyen sen allekirjoittaessaan itseään sitovaksi.

## **10. Kilpailukielto**

Osapuolet sitoutuvat siihen, etteivät he ole joko suoraan tai välillisesti mukana yrityksen toiminnassa, joka kilpailee JT Oy:n kulloinkin harjoittaman liiketoiminnan kanssa. Osapuolet sitoutuvat noudattamaan tätä ehtoa tämän sopimuksen voimassaoloajan lisäksi yhden vuoden ajan osakeomistuksen päättymisestä yhtiössä.

## **11. Salassapito**

Osapuolet sitoutuvat pitämään kaiken yhtiöön ja sen toimintaan liittyvät ammatti- ja liikesalaisuudet salassa, eivätkä muutoin edesauta näiden tietojen vuotamista yhtiön ulkopuolisille.

Osapuolet sitoutuvat myös pitämään salassa toistensa luottamuksellisen tiedon. Luottamuksellisena tietona pidetään kaikkea tähän sopimukseen sekä yhtiöön sen osapuoliin ja liiketoimintaan liittyvää tietoa, joka ei ole yleisessä tiedossa.

## **12. Tiedonsaantioikeus ja raportointi**

Osapuolilla on oikeus tutustua yhtiön kirjanpitoon, sopimukseen sekä muuhun yhtiöön liittyvään materiaaliin. Osapuolilla on lisäksi oikeus omalla kustannuksellaan nimetä ulkopuolinen asiantuntija tutkimaan edellä mainittua aineistoa.

Yhtiön toimitusjohtajalla on myös velvollisuus raportoida muita osapuolia yhtiöön ja sen toimintaan liittyvissä asioissa neljä (4) kertaa vuodessa. Toimitusjohtajan on vähintään raportoitava ajantasaisista, edellisen kolmen kuukauden tuloslaskelmista, taseesta sekä kassavirtalaskelmista.

## **13. Sopimusrikkomus ja sopimussakko**

Sopimusrikkomuksella tarkoitetaan tämän sopimuksen olennaista rikkomusta, jota rikkonut osapuoli ei ole korjannut kolmenkymmenen vuorokauden (30) kuluessa, siitä, kun rikkoja on saanut kirjallisen huomautuksen loukatulta osapuolelta.

Mikäli osapuoli syyllistyy edellä mainittuun sopimusrikkomukseen, rikkonut osapuoli on velvollinen maksamaan yhtiölle viisikymmentä tuhatta (50.000) euroa. Sopimussakko ei muodosta vahingonkorvauksen ylärajaa.

Sopimussakon suorittaminen ei poista osapuolen velvollisuutta toimia tämän sopimuksen velvoitteiden mukaisesti.

## **14. Riitatilanteet**

Osakkaiden välisissä riitatilanteissa ratkaisua haetaan lähtökohtaisesti neuvottelemalla. Mikäli ratkaisuun ei päästä, otetaan neuvotteluihin ulkopuolinen sovittelija. Neuvotteluiden jäädessä tuloksettomiksi, viedään asia välimiesoikeuden ratkaistavaksi. Kukin osapuolista nimeää yhden välimiehen ja nimetyt välimiehet valitsevat kolmannen välimiehen toimimaan puheenjohtajana.

Mikäli riitatilanne johtaa osakkaiden haluun jatkaa toimintaa erillään, pyritään liiketoiminta-alueet jakamaan osakkaiden kesken tasan.

## **15. Sopimuksen voimassaolo ja muuttaminen**

Sopimus astuu voimaan, kun osapuolet ovat sen allekirjoittaneet. Sopimus on voimassa toistaiseksi tai niin kauan kuin osapuolet ovat yhtiön osakkeenomistajia.

Sopimuksen muutokseen vaaditaan kaikkien osapuolten kirjallinen suostumus.

Muutos ei saa syrjivästi muuttaa osakkaiden keskinäistä asemaa, ellei tähän ole syrjityn osapuolen nimenomaista suostumusta.

Sopimuksen voimassaolo päättyy, jos yhtiön koko osakekanta myydään tai yhtiö sulautuu.

## **16. Sopimuskappaleet ja osapuolten allekirjoitukset**

Tästä sopimuksesta on laadittu kaksi (2) yhtäläistä kappaletta, yksi kullekin osapuolelle. Espoossa 22. päivänä huhtikuuta 2020.

---

Matti Meikäläinen

---

Mikko Mallikas

## **Osakassopimuksen liitteet**

LIITE 1: JT Oy:n liiketoimintasuunnitelma

LIITE 2: JT Oy:n yhtiöjärjestys